

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**GENÇ YETİŞKİNLERDE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE
GELECEK KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİDE
BELİRSİZLİĞE TAHAMMÜLSÜZLÜĞÜN ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep GÜLLÜ

Anabilim Dalı: PSİKOLOJİ
Program: KLİNİK PSİKOLOJİ

HAZİRAN 2025

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**GENÇ YETİŞKİNLERDE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE
GELECEK KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİDE
BELİRSİZLİĞE TAHAMMÜLSÜZLÜĞÜN ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep GÜLLÜ

1800001920

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yusuf Özay ÖZDEMİR

Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Melis Seray ÖZDEN YILDIRIM

Doç. Dr. Derya DENİZ

HAZİRAN 2025

ÖNSÖZ

Bu tezin ortaya çıkmasında akademik bilgi birikimiyle yolumu aydınlatan, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli danışmanım Prof. Dr. Yusuf Özay Özdemir'e en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Yüksek lisans sürecim boyunca bilgi ve deneyimleriyle gelişimime katkı sağlayan değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Kadir Özden ve Dr. Öğr. Üyesi Fatima Elif Ergüney Okumuş başta olmak üzere Kültür Üniversitesi'ndeki tüm hocalarıma gönülden teşekkür ederim.

Hayatımın her döneminde güvenle yaslanabildiğim aileme; sevgili babam Hayrettin Güllü'ye, annem Sevcan Güllü'ye ve canım kardeşlerim Ömer Faruk Güllü ile Yusuf Güllü'ye sonsuz teşekkür ederim. Varlığıyla güç veren, anlayışı ve desteğiyle bu süreci benim için daha kolay kılan Mustafa Enes Abacı'ya sonsuz teşekkür ederim.

Bu yolculukta birlikte yürüdüğüm değerli meslektaşlarım Çağla Gizem Şavlı ve Ali Eren Fırat'a, zor anlarımı hafifleten küçük molalarda yanımda olan ev arkadaşım Sanem Eylül Karakaş'a ve bize neşe katan tüylü dostumuz Portakal'a içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak; bugün bir kadın olarak bu ülkede eğitim alabilmemi, düşüncelerimi özgürce ifade edebilmemi ve akademik bir çalışma yürütebilmemi mümkün kılan, çağdaş bir toplumun temellerini atan Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e en derin saygı, minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Zeynep GÜLLÜ

1 Haziran 2025

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
TABLO LİSTESİ.....	VI
ÖZET.....	VII
ABSTRACT.....	VIII
1. GİRİŞ.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.2.1. Araştırma Hipotezleri	4
1.2.2. Araştırmanın Önemi.....	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Genç Yetişkinlik Dönemi	7
2.2. Kişilik Kavramı	8
2.3. Beş Faktör Kişilik Modeli	10
2.4. Beş Faktör Kişilik Modeli Alt Boyutlar	11
2.4.1. Nevrotiklik.....	11
2.4.2. Dışadönüklük.....	12
2.4.3. Gelişime/ Deneyime Açıklık.....	13
2.4.4. Uyumluluk/ Geçimlilik	14
2.4.5. Sorumluluk/ Özdenetim	14
2.5. Kaygı.....	15
2.6. Gelecek Kaygısı.....	16
2.7. Belirsizliğe Tahammülsüzlük.....	20
2.7.1. Belirsizliğe Tahammülsüzlük İle İlgili Araştırmalar	22

3.	YÖNTEM	25
3.1.	Araştırmanın Modeli	25
3.2.	Evren ve Örneklem	25
3.3.	Veri Toplama Araçları	25
3.3.1.	Demografik Bilgi Formu	26
3.3.2.	Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ)	26
3.3.3.	Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği	27
3.3.4.	Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12)	27
3.4.	Veri Analizi	28
3.5.	Verilerin Toplanması	28
4.	BULGULAR.....	30
4.1.	Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	30
4.2.	Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikî Bulgular	31
4.3.	Ölçeklerin Güvenilirlik Analizleri	33
4.4.	Demografik Değişkenler Açısından Kişilik Özellikleri, Gelecek Kaygısı ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Düzeyleri	34
4.4.2.	Cinsiyete göre fark analizleri	36
4.4.3.	Eğitim düzeyine göre fark analizleri	39
4.4.4.	Çalışma durumuna göre fark analizleri	41
4.4.5.	Sosyoekonomik duruma göre fark analizleri.....	42
4.4.6.	Yurtdışına göç etme niyetine göre fark analizleri	45
4.4.7.	Psikolojik destek alma durumuna göre fark analizleri.....	47
4.5.	Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizleri.....	49
4.6.	Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	52
5.	TARTIŞMA	56

5.1. Demografik Değişkenler Açısından Bulguların Tartışılması	56
5.1.1. Cinsiyet açısından kişilik özellikleri, gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük	56
5.1.2. Yaş grupları açısından gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük.....	58
5.1.3. Eğitim düzeyi açısından gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük.....	59
5.1.4. Sosyoekonomik düzey açısından gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük.....	60
5.1.5. Çalışma durumu açısından gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük.....	61
5.1.6. Yurtdışına göç etme niyeti açısından gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük	61
5.1.7. Daha önce psikolojik destek ama durumu açısından kişilik özellikleri, gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük	62
5.2. Kişilik Özellikleri Ve Gelecek Kaygısı Arasındaki İlişkinin Tartışılması	63
5.3. Kişilik Özellikleri İle Belirsizliğe Tahammülsüzlük Arasındaki İlişkinin Tartışılması	66
5.4. Belirsizliğe Tahammülsüzlük İle Gelecek Kaygısı Arasındaki İlişkinin Tartışılması	69
5.5. Kişilik Özellikleri İle Gelecek Kaygısı Arasındaki İlişkide Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün Aracı Rolünün Tartışılması	70
6. SONUÇLAR	72
7. ÖNERİLER	73
8. SINIRLILIKLAR	74
KAYNAKÇA	75

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri	30
Tablo 2: Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçek Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bilgiler	31
Tablo 3: Ölçeklerin Güvenilirlik Katsayılarına İlişkin Bulgular	33
Tablo 4: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Fark Analizleri.....	34
Tablo 5: Cinsiyete Göre Temel Kişilik Özellikleri Puanlarının Farklılaşması	36
Tablo 6: Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Puanlarının Farklılaşması.....	37
Tablo 7: Cinsiyete Göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Puanlarının Farklılaşması....	38
Tablo 8: Eğitim Düzeyine Göre Gelecek Kaygısı Puanlarının Farklılaşması	39
Tablo 9: Eğitim Düzeyine Göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Puanlarının Farklılaşması.....	40
Tablo 10: Çalışma Durumuna Göre Gelecek Kaygısı Puanlarının Farklılaşması	41
Tablo 11: Çalışma Durumuna Göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Puanlarının Farklılaşması.....	42
Tablo 12: Sosyoekonomik Duruma Göre Gelecek Kaygısı Puanlarının Farklılaşması	42
Tablo 13: Sosyoekonomik Duruma Göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Puanlarının Farklılaşması.....	44
Tablo 14: Yurtdışına Göç Etme Niyetine Göre Gelecek Kaygısı Puanlarının Farklılaşması.....	45
Tablo 15: Yurtdışına Göç Etme Niyetine Göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Puanlarının Farklılaşması	46
Tablo 16: Geçmişte Psikolojik Destek Alma Durumuna Göre Kişilik Ölçeği Puanlarının Farklılaşması	47
Tablo 17: Geçmişte Psikolojik Destek Alma Durumuna Göre Gelecek Kaygısı Puanlarının Farklılaşması	48
Tablo 18: Geçmişte Psikolojik Destek Alma Durumuna Göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Puanlarının Farklılaşması	49
Tablo 19: Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	50
Tablo 20: Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	52

Üniversite: İstanbul Kültür Üniversitesi

Enstitüsü: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Dalı: Psikoloji

Programı: Klinik Psikoloji

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yusuf Özay ÖZDEMİR

Tez Türü ve Tarihi: Yüksek lisans- Haziran 2025

ÖZET

GENÇ YETİŞKİNLERDE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE GELECEK KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİDE BELİRSİZLİĞE TAHAMMÜLSÜZLÜĞÜN ARACI ROLÜ

Zeynep Güllü

Bu araştırmanın amacı, genç yetişkinlerde kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracı rolünü incelemektir. Çalışmanın örneklemini 18-30 yaş arası üniversite öğrencilerinden oluşan toplam 372 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılardan elde edilen veriler, Sosyodemografik Bilgi Formu, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde, Pearson Korelasyon analizi ile değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş, ardından Mediasyon (aracılık) analizi yapılmıştır. Çalışma sonuçları, nevrotiklik (duygusal dengesizlik) ve olumsuz değerlik boyutlarının gelecek kaygısını pozitif yönde yordadığını ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün bu ilişkide anlamlı bir aracı rol üstlendiğini göstermektedir. Benzer şekilde, gelişime açıklık, uyumluluk ve dışa dönüklüğün gelecek kaygısını negatif yönde yordadığı ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün bu ilişkide anlamlı bir aracı rolü üstlendiği ortaya konmuştur. Sorumluluk boyutunda ise anlamlı bir aracı etki görülmemiştir. Elde edilen bulgular, belirsizliğe tahammülsüzlüğün genç yetişkinlerin kişilik özellikleri ile gelecek kaygıları arasındaki ilişkide önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

Anahtar sözcükler: Kişilik özellikleri, gelecek kaygısı, belirsizliğe tahammülsüzlük

University: Istanbul Kültür University

Institute: Institute of Graduate Studies

Department: Psychology

Programme: Clinical Psychology

Supervisor: Prof. Dr. Yusuf Özay ÖZDEMİR

Degree Awarded and Date: Master's Thesis – June 2025

ABSTRACT

THE MEDIATING ROLE OF INTOLERANCE OF UNCERTAINTY IN THE RELATIONSHIP BETWEEN PERSONALITY TRAITS AND FUTURE ANXIETY IN YOUNG ADULTS

Zeynep Güllü

The aim of this study is to examine the mediating role of intolerance of uncertainty in the relationship between personality traits and future anxiety in young adults. The sample of the study consisted of 372 participants consisting of university students between the ages of 18-30. The data obtained from the participants were collected through the Sociodemographic Information Form, Basic Personality Traits Scale, Future Anxiety Scale in University Students and Intolerance of Uncertainty scale. In the analysis of the data, Pearson Correlation analysis was used to examine the relationships between the variables, followed by Mediation analysis. The results of the study show that neuroticism (emotional instability) and negative valence dimensions positively predict future anxiety and intolerance of uncertainty plays a significant mediating role in this relationship. Similarly, openness to improvement, agreeableness and extraversion predicted future anxiety negatively and intolerance of uncertainty played a significant mediating role in this relationship. There was no significant mediating effect in the responsibility dimension. The findings indicate that intolerance of uncertainty is an important factor in the relationship between personality traits and future anxiety of young people.

Keywords: Personality traits, future anxiety, intolerance of uncertainty

1. GİRİŞ

Genç yetişkinlik dönemi bireylerin tümüyle kendi sorumluluklarını ve yetişkin rollerini üstlendikleri 18-29'lu yaşlar arasını kapsayan gelişimsel bir geçiş evresidir (Arnett, Žukauskienė ve Sugimura, 2014). Bu dönem çok sayıda gelişimsel görevin aynı anda yürütülmesini gerektirmektedir. Görevlerin karmaşıklığı ve fazla sayıda olması bireylerin belirsizlik algısını ve kaygı düzeyinin etkileyebilmektedir (Kranzler, Elkins ve Albano, 2019). Günümüzde dünyada ve Türkiye’de hızla değişen toplumsal, kültürel ve ekonomik koşullar, genç yetişkinlerin yaşadığı problemlerin niteliğini önemli şekilde etkilemektedir. Türkiye, sosyal ve kültürel açıdan hem geleneksel hem de modern yaşam tarzları iç içe geçmiş bir toplum yapısına sahiptir (Atak ve Çok, 2010) ve bu ikili yapının içerisinde yer alan beklentilerle birlikte gençlerin stres seviyelerinin arttığı ve gelecek kaygısının pekiştiği görülmektedir (Marcus, Ceylan ve Ergin, 2017; Haid, Seiffge-Krenke ve Molinar, 2010). Genç yetişkinlik dönemi, bireyin ailesine karşı bağımlılığının azaldığı ve bireysel sorumluluklarını üstlenmeye başladığı, kademeli bir giriş sürecidir (Arnett, 2000). Söz konusu geçiş sürecinde birey hem sosyal düzeyde hem de psikolojik düzeyde çeşitli belirsizliklerle karşılaşmaktadır. Bunlar; mesleki, akademik, sosyal ve duygusal kararları içerebilmektedir ve kritik bir evredir. Özellikle üniversite eğitimi süresince ve mezuniyet sonrası dönemde karşılaşılan kariyer konusundaki belirsizlikler, ekonomik belirsizlikler ve toplumsal beklentiler, genç yetişkinlerin gelecek kaygısını artıran unsurlardandır (Sarı & Çakır, 2016; Demirtaş ve Kara, 2022; Müceldili, Tatar ve Erdil, 2023). Gelecek kaygısı, gençlerin hayatlarının ilerleyen dönemlerinde nasıl bir hayat süreceklere, kariyer süreçlerine, ekonomik güvencelerine dair taşıdıkları endişe halini kapsayan bilişsel ve duygusal bir süreçtir (Zhou vd.,2022). Geleceğe yönelik olumsuz düşünceler, bireysel sorumluluklar, düşük öz yeterlilik, toplumsal beklentiler ve kariyer belirsizlikleri gelecek kaygısının ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Türkçapar ve Sargın, 2012; Kula ve Saraç, 2016).

Gelecek, doğası gereğince öngörülemez durumları içermektedir ve genç yetişkinlik dönemi belirsizliğin en yoğun yaşandığı zaman dilimlerinden biridir (Kwok, 2018).

Bu dönemde karşılaşılan psikolojik stresörler psikolojik sağlığı olumsuz yönde etkilemekte (Gençtanırım, 2014) ve gelecek kaygısını artırmaktadır (Geylani ve Çiriş Yıldız, 2022).

Genç yetişkinlerin yaşadığı yüksek seviyede kaygı ve stres, psikolojik sağlıklarını, sosyal rollerini ve yaşam hedeflerini olumsuz düzeyde etkilediği gibi (Mahameed & Safasfeh, 2007, akt. Al Qaisy & Thawabieh, 2017; Abu Njelah, 2001, akt. Al Qaisy & Thawabieh, 2017), bireylerin geleceğe yönelik planlama ve bu planları sürdürme süreçlerinde işlevsel bozulmalara da yol açabilmektedir (Starcevic ve Berle, 2006; Zaleski, 1995). Kişilik özellikleri, bireyin uyaranlara verdiği bilişsel ve davranışsal tepkileri şekillendiren bir yapıdır. Araştırmalar bireylerin kişilik özelliklerinin belirsiz ve stresli durumlara karşı verdikleri tepkilerde belirleyici bir rol oynadığını göstermekle (Watson ve Hubbard, 1996; Cüceloğlu, 2000; Al Qaisy ve Thawabieh, 2017) birlikte, bireyin sahip olduğu kişilik özelliklerinin deneyimlenen kaygıyı ne düzeyde ve nasıl deneyimlediği üzerinde de önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Sorić vd., 2013; Patwari & Vajpayee, 2023; Arbona vd., 2021). Alanyazında Beş Faktör Kişilik Kuramı, bireyin beş temel kişilik özelliğini farklı oranlarda taşıyan bir “psikolojik bir yapı” olarak değerlendirildiği bir model olarak ele alınmaktadır. Söz konusu model kişiliği tanımlamada tutarlı bir çerçeve sunmakta ve davranış, karakter, sosyal ve bilişsel yapılar ile bunlar arasındaki ilişkileri kapsayan kişilik yapısının temeli olan birçok ögeyi içermesinden dolayı bu araştırmada tercih edilmiştir. Alanyazında Beş Faktör Kişilik Kuramını oluşturan kişilik özelliklerinden özellikle nevrozizm düzeyi yüksek bireylerin belirsiz ve stresli durumlara karşı daha fazla kaygı ve endişe yaşadıkları (Goldberg, 1993); sorumluluk ve dışa dönüklük düzeyleri yüksek olan bireylerin ise daha işlevsel baş etme yöntemleri geliştirdikleri ortaya konmuştur (Nikčević vd., 2021). Bireylerin sahip olduğu kişilik özelliklerinin psikolojik tepkilerdeki belirleyici rolü, gelecek kaygısı ve belirsizlik gibi kişi stresli durumlarda bireyler arası farklılıkların anlaşılabilmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda, genç yetişkinlerin kişilik özelliklerinin gelecek kaygısıyla nasıl ilişkili olduğu sorusu önem kazanmaktadır. Psikolojik sağlığın korunması, genç yetişkinlerin stres, kaygı ve yaşamsal zorlanmalarla başa çıkabilme becerilerini geliştirmeleri açısından önem arz etmektedir.

Bu sebeple bireylerin kişilik özelliklerinin tanımlanması ve bu kişilik özelliklerinin gelecek kaygısı ile arasındaki ilişkinin belirlenmesi, bireylerin geleceğe yönelik kaygı

ve belirsizlik durumları ile baş edebilme ve uyum sağlayabilme becerilerin anlaşılması açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte son yıllarda dikkat çeken bir kavram olan belirsizliğe tahammülsüzlüğün (Intolerance of Uncertainty), bireyin öngörülemez yaşam olaylarına yönelik verdiği tepkilerle ve kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

Belirsizliğe tahammülsüzlük, bireyin öngöremediği, kontrol edilemeyen ve bilgi eksikliği içeren durumlara ve olaylara karşı geliştirdiği duygusal ve bilişsel tepkileri ifade etmektedir (Freeston vd., 1994). Bu bağlamda belirsizliğe tahammülsüzlük, bireyin öngöremediği durumlara yönelik geliştirdiği tehdit algısı, kaçınma davranışları ve yüksek kaygı düzeyleriyle ilişkilidir ve çeşitli psikopatolojik süreçlerde risk faktörü olarak tanımlanmaktadır (Carleton, 2016). Bu yapı, yalnızca bireylerin stres tepkilerinin yanı sıra geleceğe yönelik planlama, hedef belirleme ve bu hedeflere ulaşma süreçlerindeki davranışlarını etkileyebilmektedir (Yang vd., 2021). Özellikle belirsizliğin yoğun yaşandığı, bir geçiş dönemi olan genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin geleceği planlaması zorlaşmakta ve bu durum gelecek kaygısı ve çaresizlik duygularını artırmaktadır (Kwok, 2018). Belirsizliğe tahammülsüzlüğün, bireyin psikolojik iyi oluş hali üzerinde etkisi olduğu ve kaygı ve stres düzeyleri üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileri olduğu ortaya konmuştur (Nekić, 2023). Genç yetişkinlik döneminde karşılaşılan zorlayıcı yaşam deneyimleri bireyin hem bilişsel hem de duygusal kaynaklarını zorlamaktadır. Bu durum bireylerin kaygı bozuklukları açısından kırılgan duruma gelmesine sebep olmakta (LeBlanc, Brown ve Henin, 2020; Riggs ve Han, 2009) ve bu yaş grubunda kaygı, depresyon ve diğer psikolojik bozuklukların görülme oranlarının belirgin şekilde yükselmesine neden olmaktadır (Arnett vd., 2014). Regnoli ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan çalışmada belirsizliğe tahammülsüzlüğün, gelecek kaygısı ile psikolojik sıkıntı arasındaki ilişkide doğrudan aracı rol üstlendiği ortaya konmuş ve genç yetişkinlerin geleceğe yönelik algılarının şekillenmesinde kritik bir değişken olduğu anlaşılmıştır (Regnoli vd., 2024). Ayrıca belirsizliğe tahammülsüzlük yalnızca bireyin belirsizlik içeren durumlara verdiği tepkileri değil, bunun yanı sıra içsel kaynaklarını, gelecek odaklı motivasyonunu, kendilik algısını, öz düzenleme kapasitesini ve hedef belirleme gibi becerilerin zayıflamasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla bu durum bireyin psikolojik iyi oluşunu, yaşam doyumunu ve işlevsellik düzeyini tehdit etmektedir (Arbona, Fan ve Phang, 2021). Dolayısıyla genç yetişkinlik dönemi için önemli bir bilişsel risk

faktörü olarak ön plana çıkmaktadır (Doğanülkü, 2024). Bu bağlamda, belirsizliğe tahammülsüzlük, bireyin kişilik özellikleri ile ilişkili olan ve geleceğe yönelik bilişsel ve duygusal süreçlere yön veren bir aracı mekanizma işlevi görmektedir (McEvoy & Mahoney, 2012; Yang vd., 2021). Bu kapsamda araştırmanın temel problemi, genç yetişkinlerin kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracı bir rolünün olup olmadığını ortaya koymaktır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; genç yetişkinlerin kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracı rolünü incelemektir. Genç yetişkinlik dönemi, bireylerin kimlik oluşturma, kariyer belirleme, ilişkilerde sorumluluk alma gibi pek çok belirsizlik içeren durumla karşılaştığı kritik bir evredir (Arnett, 2000). Genç yetişkinlik dönemi, bireylerin kimlik oluşturma, kariyer belirleme ve ilişkilerde sorumluluk alma gibi pek çok belirsizlik içeren durumla karşılaştıkları bir gelişim evresidir (Arnett, 2000). Bunların yanı sıra günümüzde genç yetişkinler, ekonomik istikrarsızlık, akademik belirsizlik ve toplumsal beklentiler gibi durumlar sebebiyle geleceğe dair yoğun bir kaygı deneyimlemektedirler. Kişilik özellikleri, bireylerin belirsiz ve stresli durumlara karşı verdikleri tepkilerde belirleyici bir rol oynadığını göstermekle (Watson ve Hubbard, 1996) birlikte, bireyin sahip olduğu kişilik özelliklerinin deneyimlenen kaygıyı ne düzeyde ve nasıl deneyimlediği üzerinde de önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Sorić vd., 2013; Patwari & Vajpayee, 2023; Arbona vd., 2021).Bu çalışmada, kişilik özelliklerinin gelecek kaygısını ne düzeyde etkilediği ve bu etkide belirsizliğe tahammülsüzlüğün bir aracı mekanizma olup olmadığı araştırılacaktır.

1.2.1. Araştırma Hipotezleri

Araştırma kapsamında aşağıda belirtilen hipotezler test edilmiştir:

H1: Kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Belirsizliğe tahammülsüzlük ile gelecek kaygısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H3: Kişilik özellikleri ile belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Belirsizliğe tahammülsüzlük, kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide aracı bir rol oynar.

1.2.2. Araştırmanın Önemi

Kişilik özellikleri, bireyin yaşamda karşılaştığı stres ve belirsizlik gibi durumlara karşı ne düzeyde ve ne kadar uyum sağlayabildiğinin anlaşılması bakımından belirleyici bir unsurdur (Watson ve Hubbard, 1996). Bu bağlamda genç yetişkinlerin kişilik özelliklerinin, geleceğe yönelik değerlendirmelerinde ve bu değerlendirmeler sonucunda oluşan kaygı seviyelerinde belirleyici rol oynadığı anlaşılmaktadır. Beş Faktör Kişilik Kuramı bireyi; dışa dönüklük, nevrotiklik, gelişime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk gibi kişiliğin temel boyutlar üzerinden değerlendirilmektedir (McCrae ve Costa, 1987) ve bu alt boyutların her biri bireylerin belirsiz ve stres yaratan durumlara yönelik tutumlarını ve baş etme biçimlerini etkilemektedir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2015). Aynı zamanda kişilik özellikleri, bireylerin öngörülemeyen durumlara yönelik olumsuz tepkilerini yansıtan belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ile birlikte, gelecek kaygısının belirlenmesini ve şiddetini etkileyen temel değişkenlerden biri olarak araştırmada ele alınmıştır. Bu araştırmada ele alınan değişkenlerden kişilik özelliklerinin bireyi diğerlerinden ayıran ve zaman içerisinde tutarlılık gösteren yapısıyla genç yetişkinlerin gelecek kaygıları ve belirsizliğe tahammül düzeyleri arasındaki ilişkileri anlamada önemli bir kaynak olacaktır.

Literatür incelendiğinde kişilik özellikleri, gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük değişkenlerinin ikili ilişkiler bağlamında çalışıldığı görülmüş (Jach ve Smillie, 2019) ancak bu üç değişkenin birlikte ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Türkiye örneklemini üzerinde yapılan çalışmalar incelendiğinde, gelecek kaygısı kavramını doğrudan ele alan araştırmaların sınırlı olduğu; bunun yerine genellikle umutsuzluk ölçekleri, durumluk- sürekli kaygı ölçekleri, algılanan stres ölçeği, olumsuz gelecek beklentileri veya gelecek zaman yönelimi gibi ölçeklerle dolaylı bir biçimde değerlendirilmeye çalışıldığı görülmektedir (Geylani ve Çiriş Yıldız, 2022). Bu ölçekler bireyin geleceğe yönelik umut düzeyi, beklentileri veya zaman yönelim gibi sınırlı boyutlara odaklanmakta ve gelecek kaygısını doğrudan değerlendirmekte yetersiz kalmaktadır. Bu araştırma genç yetişkinlerde kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkiyi belirsizliğe tahammülsüzlük aracılığıyla açıklamayı hedeflemekte ve literatürdeki bu boşluğu doldurmayı

amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra bireysel farklılıkların gelecek kaygısı üzerindeki etkisini kapsamlı biçimde anlamaya katkı sunarak hem kuramsal hem de uygulamada alana katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkinin ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracılık rolünün incelendiği bu çalışmanın sonunda elde edilen bulguların, genç yetişkinlerle çalışan ruh sağlığı uzmanları için önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir. Kişilik özelliklerinden yola çıkılarak, geleceğe yönelik kaygı düzeylerinin ve belirsizliğe tahammül düzeylerinin öngörülebilmesi; psikolojik destek sürecinde uygulanacak müdahale ve desteğin bireye özgü yapılandırılmasına yol gösterici olabileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak araştırma bulguları doğrultusunda geliştirilecek psikoeğitim programlarının, gençlerin gelecek kaygılarının azaltılmasına ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin yeniden yapılandırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kişilik özellikleri, gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük değişkenlerini birlikte ele alan bu çalışmanın sonuçlarının, bireysel farkındalık oluşturma, psikolojik destek sürecine yön verme ve koruyucu ruh sağlığı hizmetlerini güçlendirme açısından alana önemli katkılar sunacağı öngörülmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Genç Yetişkinlik Dönemi

Arnett (2000) genç yetişkinlik dönemini, (emerging adulthood) ergenlikten yetişkinliğe geçiş evresi olarak tanımlamaktadır. Genç yetişkinlik dönemi, bireyin ergenlikten yetişkinliğe geçiş sürecine dikkat çekmekle birlikte bireyin biyolojik olarak yetişkin addedildiği fakat yetişkinliğe özgü sorumlulukları tam manasıyla üstlenemediği bir evreye işaret etmektedir (Arnett vd., 2014). Bu dönem, bireyin ailesine ve çevresine olan bağımlılığının azalmasıyla birlikte kısmi bir özerklik döneminden sonra kademeli olarak yetişkinliğe özgü sorumlulukların alındığı, her bireyin birbirinden farklı deneyimlerle ve zorlanmalarla karşılaştığı bir dönemi ifade etmektedir (Arnett, 2000). Bireyler yetişkinliğe adım attıkları bu dönemde, çeşitli belirsizlikler, keşif ve karar verme süreçleriyle karşılaşır. Özellikle eğitim, kariyer seçimi, ilişkiler, sosyal değişimler ve kimlik arayışı gibi alanlarda yaşanan zorlanmalar ve değişimler, bu dönemi hem bir fırsat hem de bir stres kaynağı haline getirmektedir (Tanner ve Arnett, 2016; Rindfuss, 1991; Gençtanırım, 2014). Literatürde genç yetişkinlik dönemi genellikle 18-25 veya 18-29 yaş arası (Arnett, 2014) olarak tanımlanmakla birlikte çeşitli toplumsal, kültürel, tarihsel, sosyoekonomik özelliklere ve kişiliğe göre bu yaş aralığının değişkenlik gösterdiğine dair farklı kuramcılar ve araştırmacıların açıklamaları bulunmaktadır. Örneğin Arnett'e göre bu dönem 18-29 yaş arasını, Erikson'a göre 20-40 yaş arasını, Neugarten ve Moore'a göre 20-30 yaş arasını, Levinson'a göre 22-40 yaş arasını, Havighurst'a göre 18-35 yaş arasını ve Bühler'e göre 25-45 yaş arasını kapsamaktadır (Onur, 2021). Türkiye'deki bazı araştırmacılar, Türkiye örneklemini için bu yaş aralığını 18-26 olarak kabul ederken (Atak ve Çok, 2007; Doğan vd. akt. Atak ve Taştan, 2012) bazıları ise bu dönemin 30 yaşa kadar uzayabileceğini öne sürmektedir (Eroğlu ve Gündoğdu, 2021; Şanlı ve Yılmaz, 2023). Türkiye'de yaşayan bireylerin üniversiteye başlama, yüksek lisans/doktora süreçlerinin uzaması, aileden bağımsızlaşma, ekonomik bağımsızlaşma, işe başlama ve evlilik yaşının yükselmesi gibi faktörler göz önüne alındığında, genç yetişkinlik dönemi 30 yaşa kadar uzayabilmektedir (Eroğlu ve Gündoğdu, 2021; Şanlı, 2023).

Pek çok görev ve sorumluluğun üstlenilmesini gerektiren bu dönem, gerekli eğitimlerin alınması, iş yaşamına başlama, evlilik ve ilişkiler hakkında kararlar alma,

aile içi çatışmalar, hayata yönelik belirsizlikler gibi çeşitli yaşamsal zorlanmalar ve krizleri içermektedir (Şahan, 2022). Yetişkinliğe adım atarken karşı karşıya gelinen gelişimsel süreçlerin dışında eğitim hayatına bağlı olarak akademik ve sosyal alanlarda da stres yaşanabilmektedir (Öztürk, 2013). Diğer taraftan bireyler, yaşamdaki anlam ve amacı belirleme ve kimlik arayışı içerisinde olurlar (Aydın, 2019; Atak ve Çok, 2010). Döneme ilişkin yapılan çeşitli çalışmalar, genç yetişkinlik döneminde bireylerin en sık karşılaştığı problemlerin, duygusal, akademik, ekonomik ve sosyal alanlarda yoğunlaştığını işaret etmekle birlikte, özellikle eğitim, kariyer, işsizlik, gelecek kaygısı, arkadaşlık ilişkileri, aile içi çatışmalar, özgüven eksikliği, manevi boşluk ve amaçsızlık gibi çeşitli alanlarda zorlanmalarla karşı karşıya olduklarını ortaya koymuştur (Topkaya ve Meydan, 2013; Erkan vd., 2012; Şahin vd., 2009; Yalçın ve Ersever, 2015). Bu dönemdeki bireylerin yaşamını etkileyen krizlerin ve zorlukların belirlenmesi, bu dönemin başarılı bir şekilde geçirilmesine yardımcı olacaktır (Scales vd., 2016).

2.2. Kişilik Kavramı

Kişilik kavramı, psikoloji alanında oldukça merak edilen ve araştırılan konulardan biridir. Ancak kişilik tanımlarının, psikoloji literatüründeki kuramlara ve kuramcılara göre farklılaştığı görülmektedir (Taymur ve Türkçapar, 2012). Bu bağlamda kişilik kavramının, bilimsel olarak incelenmesi ve kuramsal olarak açıklanmasına yönelik çeşitli yaklaşımlar olmasına rağmen psikoloji literatüründe genelleşmiş bir tanımının bulunmadığı anlaşılmakta bununla birlikte kişilik tanımlarının bazı ortak öğeleri işaret ettiği görülmektedir. Bu öğeler; bireysel farklılıklar, kişiliğin bir organizasyon olarak ele alınması ve tutarlı davranış kalıpları olarak nitelendirilmesidir (Yazgan İnanç, 2012). Ayrıca birçok tanımlamada, bireyin kişisel gelişim öyküsü, genetik, biyolojik faktörler ve sosyal ve çevresel koşulları içeren dış faktörlere de dikkat çekilmektedir (Çiçek ve Aslan, 2020).

Kişilik, bireyin günlük yaşamındaki tipik davranışsal tepkilerinin ve tutumlarının oluşturduğu bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Köroğlu, 2010). Bu yapı, bireyin kendine özgü, tutarlı ve öngörülebilir olan özelliklerini içermekle (Köroğlu, 2010) birlikte, bireyin dış dünya ile arasındaki ilişkinin niteliğini belirleyen özelliklerin bütününe ifade etmektedir (Ulusoy vd., 2018). Bu bağlamda kişilik, bireyleri birbirinden ayıran ve yapılaşmış özellikler bütünü olarak tanımlanabilmektedir

(Yazgan İnanç, 2012). Başka bir deyişle bireyin kendine has özelliklerinin bütünüdür (Taymur ve Türkçapar, 2012; Köroğlu, 2010). Erikson (1984) kişiliği, “insanın yapısının, duygu durumunun, davranış örüntülerinin, ilgi alanlarının, yeteneklerinin ve diğer psikolojik özelliklerinin karakteristik ve orijinal bütünü” olarak tanımlamaktadır (s.108). McCrae ve Costa’ya (1989) göre kişilik, bireyin farklı durumlarda gösterdiği duygusal, motivasyonel ve deneyime dayalı etkileşim tarzıdır. Benzer şekilde Larsen ve Buss’a (2008) göre kişilik, bireyde organize biçimde var olan, nispeten tutarlılık gösteren, bireyin içsel, fiziksel ve sosyal çevresiyle olan etkileşimi ve bu etkileşime uyumu üzerindeki etmenlerden oluşan bir dizi kişilik özellikleri ve psikolojik mekanizmaların bütünüdür (Larsen ve Buss, akt. Günay Öge, 2024).

Burger (2006) kişiliği, bireye ait olan ve devamlılık gösteren davranış modelleri ile kişisel iç süreçler olarak tanımlamaktadır. Kişisel iç süreçler ile kastedilen ise nasıl davranışlarda bulunacağımız ve nasıl hissedeceğimizi etkileyen içsel süreçlerdir (Çiçek ve Aslan, 2020). Bunlar; duygusal, içgüdüsel ve bilişsel süreçleri kapsamaktadır (Goldberg, 1993). Burger (2006), kişiliğin merkezinde bireyin kendisinin var olduğunu ve ebeveyn yetiştirme tarzları, yaşanan duygular, karşılaşılan olaylar ve verilen tepkilerin kişiliği etkilemekte ve kişiliğin oluşumunu sağlamakta olduğunu açıklamaktadır. Allport’a göre (1961) kişilik, bireylerin çeşitli durumlarda gösterdikleri kalıcı ve durağan özellikleri ifade etmekle birlikte bireyin davranışlarını ve düşünme biçimlerini belirleyen dinamik bir organizasyondur.

Bireyin olayları algılama biçimi, kendi ve çevresi hakkındaki durumlara yönelik ortaya koyduğu tepkiler kişilik özelliklerini meydana getirmektedir (Çetin, 2021). Kişilik, bireyin tutumları, yetenekleri, iletişim tarzı, dış görünüşü ve çevresine uyum tarzı gibi birçok özelliği kapsayan bir yapıdır (Burger, akt. Tomrukçu, 2008). Bu bağlamda bireyin sahip olduğu kişilik özellikleri, bireyi diğerlerinden ayırmakla birlikte gelecekte göstereceği davranışlara yönelik tahminlerin dayanağını oluşturmaktadır (Atkinson vd., 1990).

Kişilik, gelişimsel psikoloji bağlamında değerlendirildiğinde, yalnızca bireyin kendine özgü özelliklerinin bir bileşimi değil, aynı zamanda biyolojik, sosyal, kültürel ve ailesel niteliklerde dahil olmak üzere birçok faktörden etkilendiği ortaya konmuştur (Caspi vd., akt. Mroczek, 2006). Genetik faktörler, kişiliğin biyolojik temelini oluşturmaktadır ancak bu faktörler tek başına kişiliğin gelişimini açıklamada yeterli

değildir. Bireyin içinde yaşadığı çevre, ilk yaşlardan itibaren geliştirdiği davranış kalıpları, başa çıkma tarzları ve ebeveyn tutumları kişilik özelliklerinin gelişmesinde kritik unsurlar arasında yer almaktadır (Hurrelmann, 1988; Özdemir vd., 2012). Kişiliğin oluşumunda kültürel bağlamın da güçlü bir etkisi bulunmaktadır. Keller (2008), kişiliği bireyin içinde yaşadığı kültürün normlarına, değer sistemlerine ve sosyal rollerine bağlı olarak şekillenen bir yapı olduğunu ifade etmektedir. Diğer bir deyişle toplumsal beklentiler, cinsiyet rolleri, ekonomik faktörler ve sosyal etkileşimler, bireyin kişilik yapısı açısından belirleyici olabilir. Bunların yanı sıra Öztürk (2011), “kişiliğin gelişiminde bilişsel, duygusal, nörobiyolojik faktörler, nesne ilişkileri özellikleri, yaşamdaki zorlanmalar, engellenmeler ve çatışmalarla baş etmek için geliştirilen savunma mekanizmaları gibi birçok boyutun biyopsikososyal bir bütün” olarak ele alınması ve değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (s. 95).

Literatürdeki farklı tanımlar incelendiğinde, çeşitli tanımların bulunmasının temelinde kişiliğin dinamik, karmaşık ve çok boyutlu yapısı dikkat çekmektedir (Özsoy ve Yıldız, 2013). Ancak bu tanımlar ortak bazı faktörleri içermektedir. Kişiliğin tutarlı olması, bireysel farklılıklar barındırması ve zaman içerisinde görece stabilite taşımasıdır (Yazgan İnanç, 2012). Fakat vurgulanan faktörlerdeki farklılıklar, kişilik araştırmalarının teorik çoğulculuğunu yansıtmakta ve araştırmacılara kapsamlı bir bakış açısı geliştirme imkanı tanımaktadır. Literatürdeki farklı tanımların sunduğu çeşitlilik, kuramsal zenginliğin göstergesi olarak ele alınabilir ve araştırmacılar tarafından bağlama özgü bir perspektifle yorumlanabilmektedir.

2.3.Beş Faktör Kişilik Modeli

Literatürde kişilik özelliklerinin sınıflandırılmasına yönelik birçok araştırma yapıldığı görülmektedir. Beş faktörlü kişilik modelinin (Big Five) literatüre girmesi ile birlikte kişilik özelliklerinin genel bir sınıflandırmasına yönelik fikir birliğine doğru ilerlendiği görülmüştür. Burger (2006) beş faktör kişilik modeline dair, “değişik pek çok kaynaktan elde edilen kanıtlar, kişiliğimizi oluşturan özelliklerin çoğunun, beş temel kişilik boyutu üzerinde toplanabileceğine işaret eder” ifadesini kullanmıştır (s. 255). Model, 5 boyut üzerine kurulmuştur ve bireylerin kendilerini ve başkalarını tanımlamak amacıyla kullandıkları doğal dil ifadelerinin analizlerinden elde edilmiştir. Bu doğrultuda kişilik özellikleri, sıfatlar kullanılarak ayırt edilebilecek şekilde tanımlanmaktadır (Doğan, 2013). Beş faktörlü sınıflandırma, farklı kişilik tanımlama

sistemlerini ortak bir çerçevede birleştirebildiği için bütünleştirici bir rol oynamaktadır (John vd., 2008).

Sir Francis Galton (1884) bireysel farklılıkları, temel sözcüksel hipotezi çerçevesinde ortaya koyarak insanın karakterini tanımlayan ve insan ilişkilerinde belirleyici rol oynayan özelliklerin dillerde tek kelimelik kavramlarla kodlanabileceğini ileri sürmüştür. Daha sonra Allport ve Odbert (1936), Cattell (1943), Norman (1967) ve Eysenck (1982) İngilizce kelimelerden kişilik ile ilgili terimleri derleyerek bu tahmini ampirik açıdan geliştirmişlerdir. Bu çalışmalar kişilik özelliklerinin sınıflandırılmasına zemin hazırlamıştır (Goldberg, 1990). Kişilik özellikleri beş faktör olarak şekillenmiş ve bu faktörler günümüzde “Beş Faktör (Big Five) Kişilik Modeli” olarak tanınmaya başlamıştır. Beş Faktör Kişilik Modeli, kişilik özelliklerini beş temel boyut içerisinde sınıflandıran bir yaklaşımdır. Model, Dışa dönüklük (Extraversion), Uyumluluk (Agreeableness), Nevrotiklik (Neuroticism), Sorumluluk (Conscientiousness), Deneyime/Gelişime Açıklık (Openness to experience) alt boyutlarından oluşmaktadır (McCrae ve John, 1992).

Bu çalışmada kişilik özelliklerini değerlendirmek için Gençöz ve Öncül (2012) tarafından geliştirilen Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği kullanılmıştır. Türkiye kültüründe geliştirilen ölçeğin alt boyutları, dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, gelişime açıklık, olumsuz değerlik ve duygusal tutarsızlıktır. Çalışmanın bölümleri içerisinde kuramsal başlıkların daha iyi izlenebilmesi için, duygusal tutarsızlık boyutu, literatürdeki karşılığı ile “nevrotiklik” olarak kullanılmıştır.

2.4.Beş Faktör Kişilik Modeli Alt Boyutlar

2.4.1. Nevrotiklik

McCrae ve John (1992), nevrotikliği “sıkıntı yaşama eğilimindeki bireysel farklılıklar ve bu eğilimden kaynaklanan bilişsel ve davranışsal stiller” olarak tanımlamaktadır (s. 195). Aynı zamanda bireyin duygusal tutarsızlık ve psikolojik uyumsuzluğa yatkın olduğunu ifade etmektedir. (McCrae ve John, 1992). McCrae ve Costa’ya (2008) göre duygusal denge; endişe, sinirlilik, üzüntü ve gerginlik gibi negatif duyguların karşısı olan sakinlik durumu ile ilişkilidir (McCrae ve Costa, 2008, s.164). Nevrotiklik alt boyutu, bireyin anksiyete, depresyon ve öfke gibi olumsuz duyguları deneyimleme sıklığı ve şiddeti ile ilişkilidir. Nevrotiklik skoru yüksek olan bireyler, kronik olumsuz

duygulanım yaşarlar (Watson ve Clark, 1984) ve bu bireyler duygularını düzenlemede zorlanır ve stresörlere karşı aşırı duyarlılık gösterirler (McCrae ve John, 1992, s.195). Davranışsal açıdan nevroklikğin göstergeleri, bireyin yaşamındaki olumsuz şeyleri şikayet etmeden kabul etmemesi şeklinde veya rahatlayamama, gevşeyememe şeklinde ortaya çıkmaktadır (John ve Srivastava 1999; John ve Naumann, 2007). Goldberg (1990) nevroitik kişilik özelliklerine sahip bireylerin, heyecanlı bir yapıya sahip oldukları, kaygı, stres ve depresif davranışlara eğilimleri olduğunu ifade etmektedir. Nevrotiklik düzeyi yüksek olan bireyler; endişeli, strese karşı savunmasız, suçluluk duymaya eğilimli, düşük özgüvenli, karamsar, duygusal olarak dengesiz, öfkeli, hızlıca hayal kırıklığına uğrayan ve ilişkilerde güvensiz bireylerdir. Nevrotiklik düzeyi düşük olan bireyler ise duygusal açıdan dengeli ve uyum sağlayabilen bireylerdir (Caspi vd., 2005, s. 457). Diğer bir ifadeyle nevroitiklik düzeyi yüksek olan bireylerin başa çıkma stratejileri daha zayıfken endişe düzeyleri de daha yüksektir (Costa ve McCrae, 1992b). Nevrotiklik boyutu, bireyleri duygusal açıdan kararlı ve kişisel olarak sürekli uyum yeteneği gösterebilme becerisi üzerinde bir noktada konumlandırır (Burger, 2016: 253). Başka bir deyişle duygusal zorlanmalar yaşayan ve aşırı duygusal değişiklik gösteren bireylerin, nevroitiklik boyutunda yüksek puan alması beklenmektedir (Burger, 2016: 253). Nevrotiklik, irrasyonel inançlar (Teasdale ve Rachman, 1983; Vestre, 1984) ve zayıf baş etme becerileri (McCrae ve Costa, 1986) ile ilişkilendirilmektedir.

2.4.2. Dışadönüklük

Dışa dönüklük boyutu, bireyin sosyallik ve sosyal etkileşime yatkınlık düzeyini açıklayan bir kişilik özelliği olarak ele alınmaktadır (Costa ve McCrae, 1992b). McCrae ve Costa (1987) dışa dönüklük üzerine yaptıkları faktör analizi sonucunda, dışa dönük bireyleri, sosyal, eğlenceyi seven, arkadaş canlısı, sevecen ve konuşkan gibi özellikler ile betimlemiştir. Elde edilen sonuçlar ışığında araştırmacılar, dışa dönük kişilik özelliğinin temelinde “sosyallik” kavramının- yani bireylerin sosyal etkileşimlerden ve diğerleriyle birlikte olmaktan duyduğu memnuniyetin-yer aldığını vurgulamışlardır (McCrae ve Costa, 1987, s.87). Bununla birlikte dışa dönüklük, bireyin enerjisini ve ilgisini dış dünyaya yönlendirme derecesini belirleyen bir kişilik özelliği olarak ele alınmaktadır (Caspi vd., 2005; Chauvin, Hermant ve Mullet, 2007). Bu bağlamda, dışa dönüklük boyutu bireyin dış dünya ile ne ölçüde enerjik, aktif ve girişken biçimde etkileşim kurduğunu ifade etmektedir (Caspi vd, 2005). Dışa dönük

bireyler, arkadaş canlısı, eğlenceyi seven ve konuşkan olarak tanımlanmaktadır (McCrae ve Costa, 1987). Dışa dönük bireylerin; çok sayıda arkadaşlık ilişkisi kurma, girişimci meslek alanlarına yönelim, spor aktivitelerine katılım ve kulüp üyelikleri gibi özellikler sergilediği belirtilmektedir (McCrae ve Costa, 1999). Watson, Clark ve Harkness (1994), dışa dönük bireylerin sosyal, aktif, enerjisi yüksek, risk alan, yaşam dolu ve olumlu duygular yaşama eğilimleri yüksek bireyler olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Caspi, Roberts ve Shiner' e (2005) göre dışa dönük bireyler, enerjik, baskın ve ifade edici bir yapıya sahiptir. İçedönük bireyler ise daha sessiz, ketum, durağan ve başkalarının yönlendirmesine açık olma eğilimi göstermektedirler. (Caspi vd.,2005). Dışa dönüklük boyutundan düşük puan alan bireyler, sakın, sessiz, çekingen ve utangaç kişilik özellikleri göstermektedir (John, 1990). Aynı zamanda, bu bireyler soğuk, mesafeli ve sosyal etkileşimlerden geri çekilme gibi özellikler ile karakterize edilmektedir (McCrae ve John, 1992).

2.4.3. Gelişime/ Deneyime Açıklık

Gelişime açıklık boyutu, özgünlük, duygusal deneyimlere açıklık, yeniliğe açıklık, zeka ve düşünce esnekliği gibi kavramsal bileşenlerle tanımlanmaktadır (John ve Srivastava, 1999; DeYoung, 2006; McCrae ve Costa, 2003). McCrae ve John (1992) gelişime açık olan bireylerin yeni şeyler denemekten ve keşfetmekten kaçınmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu boyut aynı zamanda bireysel merak, entelektüel ilgi alanları, yaratıcılık, yenilikçi yaklaşımlara açıklık ve estetik değerlere duyarlılık gibi çok katmanlı niteliklerle tanımlanmaktadır (John ve Srivastava, 1999). John ve Srivastava (1999), gelişime açıklık boyutunun merkezinde hayal gücü, yaratıcılık ve estetik duyarlılık gibi özelliklerin yanı sıra hızlı öğrenme, anlayışlı olma ve analitik zeka gibi özelliklerinde yer aldığını vurgulamaktadır. Gelişime açıklık boyutundan yüksek puan alan bireylerin, seyahate ilgi, çeşitli hobilerle uğraş, dünya mutfaklarına ilgi, çeşitli mesleklere ilgi ve benzer hobiler ile zevklere sahip olan kişilerle arkadaşlık etme eğiliminde oldukları görülmektedir (McCrae ve Costa, 2008). Bu boyuttan düşük puan alan bireylerin ise, yeniliklere karşı dirençli, durağan, rutin davranış kalıplarını sürdürme eğilimli, daha çekingen, ihtiyatlı ve sanata ve estetik deneyimlere yönelik ilgi duymama gibi özellikler taşıdığı belirtilmektedir (McCrae ve Costa, 1991). Benzer şekilde McCrae ve Costa (2003), gelişime açıklık boyutundan düşük puan alan bireylerin, geleneksel, ayakları yere basan ve fazla meraklı olmayan kişilik özelliklerine sahip olduğunu ifade etmektedirler. Aynı zamanda bu bireyler, geleneksel

değerler, muhafazakâr inanç sistemleri ve siyasi tercihler sergileme eğiliminde olabilmektedir (John vd., 2008).

2.4.4. Uyumluluk/ Geçimlilik

Uyumluluk, bireyin başkalarıyla uyumlu ilişkiler kurmasını sağlayan özellikleri kapsamaktadır (Graziano ve Eisenberg, 1997). Graziano ve Eisenberg (1997) uyumluluğun, genellikle prososyal davranışlar (başkalarının refahını gözetme) ile ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Uyumun boyutları arasında güven, dürüstlük, fedakârlık, yeniliklere açıklık ve alçakgönüllülük yer almaktadır (McCrae ve John, 1992). Uyumluluk boyutundan yüksek puan alan bireyler, güvenilir, yardımsever, bağışlayıcı, sempatik, iyi niyetli, duyarlı ve empatik olma eğilimleri göstermektedir (McCrae ve John, 1992; McCrae ve Costa, 2003). McCrae ve Costa (2008, s. 164) uyumluluk alt boyutunu, uysallık (kişisel çatışmalarda başkalarına boyun eğme isteği) olarak tanımlamıştır. Bu bireyler, toplumsal uyumu sürdürme amacını benimsemekte ve iş birliğine dayalı bir yaklaşıma inanmaktadır (McCrae ve Costa, 2008). Kısaca bu bireyler, affedici, iş birliğine inanan ve kırıncı olmayan dil kullanımı gibi özellikler ile karakterize edilmektedir (McCrae ve Costa, 2008). Uyumluluk boyutundan düşük puan alan bireylerin özellikleri ise antisosyal davranışlar, bağımlılık çeşitleri ve suç ile ilişkilendirilmektedir (Jones vd., 2011; Kotov vd., 2010).

2.4.5. Sorumluluk/ Özdenetim

Yüksek sorumluluk bazı araştırmacılara göre “görev odaklı hedefler içinde yer alma” (Ashton ve Lee 2001, s. 346) şeklinde, bazılarına göre “başarı için çaba gösterme (yüksek hedefler ve güçlü amaç duygusu)” (McCrae ve Costa, 2008, s.164) şeklinde, diğerlerine göre ise toplumsal normlara ve otoriteye uyum şeklinde ifade edilmiştir. Hogan ve Ones (1997), sorumluluk boyutunu, toplum tarafından kabul edilen, görev ve hedef odaklı davranışları destekleyen dürtü kontrolü olarak ifade etmektedir. Bu bağlamda, kurallara uyma, eyleme geçmeden önce düşünme, hazı erteleme, planlama ve görevleri önceliklendirme gibi davranışsal eğilimler olarak tanımlanmaktadır (John vd, 2008). Sorumluluk seviyesi yüksek olan bireyler, sorumlu, dikkatli, çalışkan, düzenli, güvenilir, planlı, titiz ve güçlü bir iradeye sahip bireyler olarak betimlenmektedir (Caspi, 2005; Arthur ve Graziano, 1996; Costa ve McCrae, 1992). Diğer bir deyişle sorumluluk boyutu, yeterlilik, çalışkan olma, öz-disiplin, kurallara bağlılık ve temkinli olma gibi özellikler ile özetlenebilir (Somer, Korkmaz ve Tatar,

2002). Bu bireylerin karakteristik adaptasyonlarına bakıldığında ise, liderlik becerileri, uzun vadeli hedefler, organize destek sistemleri ve teknik uzmanlıkla bağdaştırıldığı görülmektedir (McCrae ve Costa, 2008). Bu boyuttan düşük alan bireyler ise dikkatsiz, dağınık, güvenilmez ve sorumsuz olarak görülmektedir (Caspi, 2005).

2.5.Kaygı

Korku, somut ve tanımlanabilir bir tehdide karşı kendimizi korumak için verdiğimiz bir tepkidir. Örneğin yırtıcı bir hayvan tarafından saldırıya uğramak gibi durumlarda korku duygusunu hissederiz. Korku tepkisi tipik olarak kan basıncında artış, kas gerilimi, irkilme tepkisi gibi fizyolojik reaksiyonlarla ilişkilendirilir (Barlow, 2002, akt. Carleton vd., 2007; McNeil ve Vowles, 2004, akt. Carleton vd., 2007). Kaygı ise, potansiyel olarak gerçekleşebilecek veya gerçekleşmeyecek bir tehdide karşı verilen bir tepkidir. Örneğin, bir hayvanın ileride bir yerde saklanıp daha sonra bize saldırma ihtimali gibi bir tehdidi ifade eder (Asmundson, Norton, ve Vlaeyen, 2004; Barlow, 2002; McNeil ve Vowles, 2004, akt. Carleton vd.,2007). Bu bağlamda kaygı, bireyin algıladığı bir tehdit veya zorlayıcı bir durum karşısında ortaya çıkan, korku, gerginlik ve belirsizlik ile karakterize olan duygusal bir durumu ifade etmektedir (Büyüköztürk, 1997; May, 1950). Kaygının temelinde olası bir tehdit algısı yer almaktadır (Miceli ve Castelfranchi, 2005). Bu algı, bireyin varoluşsal değerlerine yönelik olmakta ve bireyi etkileyerek duygusal, bedensel ve bilişsel tepkilere yol açmaktadır. Bu durumun bir yansıması olarak kaygılı kişi, kendini bir alarm durumunda hisseder ve sanki bir şey olacakmış gibi bir his içerisinde bulur (Alisinaoğlu ve Ulutaş, 2000). Benzer şekilde Özkan (2014), kaygıyı, bireyin karşılaştığı bir olay veya durum karşısında, engellemekte zorluk çektiği aşırı endişe ve uyarılmışlık hali olarak tanımlamaktadır. (Özkan, akt. Şanlı Kula ve Saraç, 2016). Beck, Emery ve Greenberg (2005), kaygının duygusal (gerginlik, sinirlilik) ve fiziksel (kalp çarpıntısı, mide bulantısı) belirtilerini vurgularken, Sarason (1978) bilişsel boyutunu (kendini suçlama, yetersizlik hissi, başarısızlık beklentisi) öne çıkarmaktadır. Bu belirtilerin kaynağına ilişkin olarak Işık (1996), kaygıyı bireyin içsel veya dışsal bir tehdit algısına karşı geliştirdiği duygusal bir tepki olarak açıklamaktadır (Çakmak ve Hevedanlı, 2005, s. 115). Öner (1977) ise kaygıyı, bireyin tehdit olarak algıladığı ve etkisinin olumsuz olacağını beklediği çevresel bir uyarana bağlı olarak ortaya çıkan bir "ruh hali" şeklinde yorumlamaktadır (Çakmak ve Hevedanlı, 2005, s. 116). Borkov, Metzger ve Pruzinsky'a (1986) göre,

kaygının süresi ve şiddeti, tehdidin kişisel değeri ile ilişkilendirilmektedir (Borkovec, Metzger ve Pruzinsky, akt. Zaleski, 1996). Kaygının nedeni kişiden kişiye değişmektedir bundan dolayı kaygıyı anlamak için algılanan tehdidin niteliği ve kişi için risk altında görülenin ne olduğunu keşfetmek gerekmektedir (May, 1950; Sürücü, 2012). Örneğin, Goldstein'e göre kişinin yeteneği ve ondan beklenenler arasındaki uyumsuzluk, kaygının ortak bir ögesidir. Bu durum bireyin kendini gerçekleştirme potansiyelini olanaksız kılar (Geçtan, akt. Çakmak ve Hevedanlı, 2005). Bunun yanı sıra bireylerin kaygı tepkilerinin yalnızca olumsuz bir olgu olmadığına dikkat çeken Akgün, Gönen ve Aydın (2007), kaygının uyarıcı, motive edici ve koruyucu işlevlerine vurgu yapmaktadır. Örneğin, olumlu kaygının bireyi öğrenmeye teşvik edebileceğine dikkat çekmektedir (Akgün, Gönen ve Aydın, 2007, s.284). Literatür incelendiğinde kaygının, durumluk kaygı ve sürekli kaygı olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Durumluk kaygı, bireyin belirli bir anda maruz kaldığı stresörlere bağlı olarak ortaya çıkan ve geçici nitelikteki subjektif bir korku hissini ifade eder. Sürekli kaygı ise, kişinin yaşamı boyunca süregelen tehdit algısına yatkınlığına ve olayları stresli yorumlama eğilimine işaret eden bir özellik olarak tanımlanmaktadır. Bu ayrım, kaygının geçici ve kronik boyutlarının değerlendirilmesi açısından kritik önem taşımaktadır (Öner ve Le Compte, 1985). Muschalla, Linden & Olbrich (2010), kaygının geleceğe dair düşüncelerle ilişkili duygusal bir durum olduğunu ve "durumsal kaygı" ile "kronik kaygı" olarak kategorize edilebileceğini belirtmektedir. Günümüzde kaygı, bireyin karmaşık rolleri ve sorumlulukları nedeniyle son dönemlerde en yaygın psikolojik bozukluklardan biridir. Bu durum, bireyin gelecek yaşamına dair korku ve endişelerini artırmaktadır (Schmid, Phelps & Lerner, 2011).

2.6.Gelecek Kaygısı

Zaleski (1996) anksiyete ile gelecek kaygısının ayrımını şu şekilde özetlemiştir; birçok anksiyete türünde, geleceğe dair bir unsur bulunmaktadır fakat bu gelecek sınırlı bir süreyi kapsamaktadır. Gelecek Kaygısı ise daha uzak bir gelecekte oluşabilecek olumsuz değişimlere dair hissedilen endişe, belirsizlik, korku ve tedirginlik durumunu ifade etmektedir (Kara, Akın ve Alp, 2020). Matarnah ve Altrawneh (2014) gelecek kaygısını bireyin beklenen veya beklenmeyen bir tehdit geleceğine dair algısı şeklinde tanımlamaktadır. Bu kaygı türünde bireyin beklentisi gelecekteki olaylarla ilişkilidir. Kaygı türlerinin birçoğu geleceğe dair unsurlar içerir fakat bu gelecek genellikle

dakikalar, saatler veya günler gibi zamanlar ile sınırlıdır. Gelecek kaygısı kavramı ise daha uzun bir zaman dilimini işaret etmektedir. Dolayısıyla, bireyin uzun vadeli gelecek yaşantısında meydana gelebilecek kötü bir olayın gerçekleşeceğine dair beklenti olarak ifade edilmektedir (Matarneh ve Altrawneh, 2014). Good (1973) gelecek kaygısını, belirsiz bir kaynaktan beslenen, beklenen bir kötülük ve stres, korku, panik ile karakterize bir ıstırap hali olarak tanımlamaktadır. (Good, akt. Matarneh ve Altrawneh, 2014). Shuqair (2005) ise gelecek kaygısını, geleceğe dair karamsar olma, geleceği düşünme ve sosyo-ekonomik sorunlar beklentisiyle ortaya çıkan korku durumu olarak tanımlamaktadır (Shuqair, akt. Matarneh ve Altrawneh, 2014). Gelecek kaygısı, Toffler'ın "Gelecek Şoku" (1970) kavramıyla paralel olarak ortaya çıkmıştır. Zaleski (1996), bu kavramı "gelecekte meydana gelebilecek istenmeyen değişimlere dair endişe, korku ve belirsizlik hali" olarak tanımlarken, Eysenck'in (1997) hipervijilans (aşırı tetikte olma) teorisine atıfta bulunarak temellendirmiştir (Duplaga ve Grysztar, 2021). Zaleski (1996), Eysenck'in (1997) hipervijilans (aşırı tetikte olma) kavramının, kaygının temel işlevinin 'tehditleri önceden algılama' olduğunu vurgulamakta olduğunu ve bu yaklaşımın gelecek kaygısının bilişsel boyutunu desteklediğini öne sürmektedir. Bu bağlamda, gelecek kaygısı, bireyin belirsizlikler karşısında geliştirdiği aşırı zihinsel uyanıklık durumunu yansıtmaktadır (Duplaga ve Grysztar, 2021).

Zaleski (1996), hızla değişen yaşam koşullarına uyum sağlama ve yaşanan değişimi kontrol altında tutma çabasının bireylere ağır sorumluluklar yüklemekte olduğunu ve bu durumun kişide psikolojik gerilim yarattığını öne sürmektedir. Bundan dolayı, neredeyse tüm kaygı türlerinin temelinde "gelecek boyutunun" olduğunu vurgulamaktadır. Tüm kaygı türlerinde gelecek boyutu bulunmasını ise, modern çağın hızlı değişimlerinin bireyi uyum sağlama ve kontrol etme konusunda zorladığını ifade ederek açıklamaktadır. Ona göre gelecek kaygısı yüksek bireyler, gelecekteki zorlu durumlarla başa çıkmada ve bu durumlara yönelik planlar oluşturmada yetersiz kalmaktadır (Zaleski, 1996). Geleceğe dair olası olumsuz bir olay senaryosunu düşünmek, endişe tepkisini tetiklemek için yeterlidir (Türk vd., 2022). MacLeod, Williams ve Bekerian (1991) Yüksek düzeyde gelecek kaygısı yaşayan bireylerin, olumsuz olayların gerçekleşmeme sebeplerini düşünmekte zorlandıklarını ifade etmektedir. Bireyler, mevcut eylemlerinden bağımsız biçimde, gerçekleşme ihtimali olduğunu düşündükleri olumsuz olayların gerçekleşeceğine dair beklenti içerisinde

girerler. Bu durum, bireyin hatalı bir bilişsel değerlendirme yapması sonucu geleceğe yönelik bir kaygıya dönüşür (Türk vd., 2022). Hammad'da gelecek kaygısının bilişsel bileşenini vurgular. Hammad'a (2016) göre gelecek kaygısı, bireyin hedeflerine ve isteklerine ulaşamayacağına dair korkusunu ve algısını içermektedir. Ona göre gelecek kaygısı, bireyin öngördüğü tehditleri de kapsamaktadır. Söz konusu tehditler, fiziksel tehditler (kaza, hastalık gibi) veya duygusal tehditler (sevilen bir kişinin kaybı gibi) olarak ortaya çıkabilmektedir. Ancak bu tehditlerin birey üzerindeki etkisi, olayın algılanan ciddiyetine göre değişebileceğini belirtmektedir. Gelecek kaygısının davranışsal düzlemdeki belirtileri şunlardır; pasif bekleyiş, olabilecekleri kabullenme, risk almaktan kaçınma, yenilikçi aktivitelerden uzaklaşma, rutine bağlılık, önleyici aktiviteler ve bunların yanı sıra savunma mekanizmaları (mantiğa bürüme, bastırma vb.) şeklinde görülmektedir (Zaleski, 1996).

Gelecek kaygısının işlevi, bireyi yaşanabilecek tehditlere karşı hazırlamak olsa dahi yüksek seviyede gelecek kaygısı üretkenliği etkilemektedir (Zaleski, 1996). Zaleski'ye (1996) göre gelecek kaygısının bilişsel bileşeni, fizyolojik ve duygusal bileşenlere göre daha baskındır. Örneğin, bireyin geleceğe yönelik olumsuz düşüncelere kapılması ve zorlayıcı deneyimlerle başa çıkamayacağına yönelik algıları bu bilişsel bileşene işaret etmektedir. Bu kaygı, fiziksel tehditler (hastalık, kaza) veya duygusal tehditler (aile üyelerinin kaybı) gibi çeşitli riskleri içerebilir. Ayrıca, bireyin hedeflerine ulaşamama korkusunun da gelecek kaygısını tetiklediğini ifade etmektedir.

Gelecek hakkında düşünmek, bireylerde pozitif veya negatif bir tutumun gelişmesine neden olabilir. Bu bağlamda gelecek ile ilişkilendirilen temel duygulardan kaygı ve umut duyguları ön plana çıkmaktadır (Bujnowska vd., 2019). İki duygunun da yoğunluğu değişebilir ve birbirleriyle bağlantılıdır. Bir duygunun diğerine baskın gelmesi, bireyin kötümser veya iyimser bir bakış açısı geliştirmesine neden olur (Bujnowska vd., 2019). Zaleski'nin (1996) umut ve korku üzerine geliştirdiği motivasyonel model, gelecekteki olayların zihinsel tasvirlerinin olumlu olması ve umudu beslemesinin bireyin belirli hedeflere yönelik eyleme geçmesine teşvik ettiğini ifade etmektedir. Geliştirilen olumsuz bir bakış açısının ise geleceğe dair korkuya yol açacağını ifade etmektedir. Gelecek ile ilgili bu korku, söz konusu olay yaşanmadan çok önce ortaya çıkabilmektedir. Geleceğe yönelik bu korku, açık ve bilinçlidir ancak kökeni somut ve gerçek olaylardan değil, geleceğe yönelik bilişsel temsillerden kaynaklanmaktadır. Bu korku, şimdi ve burada hissedilir fakat gelecekteki olaylara

yöneliktir (Zaleski vd., 2017). Aynı zamanda geleceğe yönelik bilişsel temsiller, olumsuz duygular ile birlikte kendini göstermektedir. Geleceğin belirsiz olması ise bireyin beklentileri, umutları ve olayların tahmin edilemez oluşu ile ilişkilidir (Zaleski, 1996). Barlow'da (2000), belirsiz tehdit algısının kaygıyı tetiklediğini belirtmektedir. Genç yetişkinlerin geleceğe yönelik merakı ve yatırımı göz önünde bulundurulduğunda, belirsizlik bir stres faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır (Sarıçam, 2014). Gelecek kaygısı ile birlikte işsiz kalma kaygısı yaşayan bireylerin, fiziksel ve ruhsal sağlığının bozulması, değer duygusunun zedelenmesi, yalnızlık, öfke, umutsuzluk gibi olumsuz duygular yaşamasının baskın hale gelmesi ve bireyin sorumluluklarını yerine getiremeyeceğine dair kaygısı gibi çok yönlü zorlanmalar ortaya çıkabilmektedir (Kepçeoğlu, 2001).

Genç yetişkinlerde ortaya çıkan gelecek kaygısı, birçok sebep ve faktörün sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin değerlerinin önüne geçen maddi unsurlar, iş ve eğitim sistemindeki sık değişiklikler, artan ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçların ekonomik ve siyasi koşullar sebebiyle kaybedilme endişesi, özellikle gençler üzerinde etkisini göstermekte ve uyum sağlama, zorluklarla baş etme becerisi gibi özellikleri düşük olan bireylerin kaygı oranını artırdığı görülmektedir (Annabulisi, 1999). Literatür incelendiğinde yaşa bağlı değişim faktörleri dikkat çekmektedir. Susulowska (1985), Sheehan (1986) ve Price (2009) gelecek kaygısının 11-14 yaşlarında başladığını, 20-29 yaşlarında zirve yaptığını ve yaş ilerledikçe çocuklarının geleceği için endişeye dönüştüğünü ifade etmektedirler. Bunun yanı sıra özellikle 18-35 yaş arasında yoğunlaşan gelecek kaygısının, bu dönemin, kariyer ve aile kurma sürecinin başlangıcından kaynaklandığını da ifade etmektedirler. Oort vd. (2009) ise gelecek kaygısına dair semptomların ergenlik döneminde artmaya başladığını ve kız öğrencilerin daha kaygılı olduğunu belirtmektedir. Son yıllarda hızla değişen ve gelişen teknolojik yenilikler ve beraberinde ortaya çıkan toplumsal değişimlerle birlikte bireylerin geleceğe yönelik planlarında belirsizlik durumlarının ortaya çıkma ihtimali de artmaktadır. İş, eğitim, gelecek planları, kültürel ve ekonomik imkanlar ve sosyal konuların sınırlandırılması her yaştaki bireyin gelecek kaygısı yaşamasına zemin hazırlamaktadır. Kaygı, bireyin karmaşık rolleri ve sorumlulukları nedeniyle son dönemlerde en yaygın psikolojik bozukluklardan biridir. Bu durum, bireyin gelecek yaşamına dair korku ve endişelerini artırmaktadır (Schmid, Phelps ve Lerner, 2011).

2.7.Belirsizliğe Tahammülsüzlük

Belirsizlik kavramı bireyin, herhangi bir olayın veya davranışın sonucunu öngörememesi durumu olarak tanımlanmaktadır (Sarı, akt. Sarıçam, 2015). Belirsizlik kavramı literatürde ilk kez Frenkel-Brunswik (1949) tarafından ele alınmıştır (Yığman ve Fidan, 2021). Frenkel- Brunswik, belirsizlik kavramını, bireylerin bilinmeyen bir durum karşısında hissettiği rahatsızlık olarak ifade etmiş ve bu durumu bir kişilik özelliği olarak ele almıştır (Aba, 2022; Öztürk, 2013). Budner (1962) ise belirsizliği, bireylerin sonucunu öngöremedikleri olaylarla karşılaştıkları, birden fazla olası sonucun bulunduğu ve bu sebeple nihai bir karara varamadıkları karmaşık durumlar olarak açıklamıştır. Budner (1962), belirsizliğin birey tarafından bir tehdit kaynağı olarak algılandığı şeklindeki tanımlaması ile bu kavrama yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Ona göre belirsizlik yeterince bilgi ve işaret olmaması sebebiyle birey tarafından kategorize edilemeyen ve yapılandırılmayan bir durumu ifade etmektedir (Budner, 1962). Budner'a (1962) göre belirsizlik 3 sebepten dolayı ortaya çıkmaktadır; Bireyin ilk kez karşılaştığı yeni ve yabancı durumlar, çok sayıda unsurun bir araya geldiği karmaşık durumlar ve eldeki bilgilerin çeliştiği tutarsız durumlardır. Budner (1962) belirsizliğe tahammülsüzlüğü yüksek olan bireylerin, belirsiz durumlar karşısında iki farklı tepki gösterdiğini ifade etmektedir: Birincisi, boyun eğme/itaat tepkisi, bu tepkiyi gösteren kişi durumu değiştiremeyeceğini düşünerek pasif bir kabul halinde olur; İkincisi inkar, bu tepkiyi gösteren kişi mevcut durumu kabullenmez ve değiştirmeye çalışır (Budner, 1962). Belirsizlik; endişe, kaygı ve korku ile yakından ilişkili olup (Sarı ve Dağ, 2009), bireylerin öznel ve psikolojik iyi oluşlarını olumsuz yönde etkilemektedir (Sarıçam, 2014). Bu durum literatürde genellikle belirsizliğe tahammülsüzlük (Intolerance of Uncertainty) kavramı ile açıklanmaktadır (Buhr ve Dugas, 2002). Belirsizliğe tahammülsüzlük kavramının ilk ve kapsamlı tanımını yapan Freeston ve arkadaşları (1994) bu kavramı endişe açısından değerlendirmiştir. Belirsizliğe tahammülsüzlüğü, bireyin günlük yaşamda karşılaştığı belirsiz durumlara karşı gösterdiği bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkileri içeren geniş bir yapı olarak tanımlamışlardır (Freeston vd., 1994; Buhr ve Dugas, 2002). Belirsizliğe tahammülsüzlük, kişinin düşük bir ihtimalle dahi olsa olumsuz bir olayın gerçekleşebileceğini kabul edememesi, tehdit edici olarak değerlendirmesi ve bu durumun tolere edilemez olduğuna yönelik aşırı bir eğilimi olduğunu ifade eder (Konakay vd., 2022; Carleton, Norton ve Asmundson, 2007).

Belirsizliğe tahammül edemeyen bireyler, karşılaştıkları belirsizlik içeren durumların, adaletsiz, keyif kaçırıcı, stresli ve rahatsız edici olduğunu ifade ederler; meydana gelebilecek durumların olumsuz olacağına inanma eğiliminde oldukları (Buhr ve Dugas, 2002), belirsizlik içeren durumlardan kaçındıkları ve belirsizliğin olduğu durumlarda bazı işlevleri yerine getiremedikleri görülmektedir (Carleton vd., 2007). Bu kişiler, yeni, karmaşık ve çözümü güç olan durumlardan hoşlanmaz ve bunlardan kaçınma eğiliminde olurlar (Grenier vd., 2005, s.595). Bu durum, belirsizliğe tahammülsüz bir kişinin, belirsizliklerle ve muğlaklıkla dolu bir hayatın birçok yönünü katlanılamaz bulacağını göstermektedir (Buhr & Dugas, 2002). Yapılan çalışmalar bireylerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin, problem çözme, eyleme geçme ve karar verme stratejilerini etkileyebildiğini ve belirsizlik içeren durumlarda performanslarının etkilenebileceğini göstermektedir (Tallis vd., 1991; Dugas, Freeston ve Ladouceur, 1997; Dugas vd., 2005; Talbot vd., akt. Laugesen, 2007; Birrell vd., 2011). Belirsizliğe tahammülsüzlük kavramı ile ilgili yapılan araştırmaların bir kısmı, kavramı bilişsel süreçler ile ilişkilendirerek tanımlamaktadır. Dugas ve arkadaşları (2005), belirsizliğe tahammülsüzlük kavramını, bireyin algısal, duygusal ve davranışsal düzeydeki belirsiz durum ve olayları yorumlama ve bunlara tepki verme süreçlerini etkileyen, bilişsel yanlılık olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda, belirsizliğe tahammülü düşük olan bireylerin belirsizlik içeren durumları tehdit olarak algılamalarının temel sebebinin, sahip oldukları bilişsel yanlılık olduğunu ifade etmişlerdir (Dugas vd., 2005).

Belirsizliğe karşı olumsuz tepkiler verme eğilimi sıkıntı ve endişe düzeyinin artmasına neden olabilmektedir (Buhr ve Dugas, 2006). Geleceğe yönelik tehditleri içeren ve belirsizliğe tahammülsüzlük ile yakından ilişkili olan endişe (Buhr ve Dugas, 2006; Dugas vd., 2001; Ladouceur vd., 2000), belirsizliğin tolere edilemediği durumlarda, bireylerin olumsuz olayların gerçekleşeceğine kesin olarak inanma eğiliminin belirgin hale gelmesine neden olmaktadır (Miranda vd., 2008). Bu bağlamda belirsizliğe tahammülsüzlüğü düşük olan bireylerin ortada net bir tehdit algılamadığını ve bunun sonucu olarak kendilerini ‘yeterince emin’ hissedebildikleri; belirsizliğe tahammülsüzlüğü yüksek olan bireylerin ise net bir tehdit uyarını yokken de bir tehdit algılayabildikleri söylenebilir (Yığman ve Fidan, 2021). Kısacası belirsizliğe tahammülsüzlüğü düşük olan bireyler yeterince emin olarak tatmin olurken, belirsizliğe tahammülsüzlüğü yüksek olan bireyler, yeterince emin olamaz ve bu emin

olamama halinin önemini abartma eğiliminde olurlar (Yığman ve Fidan, 2021). Belirsizliğe tahammülsüzlük, bireyin belirsizliği tehdit olarak değerlendirmesinden dolayı endişe üretici senaryoları önceden zihninde canlandırmasına ve bu senaryolara karşı zihinsel bir hazırlık içerisinde olmasına sebep olabilmektedir (Wells, 1995; Dugas ve Buhr, 2002; Starcevic ve Berle, 2006). Kısacası kişi, zihninde geleceğe dair simülasyon yaparak belirsizliği ortadan kaldırmaya yönelik bir uğraş içerisinde olmaktadır (Ersöz vd., 2016). Bu durum, bireye kısa vadede bir kontrol hissi verse dahi, zamanla kaygının artmasına ve işlevselliğin bozulmasına sebep olabilmektedir (Wells, 1995; Starcevic ve Berle, 2006).

2.7.1. Belirsizliğe Tahammülsüzlük İle İlgili Araştırmalar

Literatürde, belirsizliğe tahammülsüzlüğün özellikle patolojik endişe ile olan ilişkisi sıkça vurgulanmaktadır (Dugas, Gosselin ve Ladouceur, 2001; Dugas, Freeston ve Ladouceur, 1997; Holaway vd., 2006). Endişe kavramı, sonucu belirsiz olan gelecekte yaşanabilecek olaylara dair bireyin hissettiği kaygı ve bir tür kaygılı düşünme olarak tanımlanmaktadır (MacLeod, Williams ve Bekerian, 1991). Aşırı ve kontrol edilemeyen düzeyde endişe, yaygın anksiyete bozukluğunun (YAB) temel özelliğidir (American Psychiatric Association, 2013). Bu nedenle gerek genel popülasyondaki endişe düzeyi gerekse yaygın anksiyete bozukluğu gibi klinik tanılardaki aşırı endişenin rolü göz önünde bulundurularak, aşırı endişenin nasıl geliştiği ve sürdüğünü anlamak, endişe ile ilişkili faktörleri belirlemek açısından önem kazanmıştır (Buhr ve Dugas, 2002). Konuyla ilgili yapılan araştırmalar, endişe eğilimini; endişenin işlevine yönelik olumlu ve olumsuz inançlarla (Wells ve Carter, 1999), olumsuz problem çözme yaklaşımıyla (Davey ve Levy, akt. Buhr ve Dugas, 2002), rahatsız edici zihinsel imgelerden kaçınma eğilimiyle (Borkovec ve Inz, 1990) ve belirsizliğe tahammülsüzlük ile (Dugas vd., 1998) ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda belirsizliğe tahammülsüzlük, aşırı endişenin temelinde yatan kritik bir yapı olarak ön plana çıkmaktadır (Buhr ve Dugas, 2002).

Psikopatolojiler bağlamında literatür incelendiğinde, belirsizliğe tahammülsüzlüğün en yoğun şekilde yaygın anksiyete bozukluğu ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Öztürk, 2013; Belge, 2019; Holaway vd., 2006; Sarı & Dağ, 2009; Tantan Ulu, 2019). Belirsizliğe tahammülsüzlük ile kaygı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların birçoğu kaygının gelişimi ve sürekliliği açısından temel bir rol oynadığını

savunmaktadır (Dugas vd., 2004; Carleton vd., 2012). Yaygın anksiyete bozukluğu ile ilgili yapılan bir çalışmada meta kognisyonların ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün yaygın anksiyete bozukluğu için yordayıcı olduğu görülmüştür (Van der Heiden vd., 2010, s. 288). Belirsizliğe tahammülsüzlüğün, yaygın anksiyete bozukluğunun yanı sıra obsesif kompulsif bozukluk (Grayson, 1999; Dugas vd., 2001; Holaway, 2006; Erguvan, 2015), panik bozukluk (Dugas vd., 2001; Tolin, Abramowitz, Brigidi ve Foa, 2003) ve sosyal anksiyete (Carleton, Collimore ve Asmundson, 2010) gibi anksiyete ile ilişkili psikopatolojilerle güçlü pozitif bir ilişkisi olduğu ortaya konmuştur.

Belirsizliğe tahammülsüzlüğü yüksek olan bireylerin, hayatlarındaki birçok durumu tehdit olarak algılama eğiliminde olmaları sebebiyle kaygı, olumsuz duygulanım ve depresyon gibi psikolojik problemler yaşayabilme riskleri artmaktadır (Dugas vd., 1994; Ladouceur vd., 2000). Literatür incelendiğinde belirsizliğe tahammülsüzlüğün kaygı bozuklukları ve depresyonla anlamlı düzeyde pozitif korelasyon gösterdiği görülmüştür (De Jong- Meyer vd., 2009; Dar vd., 2017; Yıldırım, 2023;). Fakat, depresyon ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkiye yönelik incelenen bulguların tutarsızlık gösterdiği söylenebilir. Bunun sebebinin iki değişken arasındaki ilişkiyi etkileyebilecek üçüncü faktörlerin olduğu düşünülmektedir. McEvoy ve Mahoney (2012), belirsizliğe tahammülsüzlüğün duruma özgü olabileceğini ve bu nedenle depresyon semptomlarıyla belirli koşullarda ilişkilendirilebileceğini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra ruminasyonun bu ilişkiye aracılık ettiği: yüksek ruminasyon seviyesinin hem belirsizliğe tahammülsüzlüğün hem de depresyonun ortak bir yordayıcısı olduğu görülmektedir. Sonuç olarak iki değişken arasındaki ilişkinin ruminasyon üzerinden dolaylı bir nitelik taşıdığı söylenebilir.

Son dönemlerde belirsizliğe tahammülsüzlüğün, anksiyete bozuklukları ve depresyon semptomlarının devamlılığında rol oynayan tanılar üstü (transdiagnostik) bir mekanizma olabileceği öne sürülmektedir ve içselleştirilmiş bozukluklarla ilişkisi sebebiyle tedavi süreçlerinde önemli bir yer edindiği görülmektedir (Yığman ve Fidan, 2021, s.574).

Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişki de son yıllarda önemli bir araştırma konusu haline gelmiştir. Travmatik olayların belirsizlik içermesi sebebiyle, belirsizliğe tahammülsüzlüğün travma sonrası stres bozukluğu ile ilişkili olduğuna dair çalışmalar bulunmaktadır (Fetzner, 2013; Boelen,

2016; Oglesby, 2016). TSSB'nin değerlendirilmesi ve tedavisinde belirsizliğe tahammülsüzlüğün değerlendirilmesinin faydalı olabileceği vurgulanmıştır (Fetzner vd.,2013).

Çalışmalara konu olan bir başka psikopatoloji ise yeme bozukluklarıdır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda belirsizliğe tahammülsüzlük ile yeme bozuklukları arasında ilişki bulunduğu (Renjan vd., 2016; Brown vd., 2017): belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi yüksek olan bireylerin daha fazla yeme bozukluğu gösterdiği ortaya konan çalışmalar bulunmaktadır (Sternheim vd., 2011).

3. YÖNTEM

Bu kısımda, araştırma modeli, evreni ve örneklemini, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi ile ilgili genel bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın temel amacı, genç yetişkinlerin kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide belirsizliğe tahammülsüzlüğün nasıl bir aracı rol üstlendiğini incelemektir. Ayrıca katılımcılardan elde edilen demografik bilgilere göre de değişkenler üzerinde farklılaşma olup olmadığı istatistiksel analizlerle incelenmiştir. Bu çalışmada kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracı rolünün ortaya konması hedeflendiğinden aracı rolünün belirlenmesi için aracı rol modeli ve ek olarak değişkenler arası ilişkinin belirlenebilmesi için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2.Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan 18-30 yaş arası üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Türkiye’de bulunan üniversitelerde öğrenim gören 18-30 yaş aralığındaki ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubunun belirlenmesinde kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 372 katılımcıdan oluşmaktadır.

3.3.Veritoplama Araçları

Bu araştırmada, katılımcılara dair sosyodemografik bilgilerin elde edilmesi amacıyla Demografik Bilgi Formu, katılımcıların kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ), katılımcıların gelecek kaygılarını ölçmek amacıyla Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği ve katılımcıların belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerini ölçmek amacıyla Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12) kullanılmıştır. Katılımcılara gönderilen davet linkinde ilk olarak katılımcıların araştırma hakkında bilgilendirilmesi ve gönüllülük kapsamında katılım sağlayabileceklerini açıklamak amacıyla Bilgilendirilmiş Onam

Formunu okumaları ve onaylamaları istenmiş, sonrasında ise çalışmada yer alan ölçekleri eksiksiz şekilde tamamlamaları beklenmiştir.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmada katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesi ve değişkenlere göre anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Demografik bilgi formu Ek A.'da yer almaktadır.

Demografik bilgi formunda, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durum, yurtdışı göç etme niyeti, daha önce psikolojik destek alıp alınmadığı, şu an psikolojik destek alınıp alınmadığı, daha önce herhangi bir psikiyatrik/nörolojik tanı alınıp alınmadığı ve şu an psikiyatrik bir ilaç kullanılıp kullanılmadığına ilişkin sorular yer almaktadır.

3.3.2. Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ)

Gençöz ve Öncül (2012) tarafından Türk kültürü için geliştirilen Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (Basic Personality Traits Inventory) bireylerin, kişilik özelliklerinin değerlendirilmesine yönelik geliştirilen bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçek McCrae ve Costa'nın (2003) geliştirdiği "Beş Faktör Kişilik Modeli"ne dayanarak, bireylerin temel kişilik özelliklerini değerlendirmeyi hedeflemektedir. Ölçekte toplam 45 madde bulunmakta ve sırasıyla dışa dönüklük (8 madde), geçimlilik/uyumluluk (8 madde), duygusal tutarsızlık (9 madde), gelişime açıklık (6 madde) ve olumsuz değerlik (6 madde) şeklinde toplam 6 faktör yer almaktadır.

Temel Kişilik Özellikleri Ölçeğinde yer alan dışa dönüklük faktörü, girişken, enerjik ve sosyal kişilik özelliklerini; sorumluluk faktörü, disiplinli, güvenilir ve düzenli kişilik özelliklerini; uyumluluk faktörü, kurallara bağlı, işbirliğine açık ve yumuşak başlı kişilik özelliklerini; duygusal tutarsızlık faktörü, işbirliğine girmeme, asabi, şüpheli ve güvensiz kişilik özelliklerini; gelişime açıklık faktörü açık fikirli, çok yönlü düşünen, yaratıcı ve yenilikçi kişilik özelliklerini; olumsuz değerlik faktörü ise kişinin kendine dair olumsuz değerlendirmelerini ifade eden kişilik özelliklerini tanımlamaktadır.

Ölçek maddeleri 5'li Likert tipi derecelendirme üzerinden yanıtlanmaktadır. Her maddede ifade edilen ve kişiliği tanımlayan sıfatlar, "hiç uygun değil (1)", "uygun

değil (2)”, “kararsızım” (3), “uygun (4)” ve “çok uygun (5)” şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekte bulunan 8 madde ters puanlanmaktadır. Bu maddeler sırasıyla 6., 7., 21., 22., 24., 32., 38. ve 39. maddelerdir.

Ölçeğin psikometrik özelliklerinin değerlendirildiği çalışmada, Cronbach alfa katsayıları sırasıyla dışa dönüklük alt boyutu için .89, uyumluluk için .85, duygusal tutarsızlık için .83, gelişime açıklık için .80 ve olumsuz değerlik boyutu için .71 olarak raporlanmıştır. Çalışmada faktörlerin test- tekrar test güvenilirlik katsayılarının e .71 ile .84 arasında değiştiği bulgulanmıştır (Gençöz ve Öncül, 2012). Çalışmada elde edilen güvenilirlik katsayıları sırasıyla .84, .82, .84, .76, .75 ve .70 olarak belirlenmiştir. Temel Kişilik Özellikleri Ölçek formu Ek B.’de yer almaktadır.

3.3.3. Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği (ÜÖGKÖ)

Geylani ve Çiriş Yıldız (2022) tarafından geliştirilen Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği üniversite öğrencilerindeki gelecek kaygısını saptamak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek toplamda 19 soru ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. 2 faktörlü bu ölçekte, birinci faktör “Gelecek Korkusu”nu (1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19) ifade etmekte, ikinci faktör ise “Gelecekte Umutsuzluk”u (2, 4, 6, 8, 10 ve 12) ifade etmektedir. Gelecek kaygısı, geleceğe yönelik belirsizlikler, olası tehditler ve başa çıkmada zorlanma hakkında duyulan endişe ve kaygıyı ifade etmektedir. Gelecekte umutsuzluk ise, geleceğe yönelik olumsuz bir bakış açısı, olumlu değişimlere veya başarıya dair inancın kaybedilmesini ifade etmektedir (Geylani, 2024). 19 maddeden oluşan ölçüm aracının tüm ölçek Cronbach's $\alpha = 0.91$, Faktör 1 Cronbach's $\alpha = 0.95$, Faktör 2 Cronbach's $\alpha = 0.88$ 'dir. Ölçekte yer alan 2, 4, 6, 8, 10 ve 12. maddeler ters şekilde puanlanmaktadır. Ölçek “Hiçbir Zaman”, “Nadiren”, “Bazen”, “Sıklıkla”, “Her Zaman” şeklinde 5’li likert tipte tasarlanmış olup bir kesme değeri yoktur. Ölçekten alınan puan arttıkça gelecek kaygısı artmakta, alınan puan azaldıkça gelecek kaygısı azalmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 19, en yüksek puan ise 95’ dir. Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği Ek C.’de yer almaktadır.

3.3.4. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12)

Carleton, Norton ve Asmundson (2007) tarafından geliştirilen belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği, Sarıçam ve arkadaşları (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçekte 12 madde yer almakta ve iki boyut bulunmaktadır. Birinci

boyut, ileriye yönelik kaygı, ikinci boyut ise engelleyici kaygıdır. Ölçek 5'li Likert tipinde ve puanlaması, “kesinlikle katılmıyorum (1)”, “katılmıyorum (2)”, “kararsızım (3)”, “katılıyorum (4)” ve “kesinlikle katılıyorum (5)” şeklindedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Çalışmada yapılan güvenilirlik analizleri sonucunda ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ölçeğin bütünü için .88; yönelik kaygı alt boyutu için .84 , engelleyici kaygı alt boyutu için .77 olarak bulgulanmıştır. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Ek D.'de yer almaktadır.

3.4. Veri Analizi

Elde edilen verilerin analizi işlemine başlamadan önce toplamda 409 katılımcıdan oluşan örneklem sayısı 37 katılımcının psikiyatrik tanı ve tedavi sürecinde olmaları nedeniyle analizlere dahil edilmemiştir. Böylece analizler, 372 katılımcı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Değişkenlerin dağılım özellikleri çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine göre incelenmiş ve tüm değişkenlerin ± 2 aralığında ise normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır (George ve Mallery, 2010). Demografik değişkenlere göre (örneğin, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi vb.) farklılıkların incelenmesi amacıyla ikili grup karşılaştırmalarında nonparametrik testlerden Mann-Whitney U ve üç ile daha fazla grup karşılaştırmalarında ise Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Sonrasında tüm değişkenlerin birbiriyle olan ilişkilerini incelemek üzere, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı analizi uygulanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda, kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracı rolünü incelemek amacıyla aracılık rolü (mediasyon) analizi yapılmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması

İstanbul Kültür Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 13.03.2025 tarihli, 157524 numaralı etik kurul onayı ile veri toplama süreci 2025 yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Veriler çevrimiçi olarak Google Forms üzerinden toplanmıştır. Araştırmaya katılmadan önce katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu ile araştırmanın içeriği, katılımın gönüllülük esasına dayandığı ve araştırmadan çekilmeleri durumunda bilgilerinin analizlere dahil edilmeyeceği hakkında bilgi verilmiştir. Sırasıyla Demografik Bilgi Formu, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği,

Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği uygulanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan verilerin betimsel ve istatistiksel bulgularına yer verilmiştir. Bu kapsamda öncelikle betimsel analiz bulgularına ardından araştırmanın hipotezlerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Kategori	n	%
Yaş Grubu	18-21	142	38,2
	22-25	124	33,3
	26-30	106	28,5
Cinsiyet	Kadın	207	55,6
	Erkek	165	44,4
Eğitim Durumu	Ön lisans	44	11,8
	Lisans	222	59,7
	Yüksek lisans	76	20,4
	Doktora	30	8,1
Sosyo-Ekonomik Durum	Düşük	37	9,9
	Orta	264	71,0
	Yüksek	71	19,1
Çalışma Durumu	Şu anda çalışıyor	145	39,0
	Şu anda çalışmıyor	227	61,0
Yurtdışına Göç Etme Niyeti	Evet	104	28,0
	Hayır	268	72,0
Daha Önce Psikolojik Destek Aldı mı?	Evet	80	21,5

Değişken	Kategori	n	%
	Hayır	292	78,5
Toplam		372	100

Katılımcıların demografik ve kişisel özelliklerine yönelik dağılımlar aşağıda yukarıda yer alan Tablo 1’de frekans ve yüzde dağılımları üzerinden sunulmuştur. Bulgular incelendiğinde, yaş dağılımı açısından katılımcıların 142’si (%38.2) 18-21 yaş aralığında, 124’ü (%33.3) 22-25 yaş aralığında ve 106’sı (%28.5) 26-30 yaş aralığında yer almaktadır. Katılımcıların 207’si (%55.6) kadın ve 165’i (%44.4) erkektir. Katılımcıların 44’ü (%11.8)’ ön lisans, 222’si (%59.7) lisans, 76’sı (%20.4) yüksek lisans ve 30’u (%8.1) doktora düzeyinde eğitim almaktadır. Sosyoekonomik durum değişkeni incelendiğinde 44 (%9.9) katılımcı düşük, 264 (%71.0) katılımcı orta ve 71 (%19.1) katılımcı yüksek düzeyde ekonomik durumunun olduğunu bildirmiştir. Katılımcıların 145’i (%39) şu anda çalışmakta iken 227’si (%61) şu anda çalışmamaktadır. Katılımcıların 104’ü (%28) yurtdışına göç etme niyeti olduğunu bildirmiş, 227’si (%61) ise yurtdışına göç niyeti olmadığını bildirmiştir. Katılımcıların 80’i (%21.5) daha önce psikolojik destek almış ve 292’si (%78.5) daha önce psikolojik destek almamıştır.

4.2.Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bulgular

Araştırmada yer alan temel kişilik özellikleri, gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük değişkenlerine ilişkin tanımlayıcı istatistiksel veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Temel Kişilik Özellikleri, Gelecek Kaygısı ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Değişkenlerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

N=372	Ortalama	SS	min	Max	Çarpıklık	Basıklık
Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği						
Dışa dönüklük	27.74	6.65	12.00	40.00	-0.38	-0.80

Sorumluluk	28.40	6.08	12.00	40.00	-0.37	-0.48
Geçimlilik/uyumluluk	32.59	4.92	15.00	40.00	-0.56	-0.03
Duygusal tutarsızlık	26.34	7.19	9.00	45.00	0.19	-0.53
Gelişime açıklık	20.26	4.51	8.00	36.00	-0.36	-0.33
Olumsuz değerlik	10.25	3.11	6.00	20.00	0.56	-0.38
Gelecek Kaygısı Ölçeği						
Gelecek kaygısı	57.34	14.61	21.00	86.00	-0.21	-0.93
Gelecek korkusu	43.36	12.20	15.00	65.00	-0.17	-1.03
Gelecekte umutsuzluk	13.71	4.28	6.00	29.00	0.36	-0.02
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği						
Belirsizliğe tahammülsüzlük	38.50	10.56	13.00	59.00	-0.18	-0.88
İleriye yönelik kaygı	23.80	6.10	8.00	35.00	-0.20	-0.89
Engelleyici kaygı	14.70	5.20	5.00	25.00	0.04	-0.88

Yukarıda yer alan Tablo 2’de araştırmada kullanılan ölçme araçlarına ilişkin ortalama skorlar sunulmuştur. Katılımcılar genel olarak uyumluluk ve sorumluluk kişilik özelliklerine sahip (yüksek ortalamalar) olup, en düşük ortalama ise olumsuz değerlik alt boyutundadır. Çarpıklık ve basıklık değerleri ± 2 aralığındadır. Dışa dönüklük alt boyutuna ilişkin puanların ortalaması $M = 27.74$, standart sapması $SS = 6.65$ olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların bu alt boyuttan aldıkları puanlar 12 ile 40 arasında değişmektedir. Dağılımın çarpıklık değeri -0.38 , basıklık değeri -0.80 ‘dir. Sorumluluk alt boyutunda puan ortalaması 28.40 , $SS = 6.08$ ’dir. Minimum ve maksimum değerler 12 ile 42 arasında değişmektedir. Çarpıklık değeri -0.37 , basıklık değeri -0.48 ‘dir. Uyumluluk alt boyutunun ortalaması 32.59 , standart sapması ise 4.92 olarak belirlenmiştir. Katılımcı puanları 15 ile 40 arasında değişmektedir. Çarpıklık değeri -0.56 , basıklık değeri -0.03 ’dir. Duygusal tutarsızlık alt boyutunda ortalama 26.34 , standart sapma 7.19 olarak bulunmuştur. Puanlar 9 ile 45 arasında değişmiş, çarpıklık 0.19 , basıklık -0.53 olarak tespit edilmiştir. Gelişime açıklık

boyutunun ortalaması 20.26, standart sapması 4.51'dir. Puanlar 8 ile 30 arasında değişmektedir. Dağılım çarpıklık değeri -0.06, basıklık değeri -0.59'dur. Olumsuz değerlik alt boyutunun puan ortalaması 10.25, standart sapma değeri ise 3.11'dir. Minimum ve maksimum puanlar 6 ile 20 arasında dağılmıştır. Bu alt boyutta çarpıklık değeri 0.56, basıklık değeri -0.38 olarak hesaplanmıştır.

Gelecek kaygısı ve korkusu ortalamaları yüksektir, bu da öğrencilerin belirsiz bir geleceğe dair endişe duyduğunu gösterir. Umutsuzluk alt boyutunda ortalama daha düşüktür. Gelecek kaygısı alt boyutunun puan ortalaması 57.34, standart sapma değeri ise 14.61'dir. Minimum ve maksimum değerler sırasıyla 21 ile 86 arasında değişmektedir. Çarpıklık değeri -0.21, basıklık değeri -0.93 olarak bulunmuştur. Gelecek korkusu alt boyutunun ortalaması 43.36, standart sapması 12.50'dir. Puanlar 15 ile 65 arasında değişmiştir. Çarpıklık değeri -0.17, basıklık değeri -1.03 'dür. Gelecekte umutsuzluk alt boyutuna ait puanların ortalaması 13.71, standart sapması ise 4.28 olarak bulunmuştur. Katılımcı puanları 6 ile 29 arasında değişmektedir. Çarpıklık değeri 0.36, basıklık değeri ise -0.02'dir.

Belirsizliğe karşı tolerans genel olarak orta düzeyde, ileriye yönelik ve engelleyici kaygı puanları da benzer şekildedir. Belirsizliğe tahammülsüzlük alt boyutunun ortalaması 38.50, standart sapması 10.56 olarak hesaplanmıştır. Puanlar 13 ile 59 arasında değişmiştir. Çarpıklık değeri -0.18, basıklık değeri -0.88'dir. İleriye yönelik kaygı alt boyutunda ortalama puan 23.80, standart sapma 8.60'dır. Puan aralığı 8 ile 35 arasında olup, dağılım çarpıklığı -0.20, basıklığı -0.89'dur. Engelleyici kaygı alt boyutunda ortalama 14.70, standart sapma 5.20'dir. Minimum ve maksimum değerler 5 ile 25 arasında değişmektedir. Çarpıklık değeri 0.04, basıklık değeri -0.88'dir.

4.3.Ölçeklerin Güvenilirlik Analizleri

Tablo 3

Ölçeklerin güvenilirlik Katsayılarına İlişkin Bulgular

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha (α)
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	12	.923
Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği	44	.763

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha (α)
Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği	19	.924

Yukarıda yer alan Tablo 3'te ölçme araçlarının güvenilirliğini değerlendirmek üzere Cronbach's Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği ve üniversite öğrencilerinde gelecek kaygısı ölçeklerinin Cronbach's Alpha katsayısı .80 ve üzerinde iken, temel kişilik özellikleri ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı .76 olarak hesaplanmıştır. Cronbach's Alpha katsayısı genellikle 0.70 ve üzeri değerleri yeterli ve güvenilir olarak kabul etmekle beraber bazı durumlarda daha düşük değerlerinde kabul edilebileceği belirtilmektedir (Tavakol & Dennick, 2011). Bu bağlamda araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğu gözlemlenmiştir.

4.4. Demografik Değişkenler Açısından Kişilik Özellikleri, Gelecek Kaygısı ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Düzeyleri

4.4.1. Yaş değişkenine göre fark analizleri

Tablo 4

Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Fark Analizleri

Değişkenler	Grup	n	Ortalama $\pm$ SS	(χ^2)	P Değeri
Gelecek Kaygısı	18–21 yaş	142	58.32 $\pm$ 13.16	2.622	.270
	22–25 yaş	124	55.57 $\pm$ 13.97		
	26–30 yaş	106	57.21 $\pm$ 17.22		
Gelecek Korkusu	18–21 yaş	142	44.07 $\pm$ 10.63	2.039	.361
	22–25 yaş	124	42.14 $\pm$ 11.82		
	26–30 yaş	106	43.79 $\pm$ 14.48		
Gelecekte Umutsuzluk	18–21 yaş	142	14.25 $\pm$ 4.09	2.764	.251

Değişkenler	Grup	n	Ortalama $\pm$ SS	(χ^2)	p Değeri
Belirsizliğe Tahammülsüzlük	22–25 yaş	124	13.44 $\pm$ 3.87	0.615	.735
	26–30 yaş	106	13.42 $\pm$ 4.74		
	18–21 yaş	142	38.79 $\pm$ 9.97		
	22–25 yaş	124	38.06 $\pm$ 10.06		
	26–30 yaş	106	38.62 $\pm$ 11.91		
	18–21 yaş	142	23.68 $\pm$ 5.67		
İleriye Yönelik Kaygı	22–25 yaş	124	23.48 $\pm$ 5.68	2.325	.313
	26–30 yaş	106	24.32 $\pm$ 7.08		
	18–21 yaş	142	15.11 $\pm$ 5.14		
	22–25 yaş	124	14.57 $\pm$ 5.09		
	26–30 yaş	106	14.30 $\pm$ 5.40		
	18–21 yaş	142	15.11 $\pm$ 5.14		
Engelleyici Kaygı	22–25 yaş	124	14.57 $\pm$ 5.09	0.951	.622
	26–30 yaş	106	14.30 $\pm$ 5.40		
	18–21 yaş	142	15.11 $\pm$ 5.14		

Yukarıda yer alan Tablo 4’de gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük değişkenlerinin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla, parametrik test varsayımlarının sağlanamaması nedeniyle Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Yaş değişkeni, 18–21 yaş, 22–25 yaş ve 26–30 yaş olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Her bir değişken için yaş gruplarına ait ortalama ve standart sapma değerleri tabloda sunulmuştur. Gelecek kaygısı düzeyleri yaş gruplarına göre anlamlı biçimde farklılık göstermemiştir, $\chi^2(2) = 2.62$, $p = .270$. Ortalama puanlar sırasıyla 18–21 yaş grubunda 58.32 (SS = 13.16), 22–25 yaş grubunda 55.57 (SS = 13.97), 26–30 yaş grubunda ise 57.21 (SS = 17.22) olarak bulunmuştur. Gelecek korkusu değişkeni için yapılan analizde de anlamlı bir farklılık görülmemiştir, $\chi^2(2) = 2.04$, $p = .361$. Ortalama puanlar yaş gruplarına göre sırasıyla 44.07 (SS = 10.63), 42.14 (SS = 11.82) ve 43.79 (SS = 14.48) olarak hesaplanmıştır. Gelecekte umutsuzluk düzeyleri açısından yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir, $\chi^2(2) = 2.76$, $p = .251$. Ortalama puanlar sırasıyla 14.25 (SS = 4.09), 13.44 (SS = 3.87) ve 13.42 (SS = 4.74) şeklindedir.

Belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin yaşa göre farklılık göstermediği bulunmuştur, $\chi^2(2) = 0.62$, $p = .735$. İlgili ortalamalar sırasıyla 38.79 (SS = 9.97), 38.06 (SS = 10.06) ve 38.62 (SS = 11.91)'dir. İleriye yönelik kaygı değişkeni için yaş grupları arasında anlamlı fark saptanmamıştır, $\chi^2(2) = 2.33$, $p = .313$. Ortalama değerler 23.68 (SS = 5.67), 23.48 (SS = 5.68) ve 24.32 (SS = 7.08) şeklinde belirlenmiştir. Engelleyici kaygı açısından da gruplar arası fark anlamlı değildir, $\chi^2(2) = 0.95$, $p = .622$. Ortalama ve standart sapma değerleri 15.11 (SS = 5.14), 14.57 (SS = 5.09) ve 14.30 (SS = 5.40) şeklindedir.

Analiz sonuçlarına göre, yaş grupları arasında hiçbir değişken açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

4.4.2. Cinsiyete göre fark analizleri

Tablo 5

Cinsiyete Göre Temel Kişilik Özellikleri Puanlarının Farklılaşması

Alt Boyut (TKÖÖ)	Cinsiyet	n	M	SD	U	p	Etki Büy.
Dışa Dönüklük	Kadın	204	27.58	6.40	16700	.714	.022
	Erkek	168	27.70	7.03			
Sorumluluk	Kadın	204	29.26	6.11	14484	<.012	.152
	Erkek	168	27.60	5.82			
Uyumluluk	Kadın	204	33.19	4.84	13389	<.001	.216
	Erkek	168	31.40	4.96			
Duygusal Tutarsızlık	Kadın	204	25.53	7.09	15914	.258	.068
	Erkek	168	26.50	6.99			
Gelişime Açıklık	Kadın	204	20.37	4.33	16877	.845	.012
	Erkek	168	20.30	4.80			
Olumsuz Değerlik	Kadın	204	9.46	2.79	11451	<.001	.329

Alt Boyut (TKÖÖ)	Cinsiyet	n	M	SD	U	p	Etki Büy.
	Erkek	168	11.30	3.26			

Tablo 5’te yer alan M = Ortalama, SD = Standart Sapma, U = Mann-Whitney U testi değeri, p = anlamlılık düzeyi, Etki Büy. = Etki büyüklüğü (r) olarak gösterilmiştir. Anlamlı değerler için $p < .05$ düzeyi dikkate alınmıştır.

Yukarıda tablo da cinsiyet değişkenine göre Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ) alt boyut puanlarındaki farklar, parametrik varsayımlar sağlanmadığı için Mann-Whitney U testi kullanılarak analiz edilmiştir. TKÖÖ’de kadınların sorumluluk ($p = .012$) ve uyumluluk ($p < .001$) puanlarının erkeklere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu, erkeklerin ise olumsuz değerlik ($p < .001$) puanlarının kadınlardan anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymuştur; bu farklar küçükten ortaya değişen etki büyüklükleriyle (rank biserial correlation) desteklenmiştir.

Tablo 6

Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Puanlarının Farklılaşması

Alt Boyut (ÜÖGKÖ)	Cinsiyet	n	M	SD	U	p	Etki Büy. (r)
Gelecek Kaygısı (Toplam)	Kadın	204	57.99	14.25	16416	.521	.039
	Erkek	168	56.50	15.13			
Gelecek Korkusu	Kadın	204	43.84	11.91	16209	.399	.051
	Erkek	168	42.70	12.61			
Gelecekte Umutsuzluk	Kadın	204	13.72	4.06	16804	.790	.016
	Erkek	168	13.80	4.43			

Tablo 6’da yer alan N= Katılımcı Sayısı, M = Ortalama, SD = Standart Sapma, U = Mann-Whitney U testi değeri, p = anlamlılık düzeyi, Etki Büy. = Etki büyüklüğü (r) olarak gösterilmiştir. Anlamlı değerler için $p < .05$ düzeyi dikkate alınmıştır.

Tablo 6’ da cinsiyet değişkenine göre Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ) alt boyut puanlarındaki farklar, parametrik varsayımlar sağlanmadığı için Mann-Whitney U testi kullanılarak analiz edilmiştir. Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeğinin (ÜÖGKÖ) toplam puan ve alt boyutlarında cinsiyetler arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Gelecek kaygısı için ortalama puanlar kadınlar için ($M = 57.99$, $SS = 14.25$), erkekler için ise ($M = 56.50$, $SS = 15.13$) olup, kadınların ortalaması daha yüksek olsa da bu fark anlamlı düzeyde değildir. Gelecek korkusu alt boyutunda kadınların ortalaması ($M = 43.84$) erkeklerden ($M = 42.70$) biraz daha yüksek görünse de, bu fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Benzer şekilde, gelecekte umutsuzluk boyutunda da anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($U = 16804$, $p = .790$, $r = .016$). Kadınların ortalaması ($M = 13.72$), erkeklerin ortalamasına ($M = 13.80$) çok yakındır.

Tablo 7

Cinsiyete Göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Puanlarının Farklılaşması

BTÖ-12 Ölçeği	Cinsiyet	n	M	SD	U	P	Etki Büy.
BT (Toplam)	Kadın	204	38.86	10.77	16334	.470	.044
	Erkek	168	38.00	10.31			
İleriye Yönelik Kaygı	Kadın	204	23.76	6.07	16958	.908	.007
	Erkek	168	23.80	6.15			
Engelleyici Kaygı	Kadın	204	15.10	5.50	15612	.154	.086
	Erkek	168	14.20	4.76			

Tablo 7’de yer alan M = Ortalama, SD = Standart Sapma, U = Mann-Whitney U testi değeri, p = anlamlılık düzeyi, Etki Büy. = Etki büyüklüğü (r) olarak gösterilmiştir. Anlamlı değerler için $p < .05$ düzeyi dikkate alınmıştır.

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12) toplam puanları ve alt boyutları cinsiyet değişkenine göre incelenmiştir. Belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği toplam puanı açısından kadınların ($M = 38.86$, $SS = 10.77$) ortalama puanı erkeklerin ($M = 38.00$, $SS = 10.31$) puanından biraz daha yüksek bulunmuştur; ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($U = 16334$, $p = .470$, $r = .044$). İleriye yönelik kaygı alt boyutunda kadınlar ($M = 23.76$, $SS = 6.07$) ve erkekler ($M = 23.80$, $SS = 6.15$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U = 16958$, $p = .908$, $r = .007$). Engelleyici kaygı alt boyutunda da kadınların ($M = 15.10$, $SS = 5.50$) erkeklerden ($M = 14.20$, $SS = 4.76$) daha yüksek ortalama puan aldığı gözlenmiştir; ancak bu fark da anlamlı değildir ($U = 15612$, $p = .154$, $r = .086$).

4.4.3. Eğitim düzeyine göre fark analizleri

Tablo 8

Eğitim Düzeyine Göre Gelecek Kaygı Puanlarının Farklılaşması

ÜÖGKÖ Ölçeği	Eğitim Düzeyi	n	Ortalama $\pm$ SD	Test İstatistiği	p Değeri
Gelecek Kaygısı Toplam	Ön Lisans	44	57.14 $\pm$ 16.66	13.67	0.041*
	Lisans	222	55.80 $\pm$ 13.54		
	Yüksek Lisans	76	57.55 $\pm$ 15.09		
	Doktora	30	65.37 $\pm$ 16.71		
Gelecek Korkusu	Ön Lisans	44	42.41 $\pm$ 13.88	17.62	0.006*
	Lisans	222	42.34 $\pm$ 11.19		
	Yüksek Lisans	76	43.49 $\pm$ 12.31		
	Doktora	30	51.80 $\pm$ 13.97		
Gelecekte Umutsuzluk	Ön Lisans	44	14.73 $\pm$ 4.84	2.21	1.000
	Lisans	222	13.45 $\pm$ 4.18		
	Yüksek Lisans	76	14.07 $\pm$ 4.10		
	Doktora	30	13.57 $\pm$ 3.78		

H = Kruskal-Wallis H testi istatistiği; *sd* = Serbestlik derecesi; *p* = Anlamlılık düzeyi; *r* = Etki büyüklüğü. $*=p < .05$

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Parametrik varsayımların sağlanmaması nedeniyle bu karşılaştırmalar için Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda, gelecek kaygısı ($\chi^2 = 13.67$, $p = .041$) puanlarında ve gelecek korkusu ($\chi^2 = 17.62$, $p = .006$) alt boyutunda eğitim düzeyine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Gelecekte umutsuzluk alt boyutunda eğitim düzeyine göre anlamlı farklılıklar saptanmamıştır ($p > .05$). Gelecek kaygısı puanı ve gelecek korkusu alt boyutunda doktora grubunun diğer gruplara göre daha yüksek puanlar aldığı (ör. gelecek kaygısı için doktora-lisans $W = 5.35$, $p < .001$; gelecek korkusu için doktora-lisans $W = 6.08$, $p < .001$) bulunmuştur.

Tablo 9

Eğitim Düzeyine Göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Puanlarının Farklılaşması

Ölçek ve Alt Boyut	Eğitim Düzeyi	n	Ortalama $\pm$ SD	Test İstatistiği	p Değeri
BT (Toplam)	Ön Lisans	44	39.20 $\pm$ 9.05	9.28	0.310
	Lisans	222	38.08 $\pm$ 10.29		
	Yüksek Lisans	76	37.47 $\pm$ 10.96		
	Doktora	30	43.13 $\pm$ 12.70		
İleriye Yönelik Kaygı	Ön Lisans	44	23.84 $\pm$ 5.68	13.86	0.037*
	Lisans	222	23.52 $\pm$ 5.75		
	Yüksek Lisans	76	23.24 $\pm$ 6.31		
	Doktora	30	27.20 $\pm$ 7.74		
Engelleyici Kaygı	Ön Lisans	44	15.36 $\pm$ 4.53	3.94	1.000
	Lisans	222	14.56 $\pm$ 5.34		
	Yüksek Lisans	76	14.24 $\pm$ 5.12		
	Doktora	30	15.93 $\pm$ 5.23		

H = Kruskal-Wallis H testi istatistiği; *sd* = Serbestlik derecesi; *p* = Anlamlılık düzeyi; *r* = Etki büyüklüğü. $*=p < .05$

Bu çalışmada, belirsizliğe tahammülsüzlük puanlarının eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Parametrik varsayımların sağlanmaması nedeniyle bu karşılaştırmalar için Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. İleriye yönelik kaygı ($\chi^2 = 13.86$, $p = .037$) alt boyutunda eğitim düzeyine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Belirsizliğe tahammülsüzlük ve engelleyici kaygı alt boyutu için anlamlı farklılıklar bulunmamıştır ($p > .05$). Belirsizliğe tahammülsüzlük ve ileriye yönelik kaygı boyutlarında da doktora grubunun diğer gruplara göre daha yüksek puanlar elde ettiği görülmüştür (ör. belirsizliğe tahammülsüzlük için doktora-lisans $W = 3.98$, $p = .025$; ileriye yönelik kaygı için doktora-lisans $W = 5.12$, $p = .002$).

4.4.4. Çalışma durumuna göre fark analizleri

Tablo 10

Çalışma Durumuna Göre Gelecek Kaygısı Puanlarının Farklılaşması

ÜÖGKÖ ölçeği	Grup	n	Ortalama $\pm$ SD	Test İstatistiği	p Değeri	Etki Büyüklüğü
Gelecek (Toplam)	Çalışıyor	145	57.00 $\pm$ 15.84	16437	0.984	-0.00128
	Çalışmıyor	227	57.13 $\pm$ 13.94			
Gelecek Korkusu	Çalışıyor	145	43.20 $\pm$ 13.15	16287	0.866	0.01039
	Çalışmıyor	227	43.46 $\pm$ 11.62			
Gelecekte Umutsuzluk	Çalışıyor	145	13.80 $\pm$ 4.58	16353	0.917	0.00638
	Çalışmıyor	227	13.67 $\pm$ 3.99			

$*=p < .05$

Bu çalışmada, katılımcıların çalışma durumlarına göre gelecek kaygısı düzeylerinde farklılık olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Bulgular Tablo 10'da yer almaktadır. Analiz sonucunda gelecek kaygı toplam puanı ve alt boyutlarında, çalışma durumuna göre anlamlı farklılıklar bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 11*Çalışma Durumuna Göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Puanlarının Farklılaşması*

Ölçek ve Alt Boyut	Grup	n	Ortalama SD	± Test İstatistiği	p Değeri	Etki Büyüklüğü
Belirsizliğe Tahammülsüzlük	Çalışıyor	145	38.30 ± 11.27	16444	0.989	0.00085
	Çalışmıyor	227	38.60 ± 10.11			
İleriye Yönelik Kaygı	Çalışıyor	145	23.90 ± 6.41	16004	0.653	-0.02759
	Çalışmıyor	227	23.72 ± 5.90			
Engelleyici Kaygı	Çalışıyor	145	14.40 ± 5.45	15632	0.414	0.05016
	Çalışmıyor	227	14.88 ± 5.04			

*= $p < .05$

Çalışmada, katılımcıların çalışma durumlarına belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinde farklılık olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 11’de yer almaktadır. Analiz sonucunda, belirsizliğe tahammülsüzlük toplam puanı ve alt boyutlarında çalışma durumuna göre anlamlı farklılıklar bulunmamıştır ($p > .05$).

4.4.5. Sosyoekonomik duruma göre fark analizleri

Tablo 12*Sosyoekonomik Duruma Göre Gelecek Kaygısı Puanlarının Farklılaşması*

Ölçek ve Alt Boyut	Sosyoekonomik düzey	n	Ortalama SD	± Test İstatistiği	p Değeri
Gelecek Kaygısı(Toplam)	Düşük	37	62.62 ± 13.76	6.45	.040*
	Orta	264	56.47 ± 14.08		
	Yüksek	71	56.49 ± 16.86		
Gelecek Korkusu	Düşük	37	47.97 ± 11.05	5.90	.052
	Orta	264	42.92 ± 11.66		

Ölçek ve Alt Boyut	Sosyoekonomik düzey	n	Ortalama SD	± Test İstatistiği	p Değeri
	Yüksek	71	42.54 ± 14.33		
Gelecekte Umutsuzluk	Düşük	37	14.65 ± 4.21	2.60	.272
	Orta	264	13.55 ± 4.11		
	Yüksek	71	13.96 ± 4.60		

*= $p < .05$

Katılımcıların sosyoekonomik durumlarına göre gelecek kaygısı düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla parametrik varsayımlar karşılanmadığı için Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Yukarıda yer alan Tablo 12’de sonuçlar yer almaktadır.

Gelecek kaygısı toplam puanı ile sosyoekonomik düzey grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($\chi^2(2) = 6.45, p = .040$). Ortalama değerler incelendiğinde, düşük sosyoekonomik düzey grubundaki bireylerin gelecek kaygısı puanlarının (Ort. = 62.62, SS = 13.76), orta (Ort. = 56.47, SS = 14.08) ve yüksek sosyoekonomik düzey grubuna (Ort. = 56.49, SS = 16.86) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, düşük sosyoekonomik düzeye sahip bireylerin geleceğe dair kaygılarının arttığını göstermektedir.

Gelecek korkusu alt boyutu açısından elde edilen sonuç anlamlılık sınırında yer almakta olup istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır, $\chi^2(2) = 5.90, p = .052$. Düşük sosyoekonomik düzey grubundaki bireylerin puanları (Ort. = 47.97, SS = 11.05), diğer gruplara kıyasla daha yüksek olmakla birlikte fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Gelecekte umutsuzluk alt boyutu puanları da sosyoekonomik düzey gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $\chi^2(2) = 2.60, p = .272$. Ortalama değerler düşük (Ort. = 14.65), orta (Ort. = 13.55) ve yüksek (Ort. = 13.96) gruplar arasında birbirine oldukça yakın bulunmuştur.

Tablo 13

Sosyoekonomik Duruma Göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Puanlarının Farklılaşması

BTÖ-12 Ölçeği	Sosyoekonomik düzey	n	Ortalama SD	± Test İstatistiği	p Değeri
Belirsizliğe Tahammülsüzlük	Düşük	37	41.65 ± 9.18	3.70	.157
	Orta	264	38.35 ± 10.18		
	Yüksek	71	37.41 ± 12.34		
İleriye Yönelik Kaygı	Düşük	37	25.11 ± 5.83		
	Orta	264	23.38 ± 6.03		
	Yüksek	71	24.20 ± 6.91		
Engelleyici Kaygı	Düşük	37	17.51 ± 5.71	6.05	.048*
	Orta	264	14.97 ± 5.22		
	Yüksek	71	14.93 ± 5.68		

*= $p < .05$

Katılımcıların sosyoekonomik durumlarına göre belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla parametrik varsayımlar karşılanmadığı için Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Belirsizliğe tahammülsüzlük değişkeninde sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır, $\chi^2(2) = 3.70$, $p = .157$. Fakat sosyoekonomik düzey grubunun ortalaması (Ort. = 41.65, SS = 9.18) diğer gruplardan daha yüksektir. İleriye yönelik kaygı alt boyutu düzeyinde de anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, $\chi^2(2) = 4.40$, $p = .111$. Düşük sosyoekonomik düzey ortalaması 25.11 (SS = 5.83) ile en yüksek

düzeydeyken, orta sosyoekonomik düzey grubu (Ort. = 23.38, SS = 6.03) ve yüksek sosyoekonomik düzey grubundaki bireyler (Ort. = 24.20, SS = 6.91) benzer düzeylerde puan almıştır. Engelleyici kaygı alt boyutu açısından ise gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $\chi^2(2) = 6.05$, $p = .048$. Düşük sosyoekonomik düzey grubunun engelleyici kaygı puanı (Ort. = 17.51, SS = 5.71), orta (Ort. = 14.97, SS = 5.22) ve yüksek sosyoekonomik düzey grubuna (Ort. = 14.93, SS = 5.68) göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

4.4.6. Yurtdışına göç etme niyetine göre fark analizleri

Tablo 14

Yurtdışına Göç Etme Niyetine Göre Gelecek Kaygısı Puanlarının Farklılaşması

ÜÖGKÖ ölçeği	Göç Niyeti	n	Ortalama SD	$\pm$ Test İstatistiği	p Değeri	Etki Büyüklüğü
Gelecek Kaygısı(Toplam)	Evet	104	59.3 $\pm$ 14.65	12272	0.074	-0.1194
	Hayır	268	56.2 $\pm$ 14.65			
Gelecek Korkusu	Evet	104	45.3 $\pm$ 11.84	12268	0.073	-0.1197
	Hayır	268	42.6 $\pm$ 12.30			
Gelecekte Umutsuzluk	Evet	104	14.0 $\pm$ 4.66	13334	0.517	-0.0432
	Hayır	268	13.6 $\pm$ 4.04			

*= $p < .05$

Bu çalışmada, katılımcıların yurtdışına göç etme niyetine göre gelecek kaygısı düzeylerinde farklılık olup olmadığı, parametrik varsayımlar karşılanmadığı için Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Yurt dışına göç etme niyetine göre gelecek kaygısı ve alt boyutlarında (gelecek korkusu ve gelecekte umutsuzluk) anlamlı farklılıklar görülmemiştir ($p > .05$).

Tablo 15

Yurtdışına Göç Etme Niyetine Göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Puanlarının Farklılaşması

BTÖ-12 ölçeği	Göç Niyeti	n	Ortalama ± SD	Test İstatistiği	p Değeri	Etki Büyüklüğü
Belirsizliğe Tahammülsüzlük (Toplam)	Evet	104	40.7 ± 9.77	11629	0.013*	-0.1655
	Hayır	268	37.7 ± 10.75			
İleriye Yönelik Kaygı	Evet	104	24.9 ± 5.80	11962	0.034*	-0.1417
	Hayır	268	23.4 ± 6.17			
Engelleyici Kaygı	Evet	104	15.8 ± 4.83	11677	0.015*	-0.1621
	Hayır	268	14.3 ± 5.28			

*= $p < .05$

Bu çalışmada, katılımcıların yurtdışına göç etme niyetine göre belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinde farklılık olup olmadığı, parametrik varsayımlar karşılanmadığı için Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, belirsizliğe tahammülsüzlük ($U = 11629$, $p = .013$), ileriye yönelik kaygı ($U = 11962$, $p = .034$) ve engelleyici kaygı ($U = 11677$, $p = .015$) değişkenlerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Yurtdışına göç etme niyeti olan bireyler, belirsizliğe tahammülsüzlük ($M = 40.7$, $SD = 9.77$), ileriye yönelik kaygı ($M = 24.9$, $SD = 5.80$) ve engelleyici kaygı ($M = 15.8$, $SD = 4.83$) açısından, göç etme niyeti olmayan bireylere kıyasla daha yüksek puanlar almıştır (sırasıyla $M = 37.7$, $SD = 10.75$; $M = 23.4$, $SD = 6.17$; $M = 14.3$, $SD = 5.28$). Bu bulgular, yurtdışına göç etme niyeti olan bireylerin belirsizlik ve kaygı ile ilişkili değişkenlerde daha yüksek puanlara sahip olduğunu, dolayısıyla bu bireylerin belirsizliğe daha duyarlı olduğunu göstermektedir.

4.4.7. Psikolojik destek alma durumuna göre fark analizleri

Tablo 16

Geçmişte Psikolojik Destek Alma Durumuna Göre Kişilik Özellikleri Puanlarının Farklılaşması

TKÖÖ	Destek durumu	alma n	Ortalama ± SD	Test İstatistiği	p Değeri	Etki Büyüklüğü
Dışa Dönüklük	Evet	80	29.11 ± 6.23	9818	0.029*	-0.15946
	Hayır	292	27.2 ± 6.75			
Sorumluluk	Evet	80	28.70 ± 6.22	11461	0.797	-0.01879
	Hayır	292	28.5 ± 5.98			
Uyumluluk	Evet	80	33.90 ± 4.10	9070	0.002*	-0.22350
	Hayır	292	32.0 ± 5.11			
Duygusal Tutarsızlık	Evet	80	25.51 ± 6.69	11255	0.618	0.03643
	Hayır	292	26.1 ± 7.16			
Gelişime Açıklık	Evet	80	21.41 ± 3.82	9789	0.026*	-0.16190
	Hayır	292	20.0 ± 4.68			
Olumsuz Değerlik	Evet	80	9.63 ± 2.91	9982	0.045*	0.14542
	Hayır	292	10.4 ± 3.19			

*= $p < .05$

Bu çalışmada, katılımcıların psikolojik destek alma durumlarına göre temel kişilik boyutlarında farklılık olup olmadığı, parametrik varsayımlar karşılanmadığı için Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, dışa dönüklük ($U = 9818$, $p = .029$), uyumluluk ($U = 9070$, $p = .002$), gelişime açıklık ($U = 9789$, $p = .026$) ve olumsuz değerlik ($U = 9982$, $p = .045$) değişkenlerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Psikolojik destek alan katılımcılar, dışa dönüklük ($M = 29.11$, $SD = 6.23$), uyumluluk ($M = 33.90$, $SD = 4.10$) ve gelişime açıklık ($M = 21.41$, $SD = 3.82$)

açısından destek almayanlara göre daha yüksek puanlar alırken (sırasıyla $M = 27.2$, $SD = 6.75$; $M = 32.0$, $SD = 5.11$; $M = 20.0$, $SD = 4.68$), olumsuz değerlik puanları ise daha düşük bulunmuştur ($M = 9.63$, $SD = 2.91$) (destek almayanlar için $M = 10.4$, $SD = 3.19$). Diğer alt boyutlar için anlamlı farklılıklar bulunmamıştır ($p > .05$). Bu bulgular, psikolojik destek alan bireylerin dışa dönüklük, geçimlilik, gelişime açıklık ve olumsuz değerlik açısından destek almayan bireylerden farklılaştığını göstermekte, bu bireylerin daha olumlu kişilik özellikleri sergileyebileceğini düşündürmektedir.

Tablo 17

Geçmişte Psikolojik Destek Alma Durumuna Göre Gelecek Kaygısı Puanlarının Farklılaşması

Ölçek ve Alt Boyut	Destek alma durumu	n	Ortalama SD	$\pm$ Test İstatistiği	p Değeri	Etki Büyüklüğü
Gelecek Kaygısı(Toplam)	Evet	80	56.45 $\pm$ 14.17	11240	0.606	0.03767
	Hayır	292	57.3 $\pm$ 14.85			
Gelecek Korkusu	Evet	80	42.77 $\pm$ 12.15	11270	0.631	0.03510
	Hayır	292	43.5 $\pm$ 12.26			
Gelecekte Umutsuzluk	Evet	80	13.68 $\pm$ 4.04	11621	0.945	-0.00509
	Hayır	292	13.8 $\pm$ 4.28			

*= $p < .05$

Bu çalışmada, katılımcıların psikolojik destek alma durumlarına göre gelecek kaygıları açısından farklılık olup olmadığı, parametrik varsayımlar karşılanmadığı için Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, gelecek kaygısı ve alt boyutlarında (gelecekte umutsuzluk ve gelecek korkusu) anlamlı farklılıklar bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 18

Geçmişte Psikolojik Destek Alma Durumuna Göre Belirsizliğe Tahammülsüzlük Puanlarının Farklılaşması

BTÖ-12	Destek alma durumu	n	Ortalama $\pm$ SD	Test İstatistiği	p Değeri	Etki Büyüklüğü
Belirsizliğe Tahammülsüzlük	Evet	80	39.08 $\pm$ 9.86	11208	0.580	-0.04041
	Hayır	292	38.3 $\pm$ 10.76			
İleriye Yönelik Kaygı	Evet	80	23.81 $\pm$ 5.41	11655	0.977	0.00214
	Hayır	292	23.8 $\pm$ 6.28			
Engelleyici Kaygı	Evet	80	15.26 $\pm$ 5.53	10924	0.374	-0.06477
	Hayır	292	14.5 $\pm$ 5.10			

*= $p < .05$

Bu çalışmada, katılımcıların psikolojik destek alma durumlarına göre belirsizliğe tahammülsüzlük açısından farklılık olup olmadığı, parametrik varsayımlar karşılanmadığı için Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, belirsizliğe tahammülsüzlük ve alt boyutları (ileriye yönelik kaygı ve engelleyici kaygı) için anlamlı farklılıklar bulunmamıştır ($p > .05$).

4.5. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizleri

Bu bölümde, Kişilik Özellikleri, Gelecek Kaygısı ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük değişkenleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla Pearson korelasyon analizi bulguları sunulmuştur.

Tablo 19*Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları*

Değişkenler	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.Dışa Dönüklük	1											
2.Sorumluluk	.262***	1										
3.Uyumluluk	.495***	.474***	1									
4.Duygusal Tutarsızlık	-.469***	-.330***	-.427***	1								
5.Gelişime Açıklık	.712***	.326***	.547***	-.385***	1							
6.Olumsuz Değerlik	-.420***	-.369***	-.563***	.539***	-.357***	1						
7.Gelecek Kaygısı	-.488***	-.239***	-.317***	.614***	-.509***	.392***	1					
8.Gelecek Korkusu	-.443***	-.194***	-.255***	.620***	-.451***	.370***	.967***	1				
9.Gelecekte Umutsuzluk	-.417***	-.269***	-.366***	.342***	-.465***	.294***	.680***	.472***	1			
10.Belirsizliğe Tahammülsüzlük	-.359***	-.067	-.155***	.579***	-.288***	.300***	.680***	.717***	.290***	1		
11.İleriye Yönelik Kaygı	-.361***	-.058	-.188***	.594***	-.286***	.339***	.655***	.695***	.269***	.945***	1	
12.Engelleyici Kaygı	-.306***	-.068	-.095	.479***	-.250***	.212***	.613***	.642***	.273***	.923***	.747***	1

*= $p < .05$, **= $p < .01$, ***= $p < .001$ düzeyinde anlamlı

Yukarıda yer alan Tablo 19’da, Kişilik Özellikleri, Gelecek Kaygısı ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük değişkenleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen Pearson korelasyon analizi bulguları sunulmuştur.

Elde edilen bulgulara göre kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Gelecek kaygısı ile dışa dönüklük arasında negatif yönlü, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.488, p < .001$); sorumluluk arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.239, p < .001$); uyumluluk arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.317, p < .001$); duygusal tutarsızlık arasında pozitif yönlü, yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r = .614, p < .001$); gelişime açıklık arasında negatif yönlü, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.509, p < .001$); olumsuz değerlik arasında pozitif yönlü, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r = .392, p < .001$). Gelecek korkusu ve gelecekte umutsuzluk alt boyutları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde; genel olarak gelecek kaygısı toplam puanı ile elde edilen bulgularla paralel sonuçlar elde edilmiştir. Her iki alt boyut da dışa dönüklük ($r = -.44$ ve $-.42, p < .001$), sorumluluk ($r = -.19$ ve $-.27, p < .001$), uyumluluk ($r = -.25$ ve $-.36, p < .001$) ve gelişime açıklık ($r = -.45$ ve $-.46, p < .001$) gibi olumlu kişilik özellikleri ile anlamlı ve negatif yönlü ilişkiler göstermektedir. Buna karşın, duygusal tutarsızlık ($r = .62$ ve $.34, p < .001$) ve olumsuz değerlik ($r = .37$ ve $.29, p < .001$) ile her iki alt boyut arasında pozitif yönlü, anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

Gelecek kaygısı puanı ile belirsizliğe tahammülsüzlük ($r = .68, p < .001$), ileriye yönelik kaygı alt boyutu ($r = .65, p < .001$) ve engelleyici kaygı alt boyutu ($r = .61, p < .001$) arasında pozitif yönde ve güçlü düzeyde korelasyonlar saptanmıştır. Benzer şekilde, gelecek korkusu alt boyutu ile belirsizliğe tahammülsüzlük ($r = .71, p < .001$), ileriye yönelik kaygı alt boyutu ($r = .69, p < .001$) ve engelleyici kaygı alt boyutu ($r = .64, p < .001$) arasında yüksek düzeyde pozitif ilişkiler bulunmaktadır. Gelecekte umutsuzluk alt boyutu ile belirsizliğe tahammülsüzlük ($r = .29, p < .001$), ileriye yönelik kaygı alt boyutu ($r = .27, p < .001$) ve engelleyici kaygı alt boyutu ($r = .27, p < .001$) arasındaki ilişkiler ise anlamlı fakat düşük düzeydedir.

Kişilik özellikleri ile belirsizliğe tahammülsüzlük ve alt boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde; dışa dönüklük, uyumluluk ve gelişime açıklık gibi olumlu kişilik özellikleri ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında negatif; duygusal tutarsızlık ve

olumsuz değerlik gibi olumsuz kişilik özellikleri ile ise pozitif yönlü, anlamlı ilişkiler gözlemlenmiştir. Sorumluluk ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Dışa dönüklük ile belirsizliğe tahammülsüzlük ($r = -.36, p < .001$), ileriye yönelik kaygı ($r = -.36, p < .001$) ve engelleyici kaygı ($r = -.30, p < .001$) arasında negatif ve orta düzeyde ilişkiler vardır; sorumluluk ile bu boyutlar arasındaki ilişkiler ise daha zayıf düzeydedir ve istatistiksel olarak anlamlı değildir ($r \approx -.06, -.05, -.06; p > .05$). Uyumluluk ile belirsizliğe tahammülsüzlük ($r = -.15, p < .01$), ileriye yönelik kaygı ($r = -.18, p < .001$) ve engelleyici kaygı ($r = -.09, p = .06$) arasında zayıf ama anlamlı (ve engelleyici için sınırda) negatif ilişkiler mevcuttur. Duygusal tutarsızlık ise bu üç boyutun tamamıyla pozitif yönlü ve orta-yüksek düzeyde anlamlı ilişkilere sahiptir: belirsizliğe tahammülsüzlük ($r = .57, p < .001$), ileriye yönelik kaygı ($r = .59, p < .001$), engelleyici kaygı ($r = .48, p < .001$). Benzer şekilde, olumsuz değerlik ile belirsizliğe tahammülsüzlük ($r = .30, p < .001$), ileriye yönelik kaygı ($r = .34, p < .001$) ve engelleyici kaygı ($r = .21, p < .001$) arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde ama anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Gelişime açıklık ile olan ilişkiler de negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlıdır: belirsizliğe tahammülsüzlük ($r = -.28, p < .001$), ileriye yönelik kaygı ($r = -.28, p < .001$), engelleyici kaygı ($r = -.25, p < .001$).

4.6.Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

Tablo 20

Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün aracı rolüne ilişkin bulgular

X (Kişilik Boyutu)	a (X → BT)	b (BT → GK)	Dola yı (a × b)	95% GA (Dola yı)	% Me d.	Doğru dan (c')	Medias yon Tipi	Sonuç
Duygusal Tutarsızlı k	+0.867 ***	+0.678 ***	+0.5 88*	[0.45 5, 0.720]	46 %	+0.692 ***	Kısmi	Desteklen di
Olumsuz Değerlik	+1.008 ***	+0.859 ***	+0.8 66*	[0.56 7,	47 %	+0.968 ***	Kısmi	Desteklen di

				1.170				
				]				
Dışadönü	—	+0.805	—	[—	43	—	Kısmi	Desteklen
klük	0.567*	***	0.457	0.591,	%	0.618*		di
	**		*	—		**		
				0.323				
				]				
Uyumlul	—	+0.899	—	[—	32	—	Kısmi	Desteklen
uk	0.330*	***	0.297	0.491,	%	0.642*		di
	*		*	—		**		
				0.102				
				]				
Sorumlul	−0.117	+0.927	—	[—	19	—	Yok	Desteklen
uk	(ns)	***	0.109	0.274,	%	0.473*		medi
			(ns)	0.056		**		
				]				
Gelişime	—	+0.809	—	[—	33	—	Kısmi	Desteklen
Açıklık	0.671*	***	0.543	0.737,	%	1.105*		di
	**		*	—		**		
				0.348				
				]				

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$, ns = anlamlı değil

Araştırmada dışadönüklüğün (X) gelecek kaygısı (Y) üzerindeki etkisinde, belirsizliğe tahammülsüzlüğün (M) aracı rolü incelenmiştir. Analizler SPSS 25 sürümü ve PROCESS v4.2 makrosu kullanılarak, Model 4 ile 5000 bootstrap örneklem üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, nevrotiklik (duygusal tutarsızlık) ile gelecek kaygısı arasındaki ilişki kısmen belirsizliğe tahammülsüzlük aracılığıyla gerçekleşmiştir ($a = 0.867$, $b = 0.678$, dolaylı etki = 0.588 , %46 aracılık). Nevrotikliğin (duygusal tutarsızlık) gelecek kaygısı üzerindeki toplam etkisi güçlü ve anlamlıdır ($B = 1.28$, $p < .001$). Belirsizliğe tahammülsüzlük bu ilişkiyi anlamlı ve güçlü biçimde aracılık ederek açıklamaktadır (dolaylı etki: $B = 0.58$, %95 CI [0.4512 , 0.7340]). Doğrudan etki ise $B = 0.69$ ($p < .001$) olarak kalmıştır. Bu bulgular, belirsizliğe

tahammülsüzlüğün bu kişilik özelliği ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide anlamlı ve kısmi bir aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

Benzer şekilde, olumsuz değerlik için de güçlü bir kısmi aracılık bulunmuştur ($a = 1.008$, $b = 0.859$, dolaylı etki = 0.866 , %47 aracılık). Olumsuz değerlik, gelecek kaygısını doğrudan anlamlı şekilde artırmaktadır ($B = 1.83$, $p < .001$). Bu etki, belirsizliğe tahammülsüzlük aracılığıyla dolaylı olarak da anlamlıdır (dolaylı etki: $B = 0.86$, %95 CI [0.5721 , 1.1836]). Doğrudan etki ise $B = 0.96$ ($p < .001$) düzeyindedir. Bu bulgular, olumsuz değerliliğin hem doğrudan hem de aracı değişken üzerinden gelecek kaygısını artırdığını göstermektedir.

Dışa dönüklük ve uyumluluk kişilik boyutları, belirsizliğe tahammülsüzlüğü azaltarak dolaylı olarak gelecek kaygısını düşürmüştür (dışa dönüklük için $a = -0.567$, dolaylı etki = -0.457 , %43 aracılık; uyumluluk için $a = -0.330$, dolaylı etki = -0.297 , %32 aracılık). Belirsizliğe tahammülsüzlük dışadönüklüğü negatif yönde yordarken ($B = -0.46$, $p < .001$), aynı zamanda gelecek kaygısını pozitif yönde yordadığı görülmüştür ($B = 0.63$, $p < .001$). Modelin genel açıklayıcılığı yüksektir ($R^2 = .57$). Uyumluluk değişkeni, gelecek kaygısını anlamlı bir şekilde negatif yönde yordamaktadır ($B = -0.93$, $p < .001$). Belirsizliğe tahammülsüzlük ile kurulan aracılık ilişkisi anlamlı bulunmuştur (dolaylı etki: $B = -0.29$, %95 CI [-0.4955 , -0.0995]). Doğrudan etki de anlamlı kalmıştır ($B = -0.64$, $p < .001$). Bu durum, belirsizliğe tahammülsüzlüğün bu ilişkide kısmi bir aracı olarak işlev gördüğünü göstermektedir.

Gelişime açıklık da belirsizliğe tahammülsüzlüğü azaltarak gelecek kaygısı üzerindeki etkisini kısmen aracılıkla göstermiştir ($a = -0.671$, dolaylı etki = -0.543 , %33 aracılık). Gelişime açıklığın gelecek kaygısı üzerindeki toplam etkisi yüksek düzeyde ve anlamlıdır ($B = -1.64$, $p < .001$). Belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracı rolü yine anlamlıdır (dolaylı etki: $B = -0.54$, %95 CI [-0.7275 , -0.3649]). Doğrudan etki $B = -1.10$ olarak sürmektedir ($p < .001$). Bu sonuçlar, gelişime açıklığın gelecek kaygısını hem doğrudan hem de belirsizliğe tahammülsüzlük aracılığıyla anlamlı biçimde azalttığını göstermektedir. Buna karşın, sorumluluk boyutunda belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracılık etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamış ($a = -0.117$, dolaylı etki = -0.109 , $p > .05$), etkiler doğrudan gerçekleşmiştir.

Sonuçlar, belirsizliğe tahammülsüzlüğün genç yetişkinlerde kişilik boyutları ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide önemli bir aracı değişken olduğunu ortaya koymaktadır.

5. TARTIŞMA

5.1. Demografik Değişkenler Açısından Bulguların Tartışılması

Bu bölümde demografik değişkenlere göre elde bulgular tartışılmıştır.

5.1.1. Cinsiyet açısından kişilik özellikleri, gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük

Çalışmada cinsiyet değişkenine göre kişilik özellikleri, gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün alt boyut puanlarındaki farklar analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, kadınların sorumluluk ve uyumluluk puanlarının erkeklere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu, erkeklerin ise olumsuz değerlik puanlarının kadınlardan anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Kişilik özelliklerinin diğer alt boyutlarında ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Gelecek kaygısı ile alt boyutlarında (gelecekte umutsuzluk ve gelecek korkusu) ve belirsizliğe tahammülsüzlük ile alt boyutlarında (ileriye yönelik kaygı ve engelleyici kaygı) cinsiyete göre anlamlı fark bulunmamıştır. Sonuçlar, belirli kişilik boyutlarına göre cinsiyetler arasında farklılaşma olduğunu, ancak gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün cinsiyetten bağımsız seyrettiğini göstermektedir.

Elde edilen bulgular, kadınların sorumluluk ve uyumluluk puanlarının erkeklere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu, erkeklerin ise olumsuz değerlik puanlarının kadınlardan anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Diğer kişilik boyutlarında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar gözlenmemiştir. South, Jarnecke ve Vize (2018), 973 yetişkin bireyle yürüttükleri çalışmada, kadınların uyumluluk ve sorumluluk kişilik puanlarının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Feingold (1994) tarafından yürütülen meta-analiz çalışmasında ise kadınların şefkat, güven ve uyumluluk faktörlerinde erkeklerden daha yüksek puanlar aldığı; erkeklerin ise özgüven ve atılganlık gibi faktörlerde daha yüksek puanlar aldığını vurgulanmıştır. Uyumluluk ve sorumluluk boyutundan alınan yüksek puanlar, bireyin dürüst, fedakâr, başkalarını gözetken, yardımsever, empatik, kurallara bağlı, temkinli, görev odaklı ve toplum tarafından kabul gören davranışları destekleyen bir dürtü kontrolü olduğu anlamına gelmektedir (Hogan ve Ones, 1994; Caspi, 2005; Arthur ve Graziano, 1996; Costa ve McCrae, 1992; Özdemir, 2024). Bu bağlamda,

kadınların bu boyutlarda erkeklere kıyasla yüksek puanlar alması, toplumsal ve kültürel normlarla açıklanabilir. Toplumda kadınlara atfedilen fedakârlık, düzenlilik, itaatkarlık ve yardımseverlik gibi roller, kişilik özelliklerinin gelişiminde etkili olabilir. Nitekim Schmitt ve arkadaşları (2017), bireylerin kişilik özelliklerinin şekillenmesinde, bireysel farklılıkların yanı sıra kültürel normlar ve toplumsal beklentilerin de belirleyici rol oynadığını belirtmişlerdir. Olumsuz değerlik puanı yüksek bireyler ise genellikle, sevilme, yetersizlik, değersizlik, düşük öz saygı ve sosyal uyumsuzluk eğilimi ile ilişkilendirilmektedir (Gençöz ve Öncül, 2012). Dolayısıyla bu kişilerin, kendilerini değersiz görme ve çevrelerindeki bireylerle ilişkilerinde çatışma yaşama eğilimleri yüksektir (Sagha vd., 2017). Özdemir (2024), 20-40 yaş arası yetişkinlerle yürüttüğü çalışmasında, erkeklerin olumsuz değerlik puanlarının kadınlara kıyasla anlamlı şekilde yüksek olduğunu; kadınların ise uyumluluk ve nevrotiklik boyutlarında erkeklerden daha yüksek puanlar aldığını bulgulamıştır. Ancak literatürde olumsuz değerlik boyutuna ilişkin çalışmalar sınırlıdır. Bazı çalışmalarda ise nevrotiklik puanları kadınlarda erkeklere kıyasla anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (Tatlıoğlu, 2014; Açikel, 2013; Berbercuma, 2019; Özdemir, 2024; Güvenç, 2019). Bunun yanı sıra literatürdeki bazı sonuçlar kişilik özelliklerinin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını ortaya koymaktadır (Chapman vd., 2007; Göksal, 2017; Yıldırım, 2014). Yapılan çalışmalarda ortaya çıkan bulguların tutarsız olmasında örneklem grubu ve veri toplama araçları gibi farklılıkların etkili olabileceği düşünülmüştür.

Çalışma kapsamında yapılan analizler sonucunda, gelecek kaygısının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı gözlenmiştir. Literatür incelendiğinde bazı çalışmalarda gelecek kaygısı ile cinsiyet arasında anlamlı fark bulunurken, bazı çalışmalarda ise anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Örneğin Al Qaisy ve Thawabieh (2017) üniversite öğrencilerinde kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı ve başarı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışma bulgularına göre gelecek kaygısı ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmamakla birlikte erkek öğrencilerin gelecek kaygısı düzeyinin biraz yüksek olduğu sonucu ortaya konmuştur. Benzer şekilde Demir ve arkadaşlarının (2023) üniversite öğrencileri ile yürüttükleri çalışmanın bulgularına göre gelecek kaygısı ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmadığı ortaya konmuştur. Çeşitli çalışmalar bu bulguyu destekler niteliktedir (Uçar ve Kurt, 2025; Demir, 2023; Koçeroğlu vd., 2024; Oral

Kara vd., 2020). Ancak bazı araştırmaların bulgularına göre gelecek kaygısı ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. (Bolat ve  elik, 2024; Gedikli ve Akdoğan, 2023; Gümüş vd., 2025). Bu durum literatürde gelecek kaygısının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik sonuçların tutarsız olduğunu göstermektedir.

Elde edilen bulgulardan bir diğeri; belirsizliğe tahammülsüzlük ve ileriye yönelik kaygı alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını ortaya koymuştur. Ancak engelleyici kaygı alt boyutundaki puanlarda, kadınların erkeklere göre anlamlı şekilde daha yüksek puanlar aldığı gözlenmiştir. Aka'nın (2021)  niversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmasında, engelleyici kaygı alt boyutunda kadınların erkeklere göre anlamlı şekilde yüksek puanlar aldığı bulgulanmıştır. Benzer şekilde bazı çalışmalarda, kadınların belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur (Karataş ve Uzun, 2018; Kilit vd., 2020). Ancak literatür incelendiğinde pek çok çalışmada, belirsizliğe tahammülsüzlüğün cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını ortaya konmuştur (Güvenç, 2019; Buhr ve Dugas, 2002; Koerner ve Dugas, 2008; Carleton vd., 2014; Erguvan, 2015; Geçgin ve Sahranç, 2017; Karakulak, 2017; Ersöz, Ersöz ve Konuşkan, 2016). Sonuçlar belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin cinsiyetten bağımsız seyrettiğini ortaya koymaktadır. Geçgin ve Sahranç (2017), bireylerin belirsizliği olumsuz, kaygı uyandırıcı, stresli, kaçınılması gereken ve adaletsizlik içeren bir durum olarak algıladığını ifade etmektedir. Belirsizlik karşısında, cinsiyete bağlı olmaksızın tüm bireylerde benzer biçimde olumsuz algıların, bilişsel ve duygusal tepkilerin olabileceğini vurgulamışlardır.

5.1.2. Yaş grupları açısından gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük

Çalışmada, gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin yaş gruplarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı gözlemlenmiştir. Panchyshyn ve arkadaşları (2023), genç yetişkinlerle yürüttükleri çalışmada, belirsizliğe tahammülsüzlük ve kaygı düzeylerinin yaşa göre anlamlı biçimde farklılaşmadığını belirtmektedir. Uyanık (2023)  niversite öğrencilerinden oluşan örneklem grubu ile yürüttüğü çalışmasında, yaş değişkeni ile gelecek kaygısı arasında bir ilişki tespit edilmediğini ortaya koymuştur. Benzer şekilde,  zkan (2023) genç yetişkinlerle yürüttüğü çalışmasında, yaşa göre gelecek kaygısı puanlarında bir farklılık

gözlemlenmediğini bulgulamıştır. Lanz ve arkadaşları (2021) ise genç yetişkinlerle yürüttükleri çalışmada, genç bireylerin birbiriyle benzer düzeyde belirsizliğe tahammülsüzlük ve gelecek kaygısı yaşadığını belirtmiştir. Dugas ve arkadaşları (2001:551) ve Belge (2019:44) ise yürüttükleri çalışma sonucunda, belirsizliğe tahammülsüzlüğün yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmadığını tespit etmişlerdir. Bulgular, belirsizliğe tahammülsüzlük ve gelecek kaygısının, demografik farklılıklardan daha çok içinde bulunulan bağlamsal koşullardan kaynaklanıyor olabileceğini düşündürmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, yaş gruplarına göre anlamlı farklılık görülmemesi, literatürdeki sonuçlarla örtüşmektedir. Türkiye’de yaşayan genç yetişkinlerin gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin benzer olduğu ve dış faktörlerden etkilendiği, bu nedenle yaşa göre sabit kalmış olabileceği düşünülmektedir.

5.1.3. Eğitim düzeyi açısından gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük

Analiz sonucunda, doktora düzeyindeki bireylerin gelecek kaygısı ve gelecek korkusu alt boyutundan aldıkları puanların diğer gruplardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca belirsizliğe tahammülsüzlük ve ileriye yönelik kaygı boyutlarında da doktora seviyesindeki grubun diğer gruplardan daha yüksek puanlar elde ettiği görülmüştür. Çalışmanın bulguları, eğitim düzeyi arttıkça kaygı düzeylerinde farklılıklar olduğunu ve doktora düzeyindeki bireylerin bu farklılıklarda öne çıktığını ortaya koymaktadır. Belge (2019), çalışmasında, belirsizliğe tahammülsüzlüğün eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Aka (2021) ise çalışmasında lisans öğrencilerinin ileriye yönelik ve engelleyici kaygı alt boyutundan lisansüstü öğrencilerine kıyasla daha yüksek puanlar aldığını bulgulamıştır. Literatür incelendiğinde belirsizliğe tahammülsüzlüğün ve gelecek kaygısının eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ele alan çalışmalar sınırlıdır. Ancak Regnoli ve arkadaşları (2024), bireyin kaygı ve belirsizliğe yönelik tutumlarının, eğitim düzeyi kadar, yaşadığı çevre, kültür, ekonomik durum ve sosyal destek faktörlerinden de etkilendiğini belirtmektedir. Butler-Ress ve Robinson (2020), lisansüstü öğrencilerinin akademik hayatlarında maruz kaldıkları belirsizliklerin ve sık sık değişen koşulların bireylerin sürekli stres yaşamalarına sebep olabileceğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra Chi, Cheng ve Zhang’ın (2023) sistematik derleme çalışmasında, yüksek lisans ve doktora seviyesinde eğitim gören bireylerin %74’ünün iş bulmakta zorlandığı, geleceğe yönelik ciddi belirsizlikler yaşadığı ve bu durumun kaygı belirtileriyle ilişkili

olduğu belirtilmiştir. Bu sonuçlar, doktora düzeyindeki bireylerin gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin yüksekliğini açıklamaktadır. Ancak her ne kadar analiz sonuçları eğitim düzeyine göre anlamlı farklılıklar ortaya koymuş olsa da, örneklem grubunun eğitim düzeyleri açısından homojen olmaması (özellikle doktora grubunun sınırlı olması), bu bulgunun genellenebilirliğini sınırlamaktadır.

5.1.4. Sosyoekonomik düzey açısından gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük

Analiz sonuçlarına göre düşük gelir grubundaki bireylerin gelecek kaygısı, orta gelir grubundakilere göre anlamlı derecede yüksektir. Ancak düşük ve yüksek gelir grubu arasındaki fark anlamlı değildir. Literatürdeki sonuçlar bu bulguyu kısmen desteklemektedir. Örneğin, Algur (2019) çalışmasında, gelir düzeyi arttıkça kaygı seviyesinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer çalışmalar, ekonomik durum azaldıkça bireylerin daha yüksek seviyede kaygı yaşadığını göstermektedir (Deveci, Çalmaz ve Açık, 2012; Gül Akmaz ve Ceyhan, 2009; Kaya ve Varol, 2004). Özkan (2023) ise genç yetişkinlerle yürüttüğü çalışmasında, gelir düzeyi ile gelecek kaygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını raporlamıştır. Yapılan bazı araştırmalarda öğrencilerin gelir düzeyi ile kaygı seviyeleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar oluşmadığı görülmektedir (Çakmak ve Hevedanlı, 2005; Tümerdem, 2007; Genç, 2008; Karaman, 2009; Öztürk, 2008).

Analiz sonuçları, belirsizliğe tahammülsüzlüğün sosyoekonomik duruma göre değişmediğini ortaya koymuştur. Bazı çalışmalar bu bulguyu desteklemektedir. Örneğin, Kilit ve arkadaşları (2020) üniversite öğrencilerinde belirsizliğe tahammülsüzlük, endişe ve bilişsel sınav kaygısını inceledikleri çalışmada, belirsizliğe tahammülsüzlüğün öğrencilerin gelir seviyesine göre anlamlı şekilde farklılık göstermediğini bulmuştur. Erguvan (2015) üniversite öğrencilerinin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ile psikolojik iyi olma düzeylerini inceldiği çalışmasında, belirsizliğe tahammülsüzlük ile algılanan gelir seviyesi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Literatürde bu sonuçlarla paralel birçok çalışma bulunmaktadır (Parmaksız, 2021; Kilit, 2019; Dugas, Marchand ve Ladouceur, 2005; Coşkun, 2019; Geçgin ve Sahranç, 2017).

5.1.5. Çalışma durumu açısından gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük

Araştırmada, çalışma durumuna göre gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük boyutları ile anlamlı fark bulunmamıştır. Regnoli ve arkadaşları (2024), İtalyan genç yetişkinler ile yürüttükleri çalışmada, çalışanlarla çalışmayanlar arasında gelecek kaygısı düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığını raporlamıştır. Regnoli ve arkadaşları (2024) çalışma durumunun gelecek kaygısını açıklamada tek başına yeterli olmayacağını belirtmiştir. Uyanık (2023) ise araştırmasında, çalışmayanların kaygı puanlarının çalışanlara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Aydın (2022), araştırmasında çalışma durumuna göre belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin farklılaşmadığını bulmuştur. Ancak literatürde çalışma durumuna göre belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin farklılaştığını bildiren çalışmalar mevcuttur. Örneğin, Aka (2021) araştırmasında, çalışmayan bireylerin çalışanlara göre daha fazla belirsizliğe tahammülsüzlük yaşadıklarını ortaya koymuştur. Zhao ve arkadaşları (2024) ise belirsizliğe tahammülsüzlük ile iş arama anksiyetesi arasındaki ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğunu ortaya koymuştur. Bu, bulgu çalışmayan bireylerin daha fazla belirsizliğe tahammülsüz oldukları ile ilgili dolaylı bir bilgi sunar. Sonuç olarak çalışma durumunun gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük üzerindeki etkileri sınırlıdır ve farklı örneklem gruplarında farklı sonuçlar ortaya çıktığı görülmektedir.

5.1.6. Yurtdışına göç etme niyeti açısından gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük

Bu çalışmada, katılımcıların yurtdışına göç etme niyetine göre değişkenler arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Yurtdışına göç etme niyeti bulunan bireyler, belirsizliğe tahammülsüzlük ve alt boyutlarından (ileriye yönelik kaygı ve engelleyici kaygı), göç etme niyeti olmayanlara kıyasla daha yüksek puanlar almıştır. Gelecek kaygısı ve alt boyutlarında ise (gelecek korkusu ve gelecekte umutsuzluk) anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Yurtdışına göç etme niyeti ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, bireyin sosyoekonomik belirsizliklerle birlikte yaşadığı ortamı tehdit edici algıladığı ve daha öngörülebilir bir gelecek arayışı ile yurtdışına göç niyeti olduğu söylenebilir (Yücesoy, 2024). Filiz (2023), tıp fakültesi öğrencileri ve asistanları ile yürüttüğü çalışmada, yurt dışına gitme konusunda kararsızlık yaşayan bireylerin geleceğe yönelik umutsuzluk puanlarının yüksek olduğunu ancak istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık

görülmeyi ifade etmiştir. Literatürde göç etme niyeti üzerine pek çok çalışma yapılmış olsa dahi, göç etme niyetinin belirsizliğe tahammülsüzlük ve gelecek kaygısı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen çalışmalar olmaması sebebiyle tartışma alanı sınırlıdır.

5.1.7. Daha önce psikolojik destek alma durumu açısından kişilik özellikleri, gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlük

Çalışmada, katılımcıların geçmişte psikolojik destek alma durumlarına göre değişkenler arasında anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Daha önce psikolojik destek alan katılımcıların, dışa dönüklük, uyumluluk ve gelişime açıklık puanlarının daha yüksek olduğu, buna karşın olumsuz değerlik puanlarının ise daha düşük olduğu bulunmuştur. Sorumluluk ve nevrozizm boyutlarıyla anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Benzer şekilde gelecek kaygısı (gelecek korkusu ve gelecekte umutsuzluk) ve belirsizliğe tahammülsüzlük (ileriye yönelik kaygı ve engelleyici kaygı) açısından, önceden psikolojik destek alma durumuna göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Psikolojik destek almış olma durumu ile belirsizliğe tahammülsüzlük ve gelecek kaygısı düzeyleri arasında ilişki bulunabileceğine yönelik literatürde bazı bulgular yer almaktadır. Belirsizliğe tahammülsüzlük pek çok psikopatolojinin ortak bileşenidir ve çeşitli psikolojik müdahalelerle belirsizliğe tahammül seviyesinde anlamlı değişiklikler sağlanabilir (Wilson vd., 2023). McEvoy ve Mahoney (2012), belirsizliğe tahammülsüzlüğün kaygı bozuklukları ve depresyon ile ilişkisinde aracı bir değişken olduğunu ve tedavi sürecinde hedef alınması gereken bir yapıyı temsil ettiğini ifade etmektedir. Benzer şekilde, Du ve Lyu (2021) çalışmalarında, bireyin psikolojik kaynakları zayıf olduğunda, belirsizliğe tahammülsüzlüğün ve olumsuz beklentilerin arttığını, bunun da psikolojik müdahalelerle azaltılabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda, çalışmada önceden psikolojik destek alma durumuna göre değişkenler arasında anlamlı farklılıklar gözlemlenmemiş olsa da, literatür incelendiğinde genel olarak psikolojik destek alan bireylerin geleceğe yönelik kaygı ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinde iyileşme yaşandığını görülmektedir. Ayrıca psikolojik destek alan bireylerin, dışa dönüklük, uyumluluk ve gelişime açıklık puanlarının daha yüksek olması; buna karşın olumsuz değerlik puanlarının daha düşük olması, psikolojik destekle birlikte bireysel farkındalığın artmasının kişilik gelişimine dolaylı etkileri ile açıklanabilir. Roberts ve arkadaşlarının (2017), sistematik derleme çalışması, dışa dönüklük ve deneyime

açıklık gibi kişilik özelliklerinin bilişsel davranışçı terapi gibi yapılandırılmış psikoterapi müdahaleleri ile artırılabilirdiğini göstermektedir. Benzer şekilde Kennair ve arkadaşları (2021), metakognitif terapi müdahaleleri sonrasında katılımcıların deneyime açıklık ve dışa dönüklük puanlarında anlamlı artışlar meydana geldiğini ortaya koymuşlardır. Olumsuz değerlik boyutu ile ilgili doğrudan bir çalışma olmasada, nevroz ve negatif duygulanıma ilişkin araştırmalarda, psikoterapi sonrası puanların azalma eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir (Ogrodniczuk vd., 2003). Sonuç olarak, psikolojik destek sürecinden geçmiş bireylerin daha sosyal, uyumlu ve esnek kişilik özelliklerine sahip olabilecekleri söylenebilir.

5.2. Kişilik Özellikleri Ve Gelecek Kaygısı Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Dışa dönüklük düzeyi ile gelecek kaygısı arasında negatif yönde orta düzeyde ilişki gözlemlenmiştir. Bu bulgu dışa dönük bireylerin daha düşük düzeyde gelecek kaygısı yaşadığını ortaya koymaktadır. Literatürdeki çalışmalar bu ilişkiyi desteklemektedir. Örneğin Al Qaisy ve Thawabieh'in (2017) üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile gelecek kaygılarını inceledikleri çalışma bulgularına göre dışa dönüklük ile gelecek kaygısı arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunduğunu ortaya koymuşlardır. Dışa dönük bireyler sosyal, arkadaş canlısı, konuşkan ve olumlu duygular yaşama eğilimi yüksek bireylerdir (Watson vd.,1994). Bu bağlamda dışa dönük bireylerin sosyal etkileşim kurmaya daha yatkın olması ve sosyal destek almaya daha sık başvurmalarının gelecek kaygılarının daha düşük düzeyde olması noktasında önemli bir faktör olabileceği düşünülmektedir (Al Qaisy ve Thawabieh, 2017; Şimşek ve Karahüseyinoğlu, 2024). Benzer şekilde Şimşek ve Karahüseyinoğlu (2024) üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri ve gelecek kaygıları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışma bulgularına göre dışa dönüklük ile umutsuzluk düzeyleri arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu ortaya koymuşlardır. Bu çalışma doğrudan gelecek kaygısını ölçülmemiş olsa da, Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin alt boyutlarından, negatif beklenti, motivasyon kaybı ve olumsuz duygular gibi boyutlar, literatürde sıklıkla gelecek kaygısıyla yakından ilişkili kavramlar olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bu bağlamda, çalışmanın bulguları, dışa dönüklüğün gelecek kaygısını azaltıcı etkisine anlamlı bir destek sunmaktadır.

Sorumluluk düzeyi ile gelecek kaygısı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bulgu Al Qaisy ve Thawabieh'in (2017) çalışmasındaki

sonuçlarla paraleldir; söz konusu çalışmada sorumluluk ile gelecek kaygısı arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgu, yüksek sorumluluk düzeyine sahip bireylerin, uzun vadeli hedeflere bağlı kalma, zaman yönetimi becerisi ve gelecek senaryolarına ilişkin hazırlık yapma becerilerinin, geleceğe yönelik kaygı düzeyini azalttığını düşündürmektedir (Javaras ve Williams, 2019; Park vd., 2020; Li ve Cao, 2019). Sorumluluk kişilik özelliği, bu yönü ile geleceğe yönelik kontrol duygusunu artıran bir unsur olarak değerlendirilebilir. Ancak Şimşek ve Karahüseyinoğlu'nun (2024) üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri ile gelecek kaygıları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, sorumluluk ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir. Bu farklılık, çalışmada kullanılan ölçüm araçları ile açıklanabilir.

Uyumluluk düzeyi ile gelecek kaygısı arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Uyumluluk düzeyi yüksek bireyler alçakgönüllü, yardımsever, bağışlayıcı, çatışmalardan kaçınan ve sosyal ilişkilerde iş birliğine açık bireylerdir (McCrae ve John, 1992; McCrae ve Costa, 2003). Bu özellikler bireyin sosyal destek sistemlerine daha kolay ulaşabilmesini kolaylaştırmakta, bu da bireyin stresli ve belirsizlik içeren durumları daha az tehdit edici algılamasını sağlamakta (Klümper ve Sürth, 2023) ve kaygı seviyesini azaltıcı bir görev görmektedir (Nikčević vd., 2021). Bu bulgu literatürdeki bazı çalışmalarla örtüşmektedir. Örneğin Al Qaisy ve Thawabieh'in (2017) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada, uyumluluk düzeyi arttıkça gelecek kaygının azaldığı ortaya konmuştur. Benzer şekilde Bayrami ve arkadaşlarının (2012) üniversite öğrencileriyle yürüttüğü çalışmada, uyumluluk düzeyi ile umutsuzluk arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bulgular değerlendirildiğinde uyumluluk boyutunun bireyin gelecek kaygısını düşürmesinde sosyal bağların ve destek sistemlerinin rolü olabileceği düşünülmüştür.

Nevrotiklik düzeyi ile gelecek kaygısı arasında pozitif yönde güçlü düzeyde anlamlı ilişki gözlenmiştir. Bu bulgu literatürdeki bazı çalışmalarla paralellik göstermektedir. Örneğin Al Qaisy ve Thawabieh'in (2017) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada, nevroitiklik düzeyi ile gelecek kaygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Benzer şekilde Şimşek ve Karahüseyinoğlu'nun (2024) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada nevroitiklik ile umutsuzluk arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Nevrotiklik düzeyi yüksek bireyler, olumsuz duyguları daha yoğun ve uzun süreli yaşama eğilimindedir

(Watson ve Clark, 1984). Nevrotiklik düzeyi yüksek bireyler, yaşamdaki stresörlere karşı daha duyarlıdır, baş etme becerileri zayıftır ve duygularını düzenlemekte zorlanırlar (McCrae ve Costa, 1986). Bu özelliğin, bireyin stresli durumlara ve belirsizlik içeren olaylara karşı daha yüksek düzeyde kaygı duymasına neden olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra meta analiz çalışmalarına göre, nevroitiklik ile kaygı arasında pozitif korelasyon olduğu ortaya konmuştur (Kotov vd.,2010). Nevrotikliğin, kaygı düzeyinin artmasına zemin hazırladığı ve bireyin geleceğe yönelik tehdit algısını güçlendirerek gelecek kaygısının artmasına sebep olmaktadır. Çeşitli araştırmalar, nevroitikliğin anksiyete (Chioqueta ve Stiles, 2005), umutsuzluk (Velting, 1999; Bayrami vd., 2012) ve geleceğe yönelik olumsuz beklentilerle (İmamoğlu ve Güler-Edwards, 2007) pozitif ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir.

Gelişime açıklık düzeyi ile gelecek kaygısı arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Gelişime açık bireyler, yeni şeyler denemekten ve keşfetmekten hoşlanan, bireysel merak ve entelektüel ilgi alanları olan ve yenilikçi yaklaşımlara açık kişilerdir (John ve Srivastava, 1999; McCrae ve John, 1992). Gelişime açıklık düzeyi düşük olan bireylerin ise yeniliklere dirençli olduğu, daha durağan ve rutin davranış kalıplarını sürdürme eğiliminde oldukları, ihtiyatlı oldukları ve meraklı olmadıkları belirtilmektedir (McCrae ve Costa, 2003; McCrae ve Costa, 1991). Bu bulgu, bireyin daha esnek düşünebilme becerisi, yeni fikirlere ve deneyimlere açıklık düzeyinin artmasıyla, geleceğe dair daha az tehdit algıladığı ve böylece daha düşük kaygı düzeyine sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Nitekim Al Qaisy ve Thawabieh'in (2017) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada, gelişime açıklık düzeyi ile gelecek kaygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Benzer çalışmalarda da gelişime açıklık düzeyi arttıkça umutsuzluk düzeyinin (Chioqueta ve Stiles, 2005) ve geleceğe yönelik olumsuz beklenti (Derelioğlu, 2023) düzeylerinin düştüğü ortaya konmuştur.

Beş Faktör Kişilik Modeli, literatürde sıkça kullanılmasına ve evrensel bir geçerliliğe sahip olması ile birlikte, kültürel bağlamlar arasında çeşitli farklılıklar görülebilmektedir (Gençöz ve Öncül, 2012: 197). Gençöz ve Öncül (2012), Türkiye kültürüne özgü faktör yapısını belirlemek, kültüre duyarlı ve psikometrik açıdan tutarlı bir değerlendirme aracı ortaya koymak amacıyla yürütülen çalışmalar sonucunda, beş faktöre ek olarak "Olumsuz Değerlik" olarak tanımlanan altıncı bir faktör olduğunu

saptamışlardır (Gençöz ve Öncül, 2012: 208). Çalışma kapsamında söz konusu kişilik boyutu da ele alınmış ve olumsuz değerlik düzeyi ile gelecek kaygısı arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki bulunmuştur. Olumsuz değerlik, bireyin benliğine yönelik algısının negatif değerlendirmeler içermesini ifade etmektedir. Olumsuz değerlik düzeyi yüksek bireyler, değersizlik, sevilmemeye yetersizlik gibi olumsuz inançlara sahiptir ve kendilerine yönelik negatif atıflarda bulunurlar. Olumsuz değerlik, düşük öz saygı, depresyon ve anksiyete ile ilişkilidir ve psikolojik iyi oluş üzerinde negatif etkileri vardır. Yapılan bir çalışmada ise olumsuz değerliğin patolojik endişe ile anlamlı ilişkisi olduğu ortaya konmuştur (Uzun, 2019). Ayrıca bu özellik, yalnızca bireyin iç dünyasına yönelik değerlendirmeleri değil, aynı zamanda kişilerarası ilişkilerdeki tutumlarla da ilgilidir. Örneğin, yapmacıklık, içten pazarlık, görgüsüzlük, açgözlülük ve ahlaki normlara uyumsuzluk göstermek gibi sosyal uyumsuzluk eğilimi ile ilişkilendirilmiştir (Gençöz ve Öncül, 2012). Olumsuz değerlik düzeyi düşük bireyler, kişilerarası ilişkilerde sıcak, samimi, açık fikirli ve iyi huylu kimseler olarak tanımlanmaktadır (Benet ve Waller, 1995: 702; Gençöz ve Öncül, 2012: 205). Olumsuz değerlik boyutunun özellikleri ve çalışmanın bulguları göz önüne alındığında, bireyin kendine yönelik olumsuz değerlendirmelerle birlikte yaşamındaki stresörleri daha tehdit edici olarak algılama eğiliminde olduğu ve sosyal düzeydeki zayıf uyumunun, geleceğe yönelik kaygılarını artırıyor olabileceği söylenebilir.

5.3.Kişilik Özellikleri İle Belirsizliğe Tahammülsüzlük Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Dışa dönüklük düzeyi ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Buna göre dışa dönüklük arttıkça bireyin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi düşmektedir. Fergus ve Rowatt (2014) üniversite öğrencileri ile yürüttükleri çalışmada, belirsizliğe tahammülsüzlük ile dışa dönüklük, nevrotiklik ve deneyimsel geçirgenlik arasında anlamlı ilişkiler bulmuşlardır. Bu bulgu, literatürdeki çalışmalarla paralellik göstermektedir. Örneğin Berenbaum, Bredemeier ve Thompson (2006) üniversite öğrencileri ile yürüttükleri çalışmada, belirsizliğe tahammülsüzlüğün alt boyutları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün dışa dönüklük ile negatif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Güvenç (2019) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmasında, dışa dönüklük ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında negatif yönlü anlamlı ilişki

olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Aka (2021) üniversite öğrencilerinden oluşan çalışma grubu ile yürüttüğü araştırmanın sonucunda, belirsizliğe tahammülsüzlük ile dışa dönüklük arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Sorumluluk düzeyi ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulgu, Aka'nın (2021) çalışma bulgularıyla örtüşmektedir. Söz konusu çalışmada, sorumluluk düzeyi ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak literatürde bu ilişkiyi destekleyen veya desteklemeyen bulgular sınırlı ve tutarsızdır. Örneğin, bazı çalışmalar, sorumluluk düzeyi yüksek bireylerin belirsizliğe karşı toleransının daha yüksek olduğunu ve bu nedenle sürekli bilgi arama eğiliminde olmadıklarını öne sürmektedir (Bongelli vd., 2021). Güvenç (2019) ise üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada, belirsizliğe tahammülsüzlük ile sorumluluk arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğunu ortaya koymuştur. Farklı bulgular, seçilen örnekleme, ölçüm araçlarıyla veya kültürel faktörler gibi metodolojik değişkenlerle açıklanabilir.

Uyumluluk düzeyi ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında negatif yönde zayıf düzeyde ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, bireyin uyumluluk puanı yükseldikçe belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin azaldığını göstermektedir. Uyumluluk düzeyi yüksek bireyler, iş birliğine açık, dürüst, alçakgönüllü, yardımsever, güvenilir, uysal, duyarlı ve empatik olarak tanımlanmaktadır (McCrae ve John, 1992; McCrae ve Costa, 2003). Bu bulgu, bireyin daha uyumlu, iş birlikçi ve sosyal olarak uzlaşmacı bir yapıya sahip olduğunda, belirsizliğe karşı daha toleranslı olabileceği anlamına gelmektedir. Borracci, Ciambrone ve Arribalzaga (2021), uyumluluk boyutunun, bireyin risk ve belirsizlik karşısında daha fazla tolerans gösterebilmesiyle ilişkili olduğunu belirtmektedir (Guarnera vd., 2024). Ancak elde edilen bu sonuç, literatürdeki bazı çalışmalarla çelişmektedir. Aka (2021) üniversite öğrencileriyle yürüttüğü çalışmada, uyumluluk boyutu ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında anlamlı ilişki bulunmadığını bulgulamıştır. Berenbaum ve arkadaşlarının (2008) çalışmada, uyumluluk ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Berenbaum vd., 2008, akt. Fergus ve Rowatt, 2014). Benzer şekilde Güvenç'in (2019) çalışmada, uyumluluk boyutu ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu farklılık, çalışma örnekleme, katılımcıların yaş, kültürel bağlam, eğitim durumu, içindeki bulundukları sosyo-ekonomik ortamlar gibi çeşitli

etkenlerle ve ölçme araçlarının türü ve analiz yöntemlerindeki farklılıklar ile açıklanabilir.

Nevrotiklik düzeyi ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Bu bulgu, nevrotiklik düzeyi yüksek bireylerin, belirsiz olayları tehdit edici olarak algıladığını ve belirsiz durumlar karşısında daha yüksek seviyede stres, kaygı ve huzursuzluk yaşadıklarını göstermektedir. Literatürdeki pek çok çalışma bu bulguyu desteklemektedir. Berenbaum, Bredemeier ve Thompson (2008), belirsizliğe tahammülsüzlüğün alt boyutları ile bilişsel tamamlanma ihtiyacı, psikopatoloji ve kişilik özelliklerini inceledikleri çalışmada, nevrotiklik ile belirsizliğe tahammülsüzlüğün pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Fergus ve Rowatt (2014) üniversite öğrencileri ile yürüttükleri çalışma bulgularında göre belirsizliğe tahammülsüzlük ile nevrotiklik arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Güvenç (2019) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada, nevrotiklik ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu bulgulamıştır. Benzer şekilde Aka (2021) çalışmada, nevrotiklik ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Literatür incelendiğinde belirsizliğe tahammülsüzlük ile kaygı ve endişe gibi değişkenlerin birlikte ele alındığı birçok çalışma bulunduğu görülmektedir. Bu çalışmalar, belirsizliğe tahammülsüzlükle kaygı ve endişe gibi değişkenler arasında güçlü ilişkiler olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, belirsizliğe tahammülsüzlük ile nevrotiklik arasındaki ilişkiyi destekler niteliktedir (Sarıçam, 2014; Sarı ve Dağ, 2009; McEvoy ve Mahoney, 2012; Dugas, Gosselin ve Ladouceur, 2001; Yüksel, 2014)

Gelişime açıklık düzeyi ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında negatif yönde zayıf düzeyde ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, bireyin gelişime açıklık düzeyi arttıkça belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin azaldığı anlamına gelmektedir. Gelişime açık bireyler, bir şeyler denemekten ve keşfetmekten hoşlanan, duygusal deneyimlere ve yeniliğe açık bireylerdir (John ve Srivastava, 1999; McCrae ve John, 1992). Gelişime açıklık düzeyi yüksek bireylerin, yeni fikirleri kabul etme ve olaylara farklı açılardan yaklaşabilme becerileri daha yüksektir (Burger, 2016). Berenbaum, Bredemeier ve Thompson (2008), bireyin deneyime açıklık düzeyi azaldıkça, belirsizlik ile ilgili esnek olmayan, katı düşünce kalıplarının arttığını ifade etmektedir. Bu bağlamda gelişime açık bireylerin belirsizlik içeren durumlara karşı daha toleranslı

yaklaşabileceği ve değişime karşı daha esnek davranabileceği söylenebilir. Araştırma bulgusu, literatürdeki çalışmalarla paraleldir. Örneğin, Aka (2021) araştırmasında, belirsizliğe tahammülsüzlük ile gelişime açıklık arasında negatif yönlü ilişki olduğunu bulgulanmıştır. Güvenç (2019) üniversite öğrencisi örneklem grubuyla yürüttüğü çalışmada, gelişime açıklık ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Olumsuz değerlik ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki gözlenmiştir. Bu bulgu, bireyin olumsuz değerlik puanı arttıkça belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir. Ancak bu bulgu, literatürde yeterince çalışılmamış bir sonuca işaret etmektedir. Literatürde olumsuz değerlik boyutu ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Aka'nın (2021) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmasının bulgularına göre, belirsizliğe tahammülsüzlük ile olumsuz değerlik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Bu bulgu, çalışmanın sonuçlarını desteklemekte fakat yeterince çalışma bulunmadığı için bulguların genellenebilirliği sınırlıdır. Olumsuz değerlik düzeyi yüksek bireyler, herhangi bir sorun oluşturabilecek olaylardan veya durumlardan kaçma eğilimindedir ve bu bireyler düşük öz değere sahiptir (Gençöz ve Öncül, 2012: 208). Ayrıca literatürde de açıklandığı üzere bu kişiler nevroitiklik boyutunda belirtilen özelliklere benzer özellikler taşımakta ve kendilerine yönelik olumsuz algıları bulunmaktadır. Bu bağlamda olumsuz değerlik düzeyi yüksek bireylerin belirsizlik içeren olayları daha fazla tehdit edici, kaygı uyandırıcı veya kontrol edilemez şekilde değerlendirme eğiliminde olabilecekleri düşünülmüştür. Ancak bu açıklama, şu an için doğrudan ampirik verilerle desteklenmemekte bu nedenle çalışmada yer verilen bulguya yalnızca kuramsal çerçevede yaklaşmaktadır.

5.4.Belirsizliğe Tahammülsüzlük İle Gelecek Kaygısı Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Belirsizliğe tahammülsüzlük ile gelecek kaygısı arasında pozitif yönde güçlü düzeyde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Elde edilen sonuç, literatürdeki bulgularla örtüşmektedir. Örneğin Putri ve arkadaşları (2025) belirsizliğe tahammülsüzlük ve gelecek kaygısı arasındaki ilişkide aile desteğinin aracılık rolünü inceledikleri çalışmalarında, belirsizliğe tahammülsüzlük ile gelecek kaygısı arasında pozitif yönde

anlamli bir ilişki bulunduğunu ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde Keskin (2024) beliren yetişkinlik dönemindeki katılımcılarla yürüttüğü çalışmasında, gelecek kaygısı ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif yönde anlamli bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bailey ve arkadaşları (2009) belirsizliğin, bireyler üzerindeki psikolojik etkilerinin yanı sıra sosyolojik ve fiziksel düzeyde de etkiler yarattığını ve bu durumun stres, endişe ve kaygının kaynağını oluşturduğuna dikkat çekmektedir. Belirsizliğe tahammülsüzlük, kaygının güçlü bir yordayıcısı olarak tanımlanmaktadır (Dugas vd., 1997; Dugas vd., 2001; Dugas vd., 2005). Matarneh ve Altrawneh (2014) gelecek kaygısını, kaygının bir alt türü olarak ele almaktadır. Carleton (2016) ise belirsizliğe tahammülsüzlüğün bireyin geleceğe yönelik kaygı üretme eğilimiyle doğrudan ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Bireyin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin yükselmesi, geleceğe yönelik tehdit algısının artmasına ve buna bağlı olarak kaygısının da artmasına yol açmaktadır (Sarı ve Dağ, 2009). Bu bağlamda, belirsizliğe tahammülsüzlük ile gelecek kaygısı arasında pozitif yönlü anlamli ilişkiler bulunması hem ampirik bulgularla hem de kuramsal ereve ile örtüşmektedir.

5.5.Kişilik zellikleri İle Gelecek Kaygısı Arasındaki İlişkide Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün Aracı Rolünün Tartışılması

Analiz sonuçlarına göre, belirsizliğe tahammülsüzlük, nevrotiklik ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkiye kısmı aracılık etmektedir. Nevrotikliğin, belirsizliğe tahammülsüzlük aracılığıyla gelecek kaygısını artırdığı gözlenmiştir. Bu da nevrotikliğin gelecek kaygısı üzerindeki etkisinin büyük ölçüde belirsizliğe tahammülsüzlük aracılığıyla gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, belirsizliğe tahammülsüzlüğün, olumsuz değerlik ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide kısmı aracı rolü olduğu bulunmuştur. Olumsuz değerliğin, belirsizliğe tahammülsüzlük aracılığıyla gelecek kaygısını artırdığı gözlenmiştir.

Belirsizliğe tahammülsüzlük, dışa dönüklük ve uyumluluk ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide kısmi aracı rol oynamaktadır. Dışa dönüklük, belirsizliğe tahammülsüzlüğü negatif yönde yordarken, bu etki dolaylı olarak gelecek kaygısının azalmasına katkıda bulunmuştur. Benzer şekilde, uyumluluk da belirsizliğe tahammülsüzlüğü negatif yönde yordarken, bu etki dolaylı olarak gelecek kaygısının azalmasına katkıda bulunmuştur. Belirsizliğe tahammülsüzlük, gelişime açıklık ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide anlamli bir kısmi aracı rolü oynamaktadır. Gelişime

açıklık, belirsizliğe tahammülsüzlüğü negatif yönde anlamlı biçimde yordamakta ve bu aracılık gelecek kaygısında dolaylı bir azalmaya yol açmıştır. Buna karşın, sorumluluk boyutunda, belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracılık etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Elde edilen bulgular, belirsizliğe tahammülsüzlüğün genç yetişkinlerde kişilik özellikleri ile gelecek kaygısı arasındaki ilişkide önemli bir aracı değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle nevrotiklik ve olumsuz değerlik, belirsizliğe tahammülsüzlük aracılığıyla gelecek kaygısını artırırken; dışa dönüklük, uyumluluk ve gelişime açıklık, belirsizliğe tahammülsüzlüğü azaltarak gelecek kaygısını düşürmektedir. Sorumluluk boyutunda ise belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracı rolü desteklenmemiştir. Bulgular, belirsizliğe tahammül düzeyini artırmaya yönelik müdahalelerin, kişilik özelliklerine bağlı olarak gelecek kaygısını azaltabileceğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, gelecek kaygısının bireyin belirsizliğe nasıl tepki verdiğiyle de yakından ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Belirsizliğe tahammülsüzlük, geleceğe ilişkin endişelerin şekillenmesinde kritik bir aracı rol oynamıştır. Bununla birlikte, bu sürecin kişilik özelliklerine bağlı olarak nasıl şekillendiği ortaya konmuştur. Örneğin, nevrotik bireyler belirsizliği daha fazla tehdit edici algılamaktayken, gelişime açık bireyler daha az tehdit edici algılamaktadır. Bu durum, kişilik özelliklerinin belirsizliğe yönelik geliştirilen toleransı şekillendirerek dolaylı yoldan gelecek kaygısını etkilediğini göstermektedir. Literatürde kişilik özellikleri, gelecek kaygısı ve belirsizliğe tahammülsüzlüğü birlikte ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır ancak belirsizliğe tahammülsüzlüğün kaygı ile ilişkili bozukluklardaki rolü pek çok çalışmada anlamlı bulunmuştur (Carleton vd., 2012; McEvoy ve Mahoney, 2012; Shihata, McEvoy ve Mullan, 2017; Becerra vd., 2023; Ladouceur, Gosselin ve Dugas, 2000). Dolayısıyla, gelecek kaygısını azaltmaya yönelik müdahalelerde, başa çıkma becerileri ile birlikte kişilik özelliklerine uygun stratejilerinde göz önünde bulundurulmasının önemli olabileceği düşünülmektedir.

6. SONUÇLAR

- 1) Araştırma sonuçlarına göre, kişilik boyutlarından sorumluluk ve uyumluluk puanlarının kadınlarda, erkeklere kıyasla anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Olumsuz değerlik puanlarının ise erkeklerde kadınlara kıyasla anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- 2) Doktora düzeyindeki katılımcıların gelecek kaygısı ve gelecek korkusu alt boyutundan aldığı puanların diğer gruplara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- 3) Belirsizliğe tahammülsüzlük ve ileriye yönelik kaygı alt boyutundan alınan puanların eğitim düzeyi yükseldikçe arttığı görülmüştür.
- 4) Elde edilen sonuçlar, yurtdışına göç etme niyeti olan katılımcıların, belirsizliğe tahammülsüzlük ve alt boyutlarından (ileriye yönelik kaygı ve engelleyici kaygı), göç etme niyeti olmayanlara kıyasla daha yüksek puanlar aldığını göstermektedir.
- 5) Geçmişte psikolojik destek almış katılımcıların dışa dönüklük, uyumluluk ve gelişime açıklık puanlarının, destek almayanlara göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu; buna karşın olumsuz değerlik puanlarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- 6) Çalışmanın sonuçlarına göre, düşük gelir grubundaki bireylerin gelecek kaygısı, orta gelir grubundakilere göre anlamlı derecede yüksektir.
- 7) Dışa dönüklük, sorumluluk, uyumluluk ve gelişime açıklık ile gelecek kaygısı arasında negatif; nevrotiklik ve olumsuz değerlik ile gelecek kaygısı arasında ise pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.
- 8) Dışa dönüklük, uyumluluk ve gelişime açıklık ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında negatif; nevrotiklik ve olumsuz değerlik ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.
- 9) Belirsizliğe tahammülsüzlük ile gelecek kaygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.
- 10) Bulgular, olumsuz değerlik ve nevrotikliğin, belirsizliğe tahammülsüzlük aracılığıyla gelecek kaygısını artırdığını göstermektedir.
- 11) Sonuçlar, dışa dönüklük, uyumluluk ve gelişime açıklığın, belirsizliğe tahammülsüzlüğü azaltarak gelecek kaygısını düşürdüğünü göstermektedir.

7. ÖNERİLER

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda hem araştırmacılara hem de psikolojik destek hizmeti sunan uygulayıcılara öneriler sunulmuştur.

- 1) Türkiye genç bir nüfustan oluşmaktadır. Literatür incelendiğinde gelecek kaygısı ile ilgili araştırmaların sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Her ne kadar bu çalışma bu konuya katkı sağlamış olsa da farklı değişkenlerle birlikte ele alınabilir. Bu bağlamda Türkiye’de yaşayan gençlerin gelecek kaygılarının daha fazla araştırılmasına ihtiyaç vardır. Gelecek araştırmalar farklı yaş grupları, sosyodemografik özellikler gibi farklı örneklemelerle bu konuyu ele alabilir.
- 2) Literatür incelendiğinde belirsizliğe tahammülsüzlük ile ilgili çalışmaların, Türkiye’de son 10 yıldır artmaya başladığı görülse de bu konu hakkındaki çalışmaların sayısı sınırlıdır. Belirsizliğe tahammülsüzlüğün farklı değişkenler arasındaki aracı rolleri incelenebilir.
- 3) Psikolojik destek almış katılımcı grubunun dışa dönüklük, uyumluluk ve gelişime açıklık düzeylerinin daha yüksek; olumsuz değerlik düzeylerinin ise daha düşük olması, psikolojik destek sürecinin bireylerin daha olumlu kişilik özellikleri geliştirmelerine katkı sağlayabileceğini düşündürmektedir. Bu bağlamda, üniversitelerdeki psikolojik danışmanlık birimlerinin erişilebilirliğinin artırılmasının genç yetişkinlerin psikolojik sağlığı açısından olumlu katkılar sunacağı öngörülmektedir.
- 4) Bu çalışmada yalnızca üç değişken ele alınmıştır. Gelecek çalışmalarda farklı değişkenlerin modele dahil edilmesiyle, gelecek kaygısını etkileyen faktörler daha bütüncül biçimde incelenebilir.
- 5) Kişilik özellikleri ile belirsizliğe tahammülsüzlük ve gelecek kaygısı arasında ortaya çıkan istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler, psikolojik destek sürecinde, öğrencilerin kişilik yapısının değerlendirilmesi ve uygun müdahale tekniklerinin belirlenmesinin önemli olabileceğini göstermektedir.

8. SINIRLILIKLAR

Bu bölümde çalışmanın sınırlılıkları ele alınmıştır.

- 1) Bu çalışma üniversite öğrencilerinden oluşan 372 kişinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma belirli bir örneklem grubuyla yürütüldüğünden, farklı bağlamlarda yapılacak olan çalışmalarla desteklenmesi daha genellenebilir bulguların ortaya konmasını sağlayacaktır.
- 2) Çalışmaya katılan bireylerin eğitim düzeyleri açısından homojen bir dağılım göstermemesi, özellikle doktora düzeyinde katılımcı sayısının sınırlı olması nedeniyle, bu grubun temsiliyetini kısıtlamış olabilir.
- 3) Veri toplama süreci belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda bulgular, çalışmanın kapsamı ve uygulama süreci göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aba, M. (2022). *COVID-19 Salgını'nda Görev Alan Sağlık Çalışanlarında Travma Sonrası Stres Belirtileri, Depresif Belirtiler ve Tükenmişlik Belirtilerinin Yordayıcısı Olarak Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Algılanan Tehdit Boyutu ve Duygusal Emek Değişkenlerinin Rolünün İncelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Aka, B. (2021). *Yetişkinlerde erken dönem uyumsuz şemalar ve kişilik özelliklerinin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük üzerindeki etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi
- Akgün, A., Gönen, S., & Aydın, M. (2007). İlköğretim fen ve matematik öğretmenliği öğrencilerin kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (elektronik)*, 6(20), 283-299.
- Al Qaisy, L. M., & Thawabieh, A. M. (2017). Personal Traits and Their Relationship with Future Anxiety and Achievement. *Journal on Educational Psychology*, 10(3), 11-19.
- Algur, V. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Anksiyete ve Depresyon Düzeyleri ile Fiziksel Saldırganlık, Öfke, Düşmanlık ve Sözel Saldırganlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Gelişim Üniversitesi
- Alisinanoğlu, F., & Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler. *Milli Eğitim*, (145).
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. Holt, Reinhart & Winston.
- American Psychiatric Association. (2013). *DSM-5: Tanı ölçütleri başvuru el kitabı* (E. Köroğlu, Çev.). Hekimler Yayın Birliği. (Orijinal eser 2013 yılında yayımlanmıştır)
- Arbona, C., Fan, W., Phang, A., Olvera, N., & Dios, M. (2021). Intolerance of Uncertainty, Anxiety, and Career Indecision: A Mediation Model. *Journal of Career Assessment*, 29(4), 699-716. <https://doi.org/10.1177/10690727211002564>
- Arnett, J. J., Žukauskienė, R., & Sugimura, K. (2014). The new life stage of emerging adulthood at ages 18-29 years: implications for mental health. *The lancet. Psychiatry*, 1(7), 569–576. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(14\)00080-7](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(14)00080-7)

- Arnett, Jeffrey. (2000). Emerging Adulthood: A Theory of Development From the Late Teens Through the Twenties. *The American psychologist*. 55. 469-80. 10.1037//0003-066X.55.5.469.
- Arthur, W., & Graziano, W. G. (1996). The five-factor model, conscientiousness, and driving accident involvement. *Journal of Personality*, 64, 593-618.
- Ashton MC, Lee K. (2001). A theoretical basis for the major dimensions of personality. *Eur. J. Personal.* 15:327–53
- Atak, H. & Çok, F. (2010). A new period in human life: Emerging adulthood. *Journal of Childhood and Adolescence Mental Health*, 17(1), 39-50.
- Atak, H. & Taştan, N. (2012). Agency in the emerging adulthood period: An introductory study in Turkey. *European Journal of Social Sciences*, 32(1), 97-107.
- Atak, H., & Çok, F. (2007). Emerging adulthood and perceived adulthood in Turkey. In *3rd Conference on Emerging Adulthood* (pp. 15-16).
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J., & Nolen Hoeksema, S. (1999). Psikolojiye Giriş.(çev: A, Yavuz). *Arkadaş yayınları*.
- Aydın, M. (2019). Genç yetişkinlerde mutluluğa genel bir bakış. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 47-64.
- Aydın, A. (2022). *The moderator role of career decision making Self-Efficacy on the relationship between intolerance of uncertainty and resilience of university Students* [Master's thesis] Middle East Technical University
- Bailey, D. E., Jr., Landerman, L., Barroso, J., Bixby, P., Mishel, M. H., Muir, A. J., Strickland, L. ve Clipp, E. (2009). Uncertainty, symptoms, and quality of life in persons with chronic hepatitis C. *Psychosomatics: Journal of Consultation and Liaison Psychiatry*, 50(2), 138–146. Doi: 10.1176/appi.psy.50.2.138
- Bayrami, M., Heshmati, R., Ghotbi, M., Ghoradel, J. A., Hojatipor, H., & Moslemifar, M. (2012). Relationship between personality dimensions and hopelessness: A study on college students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 848-852.

- Becerra, R., Gainey, K., Murray, K., & Preece, D. A. (2023). Intolerance of uncertainty and anxiety: The role of beliefs about emotions. *Journal of affective disorders*, 324, 349–353. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.12.064>
- Beck, A. T., Emery, G., & Greenberg, R. L. (2005). *Anxiety disorders and phobias: A cognitive perspective*. Basic Books/Hachette Book Group.
- Belge, J. (2019). *Bir Grup Yetişkinde Depresif Semptomlar, Anksiyete Semptomları ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] İstanbul Gelişim Üniversitesi
- Benet, V. & Waller, N. G. (1995). The Big Seven Factor Model of Personality Description: Evidence for Its Cross-Cultural Generality in a Spanish Sample. *Journal of Personality and Social Psychology*. 69(4): 701-718.
- Berenbaum, H., Bredemeier, K., & Thompson, R. J. (2008). Intolerance of uncertainty: Exploring its dimensionality and associations with need for cognitive closure, psychopathology, and personality. *Journal of anxiety disorders*, 22(1), 117–125. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2007.01.004>
- Birrell, J., Meares, K., Wilkinson, A. ve Freeston, M. (2011). Toward a Definition of Intolerance of Uncertainty: A Review of Factor Analytical Studies of the Intolerance of Uncertainty Scale. *Clinical Psychology Review*, 31(7), 1198– 1208.
- Boelen, P. A., Reijntjes, A., & Smid, G. E. (2016). Concurrent and prospective associations of intolerance of uncertainty with symptoms of prolonged grief, posttraumatic stress, and depression after bereavement. *Journal of anxiety disorders*, 41, 65-72.
- Bolat, C., & Çelik, N. (2024). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Adaylarının Spora Bağlılıklarının Gelecek Kaygısı Üzerindeki Etkisi. *Spor Ve Bilim Dergisi*, 2(2), 14-26.
- Bongelli, R., Canestrari, C., Fermani, A., Muzi, M., Riccioni, I., Bertolazzi, A., & Burro, R. (2021). Associations between Personality Traits, Intolerance of Uncertainty, Coping Strategies, and Stress in Italian Frontline and Non-Frontline HCWs during the COVID-19 Pandemic-A Multi-Group Path-Analysis. *Healthcare (Basel, Switzerland)*, 9(8), 1086. <https://doi.org/10.3390/healthcare9081086>

- Borkovec, T. D., & Inz, J. (1990). The nature of worry in generalized anxiety disorder: a predominance of thought activity. *Behaviour research and therapy*, 28(2), 153–158. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(90\)90027-g](https://doi.org/10.1016/0005-7967(90)90027-g)
- Borracci, R. A., Ciambrone, G., & Arribalzaga, E. B. (2021). Tolerance for uncertainty, personality traits and specialty choice among medical students. *Journal of Surgical Education*, 78(6), 1885-1895.
- Brown, M., Robinson, L., Campione, G. C., Wuensch, K., Hildebrandt, T., & Micali, N. (2017). Intolerance of uncertainty in eating disorders: A systematic review and meta-analysis. *European Eating Disorders Review*, 25(5), 329-343.
- Budner, S. (1962). Intolerance of Ambiguity as a Personality Variable. *Journal of Personality*, 30, 29-50. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-6494.1962.tb02303.x>
- Buhr, K., & Dugas, M. J. (2006). Investigating the construct validity of intolerance of uncertainty and its unique relationship with worry. *Journal of anxiety disorders*, 20(2), 222–236. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2004.12.004>
- Buhr, K., & Dugas, M.J. (2002). The Intolerance of Uncertainty Scale: Psychometric properties of the English version. *Behaviour Research and Therapy*, 40(8), 931–946. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(01\)00092-4](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(01)00092-4)
- Bujnowska, A. M., Rodríguez, C., García, T., Areces, D., & Marsh, N. V. (2019). Parenting and Future Anxiety: The Impact of Having a Child with Developmental Disabilities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(4), 668.
- Burger, J. M. (2006). Kişilik: Psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri (İ.D. Ergüven Sarıoğlu, Çev.). Kaknüs. (Orijinal eser 2006'da yayımlandı)
- Burger, J. M. (2016). Kişilik. İnan Deniz Ergüven Sarıoğlu (Çev.). 1. Basım. İstanbul: Kaknüs Yayınları
- Butler-Rees, A., & Robinson, N. (2020). Encountering precarity, uncertainty and everyday anxiety as part of the postgraduate research journey. *Emotion, Space and Society*, 37, 100743.
- Büyüköztürk, D. Ş. (1997). Araştırmaya Yönelik Kaygı Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 12(12), 453-464.

- Carleton R. N., Duranceu, S., Freeston, M. H., Boelen, P. A., McCabe, R. E. and Anthony, M. M. (2014). "But it might be a heart attack": Intolerance of uncertainty and panic disorder symptoms. *Journal of Anxiety Disorders*, 28, 463–470
- Carleton, R. N. (2016). Into the unknown: A review and synthesis of contemporary models involving uncertainty. *Journal of Anxiety Disorders*, 39, 30–43. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2016.02.007>
- Carleton, R. N., Collimore, K. C. ve Asmundson, G. (2010). "It's Not Just the Judgments-It's That I Don't Know": Intolerance of Uncertainty as a Predictor of Social Anxiety. *Journal of Anxiety Disorders*, 24, 189–195.
- Carleton, R. N., Mulvogue, M. K., Thibodeau, M. A., McCabe, R. E., Antony, M. M., & Asmundson, G. J. (2012). Increasingly certain about uncertainty: Intolerance of uncertainty across anxiety and depression. *Journal of anxiety disorders*, 26(3), 468–479. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2012.01.011>
- Carleton, R. N., Norton, M. A., & Asmundson, G. J. (2007). Fearing the unknown: a short version of the Intolerance of Uncertainty Scale. *Journal of anxiety disorders*, 21(1), 105–117. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2006.03.014>
- Caspi, A., Roberts, B. W. ve Shiner, R. L. (2005). Personality development: Stability and change. *Annual Review of Psychology*, 56, 453-484.
- Chapman, B. P., Duberstein, P. R., Sörensen, S., ve Lyness, J. M. (2007). Gender differences in Five Factor Model personality traits in an elderly cohort. *Personality and individual differences*, 43(6), s. 1594-1603. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.04.028>
- Chi, T., Cheng, L., & Zhang, Z. (2023). Global prevalence and trend of anxiety among graduate students: A systematic review and meta-analysis. *Brain and Behavior*, 13(4), e2909.
- Chioqueta, A. P., & Stiles, T. C. (2005). Personality traits and the development of depression, hopelessness, and suicide ideation. *Personality and Individual Differences*, 38(6), 1283–1291. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.08.010>
- Costa, P. T. ve McCrae, R. R. (1992b). The five-factor model of personality and its relevance to personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 6(4), 343- 359.

- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992a). Normal personalitiy assessment in clinical practice: The neo personality inventory. *Psychological Assessment*, 4, 5-13
- Coşkun, E. (2019). *Duygusal zeka ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün stresle başa çıkma tarzlarına etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Cüceloğlu, D. (2000). *İnsan ve davranışı: Psikolojinin temel kavramları* (1. basım). Remzi Kitabevi.
- Çakmak, Ö. ve Hevedanlı, M. (2005). Eğitim ve fen edebiyat fakülteleri biyoloji bölümü öğrencilerinin kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 115-127
- Çetin, F. (2021). *Üniversite öğrencilerinin gelecek zaman algıları ile kişilik özellikleri ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Çiçek, İ., & Aslan, A. E. (2020). Kişilik ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri: Kuramsal Bir Çerçeve. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 10(1), 137-147.
- Dar, K. A., Iqbal, N., & Mushtaq, A. (2017). Intolerance of uncertainty, depression, and anxiety: Examining the indirect and moderating effects of worry. *Asian journal of psychiatry*, 29, 129–133. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2017.04.017>
- De Jong-Meyer, Beck RB, Riede K (2009) Relationships between rumination, worry, intolerance of uncertainty and metacognitive beliefs. *Pers Individ Dif*, 46:547-551.
- Demir, F. B., Demirbaş, İ., & Ulukaya Öteleş, Ü. (2023). Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Gelecek Kaygılarının Belirlenmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 11(30), 39-53. <https://doi.org/10.52528/genclikarastirmalari.1271105>
- Demir, S. (2023). The Mediatory Role Of Self-Esteem İn The Effect Of Learned Helplessness On Future Anxiety: A Research On Faculty Of Health Sciences Students. *EKEV Akademi Dergisi*, (96), 260-278.
- Demirtaş, A. S., & Kara, A. (2022). Career Adaptability and Unemployment Anxiety in Turkish Senior Undergraduate Students: The Mediating Role of Career Stress. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 12(64), 19-33. <https://doi.org/10.17066/tpdrd.1095894>

- Derelioğlu, S. (2023). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ile Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Alanya Akademik Bakış*, 7(2), 791-807. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.1162464>
- Deveci, S. E., Çalmaz, A. ve Açıık, Y. (2012). Doğu Anadolu’da yeni açılan bir üniversitenin öğrencilerinde kaygı düzeylerinin sağlık, sosyal ve demografik faktörler ile ilişkisi. *Dicle Tıp Dergisi*, 39 (2); 189-196.
- DeYoung, C. G. (2006). Higher-order factors of the big five in a multi-informant sample. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(6), 1138–51.
- Digman, J. M. (1990). Personality structure: emergence of the five-factor model. *Annual Review of Psychology*, 41, 417-440.
- Doğanülkü, H.A. Life goals and proactive career behaviors: The mediating role of visions about the future and the moderating role of intolerance of uncertainty. *Curr Psychol* **43**, 72–84 (2024). <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03236-2>
- Du, G., & Lyu, H. (2021). Future expectations and internet addiction among adolescents: The roles of intolerance of uncertainty and perceived social support. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 727106.
- Dugas, M. J., Buhr, K., & Ladouceur, R. (2004). The Role of Intolerance of Uncertainty in Etiology and Maintenance. In R. G. Heimberg, C. L. Turk, & D. S. Mennin (Eds.), *Generalized anxiety disorder: Advances in research and practice* (pp. 143–163). The Guilford Press.
- Dugas, M. J., Freeston, M. H. ve Ladouceur, R. (1997). Intolerance of Uncertainty and Problem Orientation in Worry. *Cognitive Therapy and Research*, 593- 606.
- Dugas, M. J., Freeston, M. H., Blais, F., & Ladouceur, R. (1994). Anxiety and Depression in GAD Patients, High and Moderate Worriers. Poster presented at the annual convention of the Association for the Advancement of Behavior Therapy, San Diego, CA
- Dugas, M. J., Gagnon, F., Ladouceur, R., & Freeston, M. H. (1998). Generalized anxiety disorder: a preliminary test of a conceptual model. *Behaviour research and therapy*, 36(2), 215–226. [https://doi.org/10.1016/s0005-7967\(97\)00070-3](https://doi.org/10.1016/s0005-7967(97)00070-3)

- Dugas, M. J., Gosselin, P., & Ladouceur, R. (2001). Intolerance of uncertainty and worry: investigating narrow specificity in a nonclinical sample. *Cognitive Therapy and Research*, 25, 551–558.
- Dugas, M. J., Marchand, A. ve Ladouceur, R. (2005). Further Validation of a Cognitive-Behavioral Model of Generalized Anxiety Disorder: Diagnostic and Symptom Specificity. *Journal of Anxiety Disorders*, 19, 329–343.
- Dugas, M. J., Marchand, A., & Ladouceur, R. (2005). Further validation of a cognitive behavioral model of generalized anxiety disorder: Diagnostic and symptom specificity. *Journal of Anxiety Disorders*, 19(3), 329-343. doi:10.1016/j.janxdis.2004.02.002
- Duplaga, M., & Grysztar, M. (2021). The Association between Future Anxiety, Health Literacy and the Perception of the COVID-19 Pandemic: A Cross-Sectional Study. *Healthcare (Basel, Switzerland)*, 9(1), 43. <https://doi.org/10.3390/healthcare9010043>
- Erguvan, F. M. (2015). *Üniversite öğrencilerinin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Düzeyleri ile Psikolojik İyi Olma Düzeylerinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Erikson, E. H., Üstün, T. B., & Şar, V. (1984). *İnsanın sekiz çağı*. Birey ve Toplum.
- Erkan, S., Özbay, Y., Cihangir-Çankaya, Z. ve Terzi, Ş. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problemler ve psikolojik yardım arama gönüllükleri. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 94-107.
- Eroğlu, M., & Gündoğdu, H. (2021). Beliren Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerin Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 278-293. <https://doi.org/10.38015/sbyy.946518>
- Ersöz, F., Ersöz, T., & Konuşkan, Ö. (2016). Belirsizlikle Başa Çıkma Etkili Olan Kriterlerin Araştırılması: Bir Üniversite Uygulaması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 215-232.
- Feingold, A. (1994). Gender differences in personality: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 116(3), 429.

- Fergus, T. A., & Rowatt, W. C. (2014). Intolerance of uncertainty and personality: Experiential permeability is associated with difficulties tolerating uncertainty. *Personality and Individual Differences*, 58, 128-131.
- Fetzner, M. G., Horswill, S. C., Boelen, P. A., & Carleton, R. N. (2013). Intolerance of uncertainty and PTSD symptoms: Exploring the construct relationship in a community sample with a heterogeneous trauma history. *Cognitive Therapy and Research*, 37, 725-734.
- Filiz, E. G. (2023). *Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileri ve asistan hekimlerinde yurtdışına göç etme niyeti yaygınlığı, nedenleri, göç etme niyetinin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ve umutsuzluk düzeyi ile ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Freeston, M. H., Rhéaume, J., Letarte, H., Dugas, M. J., & Ladouceur, R. (1994). Why do people worry? *Personality and Individual Differences*, 17(6), 791–802. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(94\)90048-5](https://doi.org/10.1016/0191-8869(94)90048-5)
- Geçgin, F. M. ve Sahranç, Ü. (2017). Belirsizliğe tahammülsüzlük ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 7(4-özel sayı), 739-755.
- Geçgin, F. M., & Sahranç, Ü. (2017). The Relationships between Intolerance of Uncertainty and Psychological Well-Being. *Sakarya University Journal of Education*, 7(4), 739-756. doi:10.19126/suje.383737
- Gedikli, E., & Akdoğan, R. (2023). Sağlık Yönetimi Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı ile Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Abant Sağlık Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*, 3(3), 1-12.
- Gençöz, T., & Öncül, Ö. (2012). Examination of personality characteristics in a Turkish sample: Development of basic personality traits inventory. *The Journal of general psychology*, 139(3), 194-216.
- Gençtanırım, D. (2014). Riskli davranışlar ölçeği üniversite formu: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(1), 24- 34. <https://doi.org/10.21031/epod.67191>
- Geylani, M., & Yıldız, C. Ç. (2022). “ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE GELECEK KAYGISI ÖLÇEĞİ” NİN GELİŞTİRİLMESİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

ÇALIŞMASI. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 10(1), 284-300.

Goldberg, L. R. (1990). An Alternative “Description of Personality”: The Big-Five Factor Structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 1216-1229.

Goldberg, L. R. (1993). The structure of phenotypic personality traits. *American Psychologist*, 48(1), 26–34. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.48.1.26>

Göksal, M. (2017). *Sınıf öğretmenlerinin beş faktör kişilik özellikleri ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi.

Grayson, J. (1999). Compliance and Understanding OCD. *Cognitive and Behavioral Practice*, 6, 421.

Graziano WG, Eisenberg N. (1997). Agreeableness: a dimension of personality. In *Handbook of Personality Psychology*, ed. R Hogan, J Johnson, S Briggs, pp. 795–824. San Diego, CA: Academic

Grenier, S., Barrette, A. M., & Ladouceur, R. (2005). Intolerance of uncertainty and intolerance of ambiguity: Similarities and differences. *Personality and Individual Differences*, 39, 593-600. doi:10.1016/j.paid.2005.02.014

Guarnera, M., Zarbo, R., Buccheri, S. L., & Magnano, P. (2024). On the Construct of Subjective Risk Intelligence and Its Relationships with Personality, Emotional Intelligence and Coping Strategies: A Comparison between Adolescents and Adults. *European journal of investigation in health, psychology and education*, 14(6), 1543–1560. <https://doi.org/10.3390/ejihpe14060102>

Gül Akmaz, M. ve Ceyhan, N. (2009). Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ve kaygı nedenleri (Tokat örneği). *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1; 131-147.

Gümüş, E. Ç., Bozkurt, F. D., Işır, N. B., & Cin, K. University Students’ Stress Coping Strategies and Future Anxiety: A Descriptive and Correlational Study. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 15(1), 46-52.

Günay Öge, R. (2024). *Olumlu ve olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının yetişkinlik dönemi kişilik psikopatolojisi düzeyi ile ilişkisinde kültürel eğilim özelliklerinin düzenleyici*

rolünün incelenmesi: Kültürlerarası bir  alışma [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Güvenç, F. (2019). Üniversite  ğrencilerinde bilişsel esneklik ve belirsizliğe tahammülsüzlük ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Haid, M. L., Seiffge-Krenke, I., & Molinar, R. (2010). Identity and future concerns among adolescents from Italy, Turkey and Germany: Intra-and between-cultural comparisons. *Journal of Youth Studies*, 13(3), 333–350.

Hammad, M. A. (2016). Future anxiety and its relationship to students' attitude toward academic specialization. *Journal of Education and Practice*, 7(15), 54-65.

Hevedanlı,  .  . (2005). EğİTİM VE FEN-EDEBİYAT FAK LTELERİ BİYOLOJİ BÖLÜMÜ  ğRENCİLERİNİN KAYGI DÜZEYLERİNİN  EşİTLİ DEğİşKENLER A ISINDAN İNCELENMESİ. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 115-127.

Hogan, J., & Ones, D. S. (1997). Conscientiousness and integrity at work. In R. Hogan, J. A. Johnson, & S. R. Briggs (Eds.), *Handbook of personality psychology* (pp. 849–870). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012134645-4/50033-0>

Holaway, R. M., Heimberg, R. G., & Coles, M. E. (2006). A comparison of intolerance of uncertainty in analogue obsessive-compulsive disorder and generalized anxiety disorder. *Journal of anxiety disorders*, 20(2), 158–174. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2005.01.002>

Hurrelmann, K. (1988). *Social structure and personality development: The individual as a productive processor of reality*. Cambridge University Press.

Işık, E. (1996). Nevrozlar, Kent Matbaası, Ankara.

İmamoğlu, E. O., & Güler-Edwards, A. (2007). Geleceğe ilişkin y nelimlerde benlik tipine bağlı farklılıklar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22(60), 115-132.

Javaras, K. N., Williams, M., & Baskin-Sommers, A. R. (2019). Psychological interventions potentially useful for increasing conscientiousness. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 10(1), 13–24. <https://doi.org/10.1037/per0000267>

- John, O. P. ve Srivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. L. A. Pervin ve O. P. John (Ed.), *Handbook of personality: Theory and research* (2. Baskı, s. 102-138). Guilford Press.
- John, O. P. (1990). The "Big Five" factor taxonomy: Dimensions of personality in the natural language and in questionnaires. In L. A. Pervin (Ed.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 66–100). The Guilford Press.
- John, O. P., Naumann, L. P. ve Soto, C. J. (2008). Paradigm shift to the integrative Big Five trait taxonomy: History, measurement, and conceptual issues. O. P. John, R. R. Robins ve L. A. Pervin (Ed.), *Handbook of personality: Theory and research* (3. Baskı, s. 114–158) içinde. Guilford Press.
- John, O. P., ve Naumann, L. P. (2007). Correlations of BFI scales and self-reported act frequencies in an undergraduate sample. Unpublished data, Berkeley: University of California, Institute of Personality and Social Research.
- Jones, S. E., Miller, J. D. ve Lynam, D. R. (2011). Personality, antisocial behavior, and aggression: A meta-analytic review. *Journal of Criminal Justice*, 39(4), 329-337.
- Kara, N. O., Akın, G., & Alp, S. (2020). ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK KAYGISI İLE SINAV KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 2(2), 150-169.
- Karakulak, L. Ş. (2017). *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Geleceğe Karşı Belirsizlik ve Kaygı Düzeylerinin Yaşam Doyumları Üzerindeki Etkisi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Karataş, Z., & Uzun, K. (2021). Beliren Yetişkinlerde Covid-19 Korkusunun Belirsizliğe Tahammülsüzlük ve Çeşitli Değişkenlerce Yordanmasının İncelenmesi. A. N. Özker (Ed), 8 Atlas International Congresson Social Sciences Full Text Book. içinde (s. 1033-1050). Adıyaman: IKSAD GLOBAL Publications.

- Kaya, M. ve Varol, K. (2004). İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ve kaygı nedenleri (Samsun örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17; 31-63.
- Keller, H. (2008). Culture and biology: The foundation of pathways of development. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(2), 749–768.
- Kennair, L. E. O., Solem, S., Hagen, R., Havnen, A., Nysæter, T. E., & Hjemdal, O. (2021). Change in personality traits and facets (Revised NEO Personality Inventory) following metacognitive therapy or cognitive behaviour therapy for generalized anxiety disorder: Results from a randomized controlled trial. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 28(4), 872-881.
- Kepceoğlu, M. (2001). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Alkım Yayınevi.
- Keskin, K. (2024). *Beliren Yetişkinlerin Psikolojik İyi Oluşlarının Gelecek Kaygısı Ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Açısından İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Kilit, Z., Dönmezler, S., Erensoy, H., & Berkol, T. (2020). Üniversite öğrencilerinde belirsizliğe tahammülsüzlük, endişe ve bilişsel sınav kaygısı ilişkisi. *Ortadoğu Tıp Dergisi*, 12(2), 262-268.
- Klümper, L., Sürth, S. Keep me updated! Social support as a coping strategy to reduce the perceived threat caused by the cognitive availability of COVID-19 relevant information. *Curr Psychol* 42, 6403–6418 (2023). <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01951-w>
- Koçeroğlu, R., Karaduman, B., Durmuş, B., & Ünlü, Ç. (2024). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik başarılarının umutsuzluk düzeyi ve gelecek kaygısı üzerine etkisi. *Göbeklitepe Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-10.
- Koerner N. and Dugas, M.J. (2008). An investigation of appraisals in individuals vulnerable to excessive worry: The role of intolerance of uncertainty. *Cognitive Therapy and Research*, 32(5), 619-638.
- KONAKAY, G., DEDE, E., DEDE, B., & SEVİNÇ ALTAŞ, S., (2022). "THE EFFECT OF INTOLERANCE TO UNCERTAINTY ON WORRY DURING THE COVID-19

PANDEMIC PERIOD ". IJTEBS Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi , vol.6, no.2, 134-144.

- Kotov, R., Gamez, W., Schmidt, F., & Watson, D. (2010). Linking “big” personality traits to anxiety, depressive, and substance use disorders: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 136(5), 768–821. <https://doi.org/10.1037/a0020327>
- Köroğlu, E. (2010). Kişilik Bozuklukları, 2.Basım, Ankara: HYB Basım Yayın.
- Kranzler, A., Elkins, R.M., & Albano, A.M. (2019). Anxiety in Emerging Adulthood: A Developmentally Informed Treatment Model. *Pediatric Anxiety Disorders*.
- Kula, K., Saraç, T. (2016). Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı. Mustafa Kemal University Journal of Graduate School of Social Sciences, 13(33), 227- 242.
- Kwok, C. Y. N. (2018). Managing uncertainty in the career development of emerging adults: Implications for undergraduate students. *Australian Journal of Career Development*, 27(3), 137-149. <https://doi.org/10.1177/1038416217744216>
- Ladouceur, R., Gosselin, P., & Dugas, M. J. (2000). Experimental manipulation of intolerance of uncertainty: A study of a theoretical model of worry. *Behaviour Research and Therapy*, 38(9), 933–941. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(99\)00133-3](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(99)00133-3)
- Lanz, M., Sorgente, A., Vosylis, R., Fonseca, G., Lep, Ž., Li, L., ... & Serido, J. (2021). A cross-national study of COVID-19 impact and future possibilities among emerging adults: The mediating role of intolerance of uncertainty. *Emerging Adulthood*, 9(5), 550-565.
- Laugesen, N. (2007). The Relationship between Adolescent Worry, Intolerance of Uncertainty, and Fear of Anxiety. Unpublished doctoral dissertation. Concordia University
- LeBlanc, N. J., Brown, M., & Henin, A. (2020). Anxiety disorders in emerging adulthood. In E. Bui, M. E. Charney, & A. W. Baker (Eds.), *Clinical handbook of anxiety disorders: From theory to practice* (pp. 157–173). Humana Press/Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-3-030-30687-8_8
- Li, H., & Cao, Y. (2019). Planning for the future: The relationship between conscientiousness, temporal focus and implicit space-time mappings. *Personality and Individual Differences*, 141, 111–116. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.12.031>

- MacLeod, A. K., Williams, J. M., & Bekerian, D. A. (1991). Worry is reasonable: the role of explanations in pessimism about future personal events. *Journal of abnormal psychology*, 100(4), 478–486. <https://doi.org/10.1037//0021-843x.100.4.478>
- MacLeod, A., Williams, J. M. & Bekerian, D. A. (1991). Worry is reasonable: The role of explanations in pessimism about future personal events. *Journal of Abnormal Psychology*, 100.478-486.
- Marcus, J., Ceylan, S., & Ergin, C. (2017). Not so “traditional” anymore? Generational shifts on Schwartz values in Turkey. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 48(1), 41–57.
- Matarneh, A., & Altrawneh, A. (2014). Constructing a scale of future anxiety for the students at public Jordanian universities. *International Journal of Education and Social Science*, 6(5), 180-188. <https://doi.org/10.7813/2075-4124.2014/6-5/B.27>
- May, R. (1950). *The Meaning of Anxiety*. Ronald Press Company. <https://doi.org/10.1037/10760-000>
- McCrae, R. R. & Costa, P. T. (1991). The NEO personality inventory: Using the five-factor model in counseling. *Journal of Counseling ve Development*, 69(4), 367–372.
- McCrae, R. R. ve Costa, P. T. (2008). The five-factor theory of personality. O. P. John, R. R. Robins, ve L. A. Pervin (Ed.), *Handbook of personality. Theory and research* (3. Baskı, s. 159–181). Guilford Press
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81–90. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.81>
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2003). *Personality in adulthood: A five- factor theory perspective* (2nd ed.). New York: Guilford.
- McCrae, R. R., & John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of personality*, 60(2), 175–215. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1992.tb00970.x>
- McCrae, R.R. and Costa, P.T., Jr. (1986), Personality, coping, and coping effectiveness in an adult sample. *Journal of Personality*, 54: 385-404. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1986.tb00401.x>

- McCrea, R. R. ve Costa, P.T. (2003) *Personality in Adulthood*, New York: Guilford Press.
- McEvoy, P. M., & Mahoney, A. E. (2012). To be sure, to be sure: intolerance of uncertainty mediates symptoms of various anxiety disorders and depression. *Behavior therapy*, 43(3), 533–545. <https://doi.org/10.1016/j.beth.2011.02.007>
- Miceli, M., & Castelfranchi, C. (2005). Anxiety as an “epistemic” emotion: An uncertainty theory of anxiety. *Anxiety, Stress & Coping*, 18(4), 291–319.
- Miranda, R., Fontes, M., & Marroquín, B. (2008). Cognitive content-specificity in future expectancies: role of hopelessness and intolerance of uncertainty in depression and GAD symptoms. *Behaviour research and therapy*, 46(10), 1151–1159. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2008.05.009>
- Mroczek, D.K., & Little, T.D. (Eds.). (2006). *Handbook of Personality Development* (1st ed.). Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781315805610>
- Muschalla, B., Linden, M., & Olbrich, D. (2010). The relationship between job-anxiety and trait-anxiety--a differential diagnostic investigation with the Job-Anxiety-Scale and the State-Trait-Anxiety-Inventory. *Journal of anxiety disorders*, 24(3), 366–371. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2010.02.001>
- Nekić, M. (2023). How Anxious and Stressed Are Emerging Adults? The Role of Mindfulness and Intolerance of Uncertainty. *Psych*, 5(4), 1019-1029. <https://doi.org/10.3390/psych5040068>
- Nikčević, A. V., Marino, C., Kolubinski, D. C., Leach, D., & Spada, M. M. (2021). Modelling the contribution of the Big Five personality traits, health anxiety, and COVID-19 psychological distress to generalised anxiety and depressive symptoms during the COVID-19 pandemic. *Journal of affective disorders*, 279, 578–584. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.10.053>
- Oglesby, M. E., Boffa, J. W., Short, N. A., Raines, A. M., & Schmidt, N. B. (2016). Intolerance of uncertainty as a predictor of post-traumatic stress symptoms following a traumatic event. *Journal of anxiety disorders*, 41, 82-87.
- Ogrodniczuk, J. S., Piper, W. E., Joyce, A. S., McCallum, M., & Rosie, J. S. (2003). NEO-five factor personality traits as predictors of response to two forms of group psychotherapy. *International Journal of Group Psychotherapy*, 53(4), 417-442.

- Onur, B. (2021). Gelişim Psikolojisi. Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm (6. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Oort, F., Lord, K., Verhulst, F., Ormel, J. & Huizink, A. (2009). The developmental course of anxiety symptoms during adolescence: the TRAILS study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(10), 1209– 1217.
- Öner, N. (1977) *Durumluk-Sürekli kaygı Envanterinin Türk Toplumunda Geçerliği* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Öner, N., Le Copmte, A. (1983) *Süreksiz Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Özdemir, H. K. (2024). *Ebeveyn tutumları, kişilik özellikleri ve bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin sosyal anksiyete belirtileri ile ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özkan, Ö. (2023). *Genç yetişkinlerde gelecek kaygısı ve bu dönemde algılanan sosyal desteğin depresyona etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Özsoy, E., & Yıldız, G. (2013). KİŞİLİK KAVRAMININ ÖRGÜTLER AÇISINDAN ÖNEMİ: BİR LİTERATÜR TARAMASI. *İşletme Bilimi Dergisi*, 1(2), 1-12.
- Öztürk, A. (2013). *Uludağ üniversitesi eğitim fakültesi öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile tinsellik, iyimserlik, kaygı ve olumsuz duygu düzeyleri arasındaki ilişki*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Öztürk, O. (2011). *Ruh sağlığı ve bozuklukları* (11. baskı, gözden geçirilmiş ve yenilenmiş). Nobel Tıp Kitabevleri.
- Öztürk, Ö. (2013). *İntihar Olasılığı ve Aile İşlevselliği Arasındaki İlişkide Bilişsel Esneklik ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Değişkenlerinin Aracı Rolü* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Park, I.-J., Gu, M., & Hai, S. (2020). How Can Personality Enhance Sustainable Career Management? The Mediation Effects of Future Time Perspective in Career Decisions. *Sustainability*, 12(3), 1167. <https://doi.org/10.3390/su12031167>

- Parmaksız, İ. (2021). Erişkin dönemde belirsizliğe tahammülsüzlük üzerinde otomatik düşünceler ve stresle başa çıkma mekanizmalarının etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(Suppl. 1), 1-11.
- Patwari, P., & Vajpayee, A. (2023). An Exploration of the Relationship between Anxiety and Big Five Personality Traits among Adolescents: A Correlational Study. 13. 2251-6727.
- Price, B. (2009). *Differentiating Future Time Perspective And Future Anxiety As Distinct Predictors Of Intimate Partner Violence*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Northern Illinois University.
- Putri, H. S., Matulesey, A., & Rini, A. P. (2025). The Relationship Between Intolerance of Uncertainty and Anxiety about the Future in Gen Z is Mediated By Family Support. *Journal of Scientific Research, Education, and Technology (JSRET)*, 4(1), 179-189.
- Regnoli, G. M., Tiano, G., & De Rosa, B. (2024). Serial Mediation Models of Future Anxiety and Italian Young Adults Psychological Distress: The Role of Intolerance of Uncertainty and Non-Pathological Worry. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 14(6), 1834-1852. <https://doi.org/10.3390/ejihpe14060121>
- Renjan, V., McEvoy, P. M., Handley, A. K., & Fursland, A. (2016). Stomaching uncertainty: Relationships among intolerance of uncertainty, eating disorder pathology, and comorbid emotional symptoms. *Journal of anxiety disorders*, 41, 88–95. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2016.03.008>
- Riggs, S.A., Han, G. Predictors of Anxiety and Depression in Emerging Adulthood. *J Adult Dev* 16, 39–52 (2009). <https://doi.org/10.1007/s10804-009-9051-5>
- Rindfuss R. R. (1991). The young adult years: diversity, structural change, and fertility. *Demography*, 28(4), 493–512.
- Roberts, B. W., Luo, J., Briley, D. A., Chow, P. I., Su, R., & Hill, P. L. (2017). A systematic review of personality trait change through intervention. *Psychological Bulletin*, 143(2), 117–141. <https://doi.org/10.1037/bul0000088>
- Sagha, H., Deng, J., & Schuller, B. (2017, October). The effect of personality trait, age, and gender on the performance of automatic speech valence recognition. In *2017 seventh*

international conference on affective computing and intelligent interaction (ACII) (pp. 86-91). IEEE.

Sarason, I. G. (1978). The test anxiety scale: Concept and research. *Stress and Anxiety*, 5, 193-216.

Sarı, S. ve Dağ, D. (2009). Belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği, endişe ile ilgili olumlu inançlar ölçeği ve endişenin sonuçları ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 261-270.

Sarı, T. ve Çakır, G. (2016). Mutluluk korkusu ile öznel ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5, 222-229

Sarıçam, H., Erguvan, F. M., Akın, A. ve Akça, M. Ş. (2014). Belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği (BTÖ-12) Türkçe formu: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Route Educational and Social Science Journal*, 1(3), 148-157

Scales, P. C., Benson, P. L., Oesterle, S., Hill, K. G., Hawkins, J. D. & Pashak, T. J. (2016). The dimensions of successful young adult development: A conceptual and measurement framework. *Applied Developmental Science*, 20(3), 150- 174. <https://doi.org/10.1080/10888691.2015.1082429>

Schmid, K. L., Phelps, E., & Lerner, R. M. (2011). Constructing positive futures: modeling the relationship between adolescents' hopeful future expectations and intentional self regulation in predicting positive youth development. *Journal of adolescence*, 34(6), 1127–1135. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.07.009>

Shihata, S., McEvoy, P. M., & Mullan, B. A. (2017). Pathways from uncertainty to anxiety: An evaluation of a hierarchical model of trait and disorder-specific intolerance of uncertainty on anxiety disorder symptoms. *Journal of Anxiety Disorders*, 45, 72–79. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2016.12.001>

Somer, O., Korkmaz, M., & Tatar, A. (2002). Beş faktör kişilik envanteri'nin geliştirilmesi-1: Ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 21–33.

Sorić, I., Penezić, Z. i Burić, I. (2013). Big Five Personality Traits, Cognitive Appraisals and Emotion Regulation Strategies as Predictors of Achievement Emotions. *Psihologijske teme*, 22 (2), 325-349. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/108516>

- South, S. C., Jarnecke, A. M., & Vize, C. E. (2018). Sex differences in the Big Five model personality traits: A behavior genetics exploration. *Journal of Research in Personality*, 74, 158-165.
- Starcevic, V., & Berle, D. (2006). Cognitive specificity of anxiety disorders: A review of selected key constructs. *Depression and Anxiety*, 23(2), 51–61. <https://doi.org/10.1002/da.20145>
- Sternheim, L., Startup, H., & Schmidt, U. (2011). An experimental exploration of behavioral and cognitive-emotional aspects of intolerance of uncertainty in eating disorder patients. *Journal of anxiety disorders*, 25(6), 806–812. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2011.03.020>
- Sürücü, F. (2012). *Matematik öğretmen adaylarının gelecek kaygıları* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Şahan, B. (2022). Genç Yetişkinlik Dönemi Bireylerin Kriz Yaşantıları ve Destek Kaynakları. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 17(6).
- Şahin, I., & Fırat, N. . Ş. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Sorunları. *Education Sciences*, 4(4), 1435-1449. <https://doi.org/10.12739/10.12739>
- Şanlı Kula, K., & Saraç, T. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı / The Future Anxiety of the University Students. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 227-242.
- Şanlı, E., & Yılmaz, A. A., (2023). Examination of the Relationship Between Fear of Growing up and Identity Styles in Emerging Adulthood. *International Journal of Educational Research Review*. 8(3), 435-445. DOI: 10.24331/ijere.1252300.
- Şimşek, A., & Karahüseyinoğlu, F. (2024). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Tipleri, Kariyer Farkındalığı ve Gelecek Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 587-609. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1382786>
- Tallis F., Eysenck M. ve Mathews A. (1991) Elevated Evidence Requirements and Worry. *Personality and Individual Differences*, 12, 21–27.

- Tanner, J. L., & Arnett, J. J. (2016). The emergence of emerging adulthood: The new life stage between adolescence and young adulthood. R. R. Brooks (Ed.), In *Routledge handbook of youth and young adulthood* (s. 50–56). Routledge.
- Tantan Ulu, Ş. (2019). *Kaygı, Karar Verme ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Tatlıoğlu, S. S. (2021). Öğrenmeye Sosyal- Bilişsel Bir Bakış: Albert Bandura. *Sosyoloji Notları*, 5(1), 15-30.
- Taymur, İ., Türkçapar, H. (2012). Kişilik: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychiatry*, 4(2), 154-177.
- Teasdale J. D. (1999). Emotional processing, three modes of mind and the prevention of relapse in depression. *Behaviour research and therapy*, 37 Suppl 1, S53–S77. [https://doi.org/10.1016/s0005-7967\(99\)00050-9](https://doi.org/10.1016/s0005-7967(99)00050-9)
- Tolin, D. F., Abramowitz, J. S., Brigidi, B. D. ve Foa, E. B. (2003). Intolerance of Uncertainty in Obsessive–Compulsive Disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, 17, 233-242.
- Topkaya, N., & Meydan, B. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Problem Yaşadıkları Alanlar, Yardım Kaynakları ve Psikolojik Yardım Alma Niyetleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1).
- Türk, A., Öztürk, M., & Bilican Gökkaya, V. (2022). Investigation of the relationship between depression, anxiety, stress and future anxiety by canonical correlation analysis. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology*, 4(3), 262-270.
- TÜRKÇAPAR, M. H., SARGIN, A. E. (2012). Bilişsel Davranışçı Psikoterapiler: Tarihçe ve Gelişim. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 7-14.
- Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53-55. <https://doi.org/10.5116/ijme.4dfb.8dfd>
- Uçar, R., & Kurt, T. (2025). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin yaşam becerileri ile gelecek kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Rize İlahiyat Dergisi*, (45), 229–246. <https://doi.org/10.32950/rid.1595751>
- Ulusoy, Y. Ö., Akfırat, O. N., Tura, N. (2018). Ebeveynlere bağlanma ve kişilik arasındaki ilişki. *Dirençlilik Dergisi*. 2(1), 23-37. DOI: 10.32569/resilience.436910

- Uyanık, H. B. (2023). *Büyükşehirde yaşayan üniversite öğrencilerinde güncel ekonomik durumdan endişelenme, gelecek kaygısı, anksiyete ve depresyon ilişkisinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Antalya Bilim Üniversitesi.
- Uzun, D. (2019). *Patolojik Endişenin Yordanmasında Algılanan Ebeveyn Tutumları, Kişilik Özellikleri, Üstbilişler ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Van Der Heiden, C., Melchior, K., Muris, P., Bouwmeester, S., Bos, A. E., & van der Molen, H. T. (2010). A hierarchical model for the relationships between general and specific vulnerability factors and symptom levels of generalized anxiety disorder. *Journal of anxiety disorders*, 24(2), 284–289. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2009.12.005>
- Velting, D. M. (1999). Personality and negative expectations: Trait structure of the Beck Hopelessness Scale. *Personality and Individual Differences*, 26(5), 913–921. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00194-9](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00194-9)
- Vestre N. D. (1984). Irrational beliefs and self-reported depressed mood. *Journal of abnormal psychology*, 93(2), 239–241. <https://doi.org/10.1037//0021-843x.93.2.239>
- Watson, D. and Hubbard, B. (1996). Adaptational style and dispositional structure: Coping in the context of the five-factor model. *Journal of Personality*, 64(4), 737-774.
- Watson, D., & Clark, L. A. (1984). Negative affectivity: The disposition to experience aversive emotional states. *Psychological Bulletin*, 96(3), 465-490.
- Watson, D., & Clark, L. A. (1984). Negative affectivity: The disposition to experience aversive emotional states. *Psychological Bulletin*, 96(3), 465–490. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.96.3.465>
- Watson, D., & Hubbard, B. (1996). Adaptational Style and Dispositional Structure: Coping in the Context of the Five-Factor Model. *Journal of Personality*, 64, 737-774. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-6494.1996.tb00943.x>
- Watson, D., Clark, L. A., & Harkness, A. R. (1994). Structures of personality and their relevance to psychopathology. *Journal of abnormal psychology*, 103(1), 18.
- Wells, A. (1995). Meta-cognition and worry: A cognitive model of generalized anxiety disorder. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 23(3), 301–320. <https://doi.org/10.1017/S1352465800015897>

- Wells, A., & Carter, K. (1999). Preliminary tests of a cognitive model of generalized anxiety disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 37, 585–594.
- Wilson, E. J., Abbott, M. J., & Norton, A. R. (2023). The impact of psychological treatment on intolerance of uncertainty in generalized anxiety disorder: A systematic review and meta-analysis. *Journal of anxiety disorders*, 97, 102729.
- Yalçın, İ. ve Ersever, O. G. (2015). İlişki geliştirme programının üniversite öğrencilerinin ilişki doyum düzeylerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 185-201.
- Yang, Qing & van den Bos, Kees & Li, Yaqin. (2021). Intolerance of uncertainty, future time perspective, and self-control. *Personality and Individual Differences*. 177. 110810. 10.1016/j.paid.2021.110810.
- Jach, H. K., & Smillie, L. D. (2019). To fear or fly to the unknown: Tolerance for ambiguity and Big Five personality traits. *Journal of Research in Personality*, 79, 67–78. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2019.02.003>
- Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2012). Kişilik kuramları, 6. Basım, Ankara: Pegem Akademi.
- Yığman, F., & Fidan, S. (2021). Transdiagnostik faktör olarak belirsizliğe tahammülsüzlük. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(3), 573-587.
- YILDIRIM, E., (2009). *Sınıf Öğretmenlerinin İstihdam Biçimlerine Göre Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Algıları (Sakarya İli Örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Yıldırım, M., Çağış, Z. G., & Williams, G. (2023). Fear of COVID-19, Intolerance of Uncertainty, Psychological Capital, and Positive Future Expectations: Tests of Mediating Relationships With Healthcare Workers. *Archives of Psychiatric Nursing*, 45, 158-163. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0883941723001012>
- Yıldız, B., & Güllü, A. (2018). Belirsizliğe tahammülsüzlük ile aleksitimi arasındaki ilişki ve bazı sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 113-131.
- Yücesoy, Z. B. (2024). *Understanding the association between financial strain, mental health, and intention to move abroad among Turkish emerging adults: Roles of hopelessness*

and future anxiety [Master's thesis, Koç University]. Koç University Institutional Repository.

Yüksel, B. (2014). *Kaygı Belirtilerini Açıklamada Bağlanma, Pozitif ve Negatif Duygu Düzenleme ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Arasındaki İlişkiyi Bütünleyici Model Arayışı* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Zaleski, Z. (1996). Future anxiety: Concept, measurement, and preliminary research. *Personality and individual differences*, 21(2), 165-174.

Zaleski, Z., Sobol-Kwapinska, M., Przepiorka, A., & Meisner, M. (2017). Development and validation of the Dark Future scale. *Time & Society*, 28(1), 107-123. <https://doi.org/10.1177/0961463X16678257>

Zhao, S., Yi, W., Ye, B., Zeng, Y., & Yang, Y. (2023). The Association Between Intolerance of Uncertainty and Job-Seeking Anxiety: A Moderated Mediation Model. *Journal of Career Development*, 51(1), 106-124. <https://doi.org/10.1177/08948453231213634> (Original work published 2024)

Zhou, T., Bao, Y., Guo, D., Bai, Y., Wang, R., & Cao, X. (2022). *Intolerance of uncertainty and future career anxiety among Chinese undergraduate students during COVID-19 period: Fear of COVID-19 and depression as mediators*. *Frontiers in Public Health*, 10, 1015446. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.1015446>

EKLER

EK A.: Demografik Bilgi Formu

1. Kaç yaşındasınız ?

.....

2. Cinsiyetiniz nedir ?

Kadın () Erkek ()

3. Eğitim durumunuz nedir ?

Önlisans () Lisans () Yüksek lisans () Doktora ()

4. Sosyo-ekonomik durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz ?

Düşük (Gelirim giderimden az) / Orta (Gelirim giderime denk) / Yüksek (Gelirim giderimden fazla)

5. Çalışma durumunuz nedir ?

Şu anda çalışıyorum () Şu anda çalışmıyorum ()

6. Yurtdışına göç etme niyetiniz var mı ?

Evet () Hayır ()

7. Daha önce psikolojik destek aldınız mı ?

Evet () Hayır ()

8. Daha önce tanı aldığınız bir psikiyatrik/ nörolojik rahatsızlığınız var mı ? (örn; psikotik bozukluk, bipolar bozukluk, kişilik bozuklukları vs.)

Evet () Hayır ()

9. Cevabınız evet ise lütfen aldığınız tanıyı belirtiniz.

.....

10. Şu anda psikolojik destek alıyor musunuz ?

Evet () Hayır ()

11. Şu anda psikiyatrik bir ilaç kullanıyor musunuz ?

Evet () Hayır ()

EK B.: Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği

TÜRK KÜLTÜRÜNDE GELİŞTİRİLMİŞ TEMEL KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ÖLÇEĞİ

YÖNERGE:

Aşağıda size uyan ya da uymayan pek çok kişilik özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklerden her birinin sizin için ne kadar uygun olduğunu ilgili rakamı daire içine alarak belirtiniz.

Örneğin;

Kendimi biri olarak görüyorum.

<u>Hiç uygun değil</u>	<u>Uygun değil</u>	<u>Kararsızım</u>	<u>Uygun</u>	<u>Çok uygun</u>
1	2	3	4	5
	Hiç uygun değil		Hiç uygun değil	
	Uygun değil		Uygun değil	
	Kararsızım		Kararsızım	
	Uygun		Uygun	
	Çok uygun		Çok uygun	

1	Aceleci	1	2	3	4	5	24	Pasif	1	2	3	4	5
2	Yapmacık	1	2	3	4	5	25	Disiplinli	1	2	3	4	5
3	Duyarlı	1	2	3	4	5	26	Açgözlü	1	2	3	4	5
4	Konuşkan	1	2	3	4	5	27	Sinirli	1	2	3	4	5
5	Kendine güvenen	1	2	3	4	5	28	Canayakın	1	2	3	4	5
6	Soğuk	1	2	3	4	5	29	Kızgın	1	2	3	4	5
7	Utangaç	1	2	3	4	5	30	Sabit fikirli	1	2	3	4	5
8	Paylaşımçı	1	2	3	4	5	31	Görgüsüz	1	2	3	4	5
9	Geniş / rahat	1	2	3	4	5	32	Durgun	1	2	3	4	5
10	Cesur	1	2	3	4	5	33	Kaygılı	1	2	3	4	5

11	Agresif(Saldırgan)	1	2	3	4	5	34	Terbiyesiz	1	2	3	4	5
12	Çalışkan	1	2	3	4	5	35	Sabırsız	1	2	3	4	5
13	İçten pazarlıklı	1	2	3	4	5	36	Yaratıcı (Üretken)	1	2	3	4	5
14	Girişken	1	2	3	4	5	37	Kaprisli	1	2	3	4	5
15	İyi niyetli	1	2	3	4	5	38	İçine kapanık	1	2	3	4	5
16	İçten	1	2	3	4	5	39	Çekingen	1	2	3	4	5
17	Kendinden emin	1	2	3	4	5	40	Alıngan	1	2	3	4	5
18	Huysuz	1	2	3	4	5	41	Hoşgörülü	1	2	3	4	5
19	Yardımsever	1	2	3	4	5	42	Düzenli	1	2	3	4	5
20	Kabiliyetli	1	2	3	4	5	43	Titiz	1	2	3	4	5
21	Üşengeç	1	2	3	4	5	44	Tedbirli	1	2	3	4	5
22	Sorumsuz	1	2	3	4	5	45	Azimli	1	2	3	4	5
23	Sevecen	1	2	3	4	5							

EK C.: Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği

Yönerge: Bu ölçek, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda geleceğe yönelik kaygı düzeyiyle ilgili ifadeleri yanıtlarken her bir ifadeyi dikkatle okuyarak, size uygunluk derecesine göre “Hiçbir Zaman”, “Nadiren”, “Bazen”, “Sıklıkla”, “Her Zaman” seçeneklerinden birini seçerek , işaretleyiniz. Yanıtlar arasında doğru ya da yanlış seçenek yoktur. Bu nedenle okuduğunuz cümle üzerinde uzun süre düşünmeden, aklınıza gelen ilk cevabı işaretlemeniz beklenmektedir. Tüm ifadeleri okuyup, eksik işaretleme yapmamaya özen gösteriniz.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
1. Yaşadığım sorunların uzun süre devam edecek olma ihtimalinden korkuyorum					
2.					
3. Gelecekte başarısız olmaktan korkuyorum					
4.					
5. Hayatımda işlerin kötüye doğru gitmesinden korkuyorum					
6.					
7. Gelecekte zorlukların üstesinden gelememekten korkuyorum					
8.					
9. Her şey yolunda giderken bile, bir aksilik yaşama ihtimalinden korkuyorum					
10.					
11. İşler iyi gittiginde bile kötü bir şey olacak düşüncesine kapılıyorum					
12.					
13. Geleceğin ne getireceğinden korkuyorum					
14.					

15. Planlarımın yarım kalma düşüncesi beni mahvediyor					
16.					
17. Ekonomik ve politik değişikliklerin geleceğimi tehdit edeceğinden korkuyorum					
18.					
19. Yakında büyük bir felaket olmasından korkuyorum					

EK D.: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği

Lütfen aşağıdaki maddelerin karşısında bulunan ve maddelere ne kadar katıldığınızı gösteren sayılardan size en uygun olanını işaretleyiniz. (1) Bana hiç uygun değil, (2) Bana çok az uygun, (3) Bana biraz uygun, (4) Bana çok uygun ve (5) Bana tamamen uygun anlamına gelmektedir.					
1.Beklenmedik olaylar canımı çok sıkıyor.	1	2	3	4	5
2.	1	2	3	4	5
3.İnsan beklenmedik olaylardan (sürprizlerden) kaçınmak için daima ileriye bakmalıdır.	1	2	3	4	5
4.	1	2	3	4	5
5.Geleceğin bana neler getireceğini her zaman bilmek isterim.	1	2	3	4	5
6.	1	2	3	4	5
7. Her şeyi önceden ayrıntılı bir şekilde organize edebilmeliyim.	1	2	3	4	5
8.					
9.Harekete geçme zamanı geldiğinde, belirsizlik elimi kolumu bağlar.	1	2	3	4	5
10.					
11.En küçük bir şüphe bile hareket etmemi engeller.	1	2	3	4	5
12.	1	2	3	4	5